

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE TEŠANJ
2018 (2020)

NACRT

Januar 2013

Sadržaj

R.br.	Naziv	Str.
1	Uvod	4
1.1	Metodologija	5
2	Socioekonomska analiza	6
2.1	Geografske karakteristike	6
2.2	Demografska analiza	7
2.2.1	Ukupno kretanje stanovništva općine Tešanj	7
2.2.2	Prirodno kretanje stanovništva općine Tešanj	8
2.2.3	Mehaničko kretanje stanovništva općine Tešanj	9
2.2.4	Strukture stanovništva općine Tešanj	10
2.2.5	Prostorni razmještaj stanovništva i gustoća naseljenosti općine Tešanj	11
2.2.6	Perspektive i prognoze stanovništva općine Tešanj	11
2.3	Osnovni ekonomski pokazatelji	12
2.3.1	Pregled BDP općine Tešanj	12
2.3.2	Spoljnotrgovinska razmjena	13
2.3.3	Primanja i uticaj na socijalni položaj stanovništva	13
2.4	Privreda	14
2.4.1	Privredna struktura	14
2.4.2	Privatizacija i razvoj privatnog biznisa	15
2.4.3	Privreda-netradicionalne djelatnosti	15
2.5	Poljoprivreda	17
2.5.1	Stočarstvo	18
2.5.2	Voćarstvo	18
2.5.3	Ratarstvo	19
2.5.4	Šume	19
2.5.5	Vode	19
2.5.6	Mineralni izvori	19
2.6	Turizam	21
2.7	Tržište rada	23
2.8	Poduzetništvo	25
2.8.1	Poduzetnička infrastruktura i industrijske zone	25
2.8.2	Poslovna zona „Ciglane“	25
2.8.3	Poslovna zona „Glinašće“	25
2.8.4	Poslovna zona „Vila“	26
2.9	Agencija za razvoj (TRA)	27
2.10	Investicije	28
2.11	Društvena infrastruktura	29
2.11.1	Obrazovanje	29
2.11.1.1	Predškolski odgoj i obrazovanje	29
2.11.1.2	Osnovno obrazovanje	29
2.11.1.3	Srednje obrazovanje	30
2.11.2	Kultura	33
2.11.3	Sport	33
2.11.4	Zdravstvena zaštita	34
2.11.5	Socijalna zaštita	37
2.11.6	Nevladin sektor	38
2.11.7	Mladi	40
2.11.8	Vjerske zajednice	41
2.12	Komunalna i tehnička infrastruktura	44
2.12.1	Analiza prostorno-planske dokumentacije	44
2.12.1.1	Razvojni planovi	44
2.12.1.2	Provedbeni akti	46
2.12.2	Saobraćajna infrastruktura	47
2.12.3.1	Tehnička infrastruktura	48

2.12.3.2	Elektrodistribucija	48
2.12.3	Telekomunikacije	49
2.12.4	Komunalna infrastruktura	50
2.12.4.1.1	Vodosnabdijevanje	50
2.12.4.1.2	Postojeća vodoizvorišta	51
2.12.4.1.3	Ostala vodoizvorišta	53
2.12.4.1.4	Riješavanje vodosnabdijevanja	53
2.12.4.2	Kontrola kvalitete vode	53
2.12.4.3	Kanalizaciona infrastruktura	54
2.12.4.4	Odvoz smeća i otpada	55
2.12.4.5	Toplotna energija	56
2.12.4.5	Zaštita okoline	57
2.12.4.6	Deminiranje	60
2.12.4.6.1	Humano deminiranje	61
2.12.4.6.2	Trajno obilježavanje	61
2.12.4.6.3	Generalno izviđanje	62
2.12.4.6.4	Plan provođenja protivminskih akcija za period 2011-2019	62
2.12.5	Općinska administracija i lokalna uprava	64
2.12.5.1	Ključni partneri	65
2.12.5.2	Budžet Općine	66
2.12.5.3	Prihodi	66
2.12.5.4	Rashodi	68
2.12.5.5	Ljudski resursi	70
3	PEST analiza	71
4	SWOT analiza	72
5	Strateško fokusiranje	77
6	Ekonomija	78
7	Društveni sektor	80
8	Ekologija	82
9	Mladi	83
10	Pregled ciljeva	85
11	Operativni dio	95

1. Uvod

Strategija razvoja općine Tešanj 2013 do 2018 godine je planski strateški dokument općine Tešanj koji treba da inicira integrisani rast i razvoj općine uzimajući u obzir društveno-ekonomski, ekološki i prostorni aspekt.

Strategija je urađena u skladu sa politikama i strategijama na nivou Bosne i Hercegovine, Federacije BiH te razvojne strategije Zeničko-dobojskog kantona. Usklađena je i sa međunarodnim pravnim aktima koji se odnose na poštivanje ljudskih prava, prava djece, prava manjina, lica sa posebnim potrebama kao i drugim relevantnim preporukama međunarodnih institucija.

Na inicijativu Načelnika općine Tešanj uz podršku Općinskog vijeća formirani su timovi za izradu Strategije općine Tešanj uz poštovanje pravila MiPRO metodologije gdje su uključeni predstavnici javnog, privatnog i nevladinog sektora s ciljem stvaranja integrisanog dokumenta koji uvažava društveni, ekonomski i ekološki razvoj kao dijelove jednog zajedničkog cilja.

Prilikom izrade strategije uvažavana je vertikalna usklađenost sa Strategijama na višim nivoima, kao i međusobnoj usklađenosti između različitih sektora.

U tom smislu izvršena je analiza postojećih strategije na nivou općine Tešanj a to su sljedeći dokumenti :

- „Strategija dostizanja vizije općine Tešanj „Tešanj – sredina ekološke svijesti čistoće i reda“, Općina Tešanj 2006. godina;
- „Strategija razvoja općine Tešanj (2007–2015)“, Općina Tešanj 2007. godina;
- „Strategija podrške mladima Općine Tešanj (2010 – 2015)“, Općina Tešanj 2009. godina;
- „Strategija razvoja socijalne zaštite općine Tešanj 2012-2017.“ Općina Tešanj 2011. godine;
- “Master plan razvoja turizma na prostoru općine Tešanj”.

Prilikom izrade dokumenta u obzir su uzete obaveze općine u pogledu ispunjenja određenih zakonskih obaveza i izrade odvojenih planskih i strateški dokumenata. Te obaveze i takva područja su tretirana ovim dokumentom, kao npr. Zakon o mladima i potreba da se strateški planiraju aktivnosti u tom području.

1.1 Metodologija

Metodologija korištena pri izradi ovog dokumenta je MIPRO metodologija, razvijena kroz Projekat integriranog lokalnog razvoja (ILDP), kao zajednička inicijativa Razvojnog programa Ujedinjenih naroda u BiH (UNDP BiH) i Švicarske agencije za razvoj i saradnju (SDC). Ova metodologija usmjerava cijeli proces kroz njegove ključne faze: pripremnu, stratešku, taktičku i operativnu. Izrada Strategije razvoja općine Tešanj 2013-2018 je slijedila dosljedno sve faze. U izradi dokumenta učesće su uzeli mnogi pojedinci, a putem njih indirektno i institucije. Općinsko vijeće je početno imenovalo jedan radni tim/komisiju koja je generalno vodila cio proces, a Općinski načelnik je Rješenjima dodatno imenovao timove za tematska područja.

Pregled radnih timova za izradu sektorskih strategija u okviru Strategije razvoja općine Tešanj 2018					
Br.	Rješenje o imenovanju radnog tima za izradu sektorske strategije – ekonomija,	Radni tim za društveni sektor	Radni tim za izradu strateške platforme,	Radni tim za izradu sektorske strategije – ekologija,	Radni tim za izradu sektorske strategije za mlade,
1	Ismar Alagić	Suad Huskić	Husein Galijašević	Adnan Lihić	Almir Ramić
2	Suad Huskić	Alma Kadušić	Osmo Saračević	Sinan Roša	Mirmes Dedukić
3	Husein Galijašević	Muharem Saračević	Nerma Saračević	Sabahudin Omerbašić	Husein Husibegović
4	Esmir Subašić	Esad Hasaničević	Kasim Kotorić	Mirsada Ramović	Selvedin Ogrić
5	Izudin Ahmetlić	Sabrija Kavazović	Miralem Unkić	Tamara Turkić	Irnela Čolić
6	Hamzaliya Hojkurić	Husein Alić	Emir Kotorić	Šefket Turalić	Adnan Lihić
7	Izudin Alić	Mensur Saletović	Sead Korajlić	Izudin Alić	Adis Bekrić
8	Asim Bašalić	Sabahudin Omerbašić	Husein Alić	Mensur Saletović	Mersad Berberović
9	Hilmo Perčo	Amir Brka	Sakib Kurtić	Besim Sejdić	Armin Maglić
10	Semir Sejdinović	Mirsad Srkalović	Anes Demirović	Vahid Softa	Faruk Garić
11	Jasmin Subašić	Zijad Spahić		Sead Muftić	Benjamin Alić
12	Kasim Kotorić				Ernad Hrvić
13	Edin Jabandžić				Nedim Bedak
14	Sanel Hrvić				Mediha Hadžikadunić
15	Ibrahim Abduzaimović				
16	Venan Hadžiselimović				
17	Izudin Turkeš				
18	Muharem Mulabdić				
19	Selvedin Ogrić				
20	Osmo Saračević				
21	Muharem Saračević				
22	Muhamed Džihić				

2. Socioekonomska analiza

2.1 Geografske karakteristike

Geografska širina Tešnja: 44° 33'

Nadmorska visina: 230 m (najveća nadmorska visina 732m na Crnom vrhu)

Klima: Umjereno-kontinentalna

Površina općine Tešanj: 163 km² (283 stanovnika po km²);

1991. godine: 223 km² (217,40 stanovnika po km²).

Općina Tešanj se nalazi na prostoru između srednje i sjeveroistočne Bosne i Hercegovine, a prema teritorijalnom ustrojstvu Bosne i Hercegovine ona pripada sjeverozapadnom dijelu entiteta Federacije BiH i jedna je od dvanaest općina Zeničko-dobojskog kantona, kao općina koja predstavlja sjeverozapadni dio ovog kantona.

Sadašnja teritorija općine Tešanj je određena Dejtonskim mirovnim sporazumom za BiH iz 1995. godine i Zakonom o konstituisanju novih općina u Federaciji BiH, te nakon ovako uspostavljenih novih, poratnih, granica teritorija općine Tešanj se umanjila sa dotadašnjih 223 km² na sadašnjih 163 km².

Što se tiče mineralnih sirovina, njihova nalazišta su dosta skromna i ograničena. Prema do sada vršenim geološkim istraživanjima, ima nalazišta lignita i mrkog uglja, zatim određene količine kvarcnog pijeska, beto-nista i sl. Međutim, količine svih ovih sirovina su gotovo neznatne i njihova eksploatacija nije isplativa, izuzev mogućnosti eksploatacije kamena (Trebačko brodo) u različite vrste kvarcnog pijeska i šljunka.

Na prostoru MZ kalošević i Mrkotić nalaze se nalazišta veoma kvalitetnog kamena-granita. Do početka 60-tih godina eksploataciju kamena vršilo je privredno društvo koje je pripojeno Ciglani iz Jelaha. Shodno novom zakonu o koncesijama koji je definisao postupke kod ispitivanja i postupke kod eksploatacije, ovaj resurs ostaje kao resurs pokretanja tih aktivnosti shodno zakonu.

2.2 Demografska analiza

Povoljne prirodno-geografske odlike osnovni su faktor kontinuirane naseljenosti tešanjskog područja od prahistorije. Tokom burne historijske prošlosti ovdje su se prožimali i smjenjivali različiti narodi, kulture, konfesije, društveno-ekonomski i politički sistemi. Smjenom različitih društveno-političkih sistema mijenjao se i značaj ovog područja u odnosu na druge dijelove Bosne i Hercegovine, te opšte društveno-ekonomske prilike koje su značajno uticale i na demogeografske tokove u ovom području.

Stanovništvo je veoma bitan faktor društveno-ekonomskog razvoja. Na području općine Tešanj promjene u razvoju stanovništva, koje su nastale kao posljedica društveno-ekonomskog napretka, u drugoj polovini 20. i početkom 21. vijeka, povratno su djelovale na razvoj stanovništva ove općine što je vidljivo u ukupnom, prirodnom i mehaničkom kretanju (migracije) stanovništva, te strukturama stanovništva ove općine.

2.2.1 Ukupno kretanje stanovništva općine Tešanj

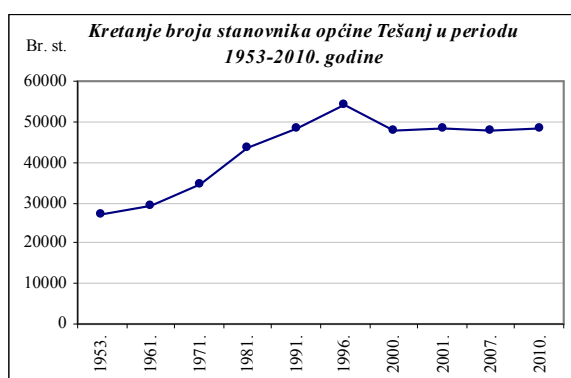
U periodu od 1953-1991. godine ukupan broj stanovnika općine Tešanj se povećao za 21554 stanovnika ili za 1,8 puta. Značajne promjene u ukupnom broju stanovnika općine Tešanj nastupile su u periodu od 1992-1995. godine kada je znatan broj stanovnika iz susjednih općina Bosne i Hercegovine (Doboj, Teslić, Derventa i dr.) našao svoje utočište na području općine Tešanj, a istovremeno je iz tešanjске općine emigrirao određen broj domicilnog stanovništva. Neposredno nakon rata u općini Tešanj živjelo je 54047 stanovnika od čega je 40618 domicilnog, a 13429 izbjeglog stanovništva iz drugih područja Bosne i Hercegovine.¹

U poslijeratnom periodu ukupno kretanje stanovništva općine Tešanj odvija se u skladu sa općim društveno-ekonomskim uslovima Bosne i Hercegovine. U periodu od 1996-2010. godine broj stanovnika općine Tešanj opao je sa 54047 na 48 266 stanovnika. Ukupan broj stanovnika u općini Tešanj od 1996. godine smanjivao se uslijed procesa povratka prognanih lica u prijeratna mjesta boravka, a osim migracione komponente na ukupno kretanje stanovništva općine Tešanj uticalo je i smanjenje stopa nataliteta, te povećanje stopa smrtnosti stanovništva.

Nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma površina općine Tešanj je reducirana sa 223 na 217,4 km², a osnivanjem općine Usora 1996. godine na 163 km². Na taj je način općina Tešanj izgubila i znatan broj stanovnika što je uticalo kako na ukupno, tako i na prirodno kretanje, a i na sastav tešanjskog stanovništva.

Kretanje broja stanovnika na području općine Tešanj u periodu 1953-2010².

Godina	Broj stanovnika
1953.	26926
1961.	29182
1971.	34693
1981.	43692
1991.	48480
1996.	54047
2000.	47851
2001.	48197
2007.	47752
2010.	48266

2.2.2 Prirodno kretanje stanovništva općine Tešanj

¹ Procjena ukupnog broja prisutnog stanovništva po kantonima, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2006. godine

² Izvor: Popisi stanovništva iz 1953., 1961., 1971., 1981., 1991.; Statistički godišnjak/ljetopis Federacije Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za statistiku (različita godišta); Zeničko-dobojski kanton u brojkama, Federalni zavod za statistiku (različita godišta)

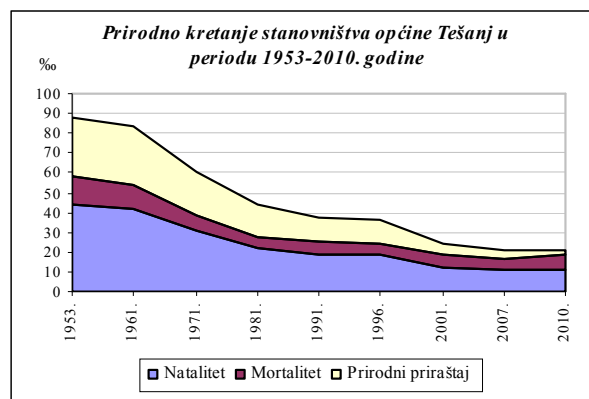
Prirodno kretanje stanovništva općine Tešanj u periodu od 1953-1991. godine odvijalo se u uvjetima općeg društveno-ekonomskog napretka i rezultat je djelovanja bioloških, socio-ekonomskih, psiholoških i drugih faktora. U ovom periodu natalitet je predstavljao pozitivnu odrednicu prirodnog kretanja tešanjskog stanovništva ali je imao tendenciju pada (sa 44,1 na 18,5‰). Uporedo sa natalitetom, opadale su i stope fertiliteta i bruto stope reprodukcije. U periodu od 1961-1991. godine totalne stope fertiliteta smanjene su sa 3,599 na 2,080, a bruto stopa reprodukcije sa 1,745 na 1,009.³ Pad stopa reprodukcije stanovništva javio se kao posljedica opšteg društveno-ekonomskog napretka koji je potaknuo i proces demografske tranzicije. Tako je na području općine Tešanj, kao posljedica urbanizacije i industrijalizacije, došlo do porasta nivoa obrazovanosti i ekonomske aktivnosti stanovništva. Ovi procesi su dalje uzrokovali porast udjela nepoljoprivrednog i gradskog stanovništva u ukupnom, porast udjela ekonomski aktivnih žena u nepoljoprivrednim djelatnostima, porast udjela žena sa školskom spremom, a zbog toga je došlo i do promjene statusa žene u porodici i društvu. Osim toga, poboljšana je zdravstveno-medicinska zaštita, produženo trajanje životnog vijeka, proširena je tzv. kontrola rađanja itd. Sve ove promjene dovele su do smanjenja uticaja tradicije, reorganizirana je porodica (došlo je do cijepanja porodične zadruge), promijenio se status djece, pomjerena je dobna granica stupanja u brak itd.

Stope mortaliteta na području općine Tešanj u periodu 1953-1991. godine imale su tendenciju pada. Društveno-ekonomski napredak doveo je do poboljšanja zdravstveno-higijenskih uslova na području općine Tešanj što je, prije svega, uticalo na smanjenje smrtnosti dojenčadi (138,7 na 16,7‰), a samim tim i smanjenje općih stopa smrtnosti (14,5 na 6,4 ‰).

Zbog smanjenja ukupnog broja stanovnika, te nepovoljnih društveno-ekonomskih prilika nakon 1996. godine primjetan je dalji pad stopa nataliteta, te blagi porast stopa mortaliteta uslijed procesa starenja stanovništva općine Tešanj, a rezultat toga su niske stope prirodnog priraštaja. Na osnovu trenda kretanja stopa nataliteta i mortaliteta u periodu od 1996-2010. godine vidljivo je da tešanjско stanovništvo prolazi kroz kasnu fazu demografske tranzicije (stope nataliteta su manje od 12‰, stope mortaliteta se kreću od 6-8‰, a rezultat toga je nizak prirodni priraštaj koji je 2010. godine dosegao vrijednost od 2,8‰ i ima tendenciju ka nultoj razini).

Prirodno kretanje stanovništva općine Tešanj u periodu 1953-2010.⁴

Godina	Živorodeni	Umrli	Prirodni priraštaj	Živorodeni	Umrli	Prirodni priraštaj
				na 1000 stanovnika		
1953.	1168	384	784	44,1	14,5	29,6
1961.	1205	340	865	41,6	11,7	29,8
1971.	1059	265	794	30,4	7,6	22,8
1981.	967	230	737	22,0	5,2	16,8
1991.	898	312	586	18,5	6,4	12,1
1996.	988	305	683	18,3	5,6	12,7
2001.	590	311	279	12,3	6,5	5,8
2007.	509	289	220	10,7	6,1	4,6

³ Da bi se osigurala jednostavna reprodukcija stanovništva, u smislu obnavljanja generacija, ukupna stopa fertiliteta morala bi iznositi 2,1 dijete po jednoj ženi u fertilnoj dobi, a ako je bruto stopa reprodukcije manja od 1,02 tada nije osigurano jednostavno obnavljanje stanovništva. O tome detaljnije vidjeti: Nejašmić, I.: Demogeografija – stanovništvo u prostornim odnosima i procesima, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 79, 86

⁴ Izvor: Popisi stanovništva iz 1953., 1961., 1971., 1981., 1991.; Statistički godišnjak/ljetopis Federacije Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za statistiku (različita godišta); Ženičko-dobojski katon u brojkama, Federalni zavod za statistiku (različita godišta)

2010.	510	375	135	10,6	7,8	2,8
-------	-----	-----	-----	------	-----	-----

2.2.3 Mehaničko kretanje stanovništva općine Tešanj

Nizak stepen društveno-ekonomske razvijenosti tešanjskog područja u periodu od 1953-1991. godine uticao je na emigraciju (iseljavanje) tešanjskog stanovništva. Tako je u svim međupopisnim periodima općina Tešanj imala negativnu migracijsku bilancu, izuzev u periodu 1971-1981. godine kada je došlo do razvoja privrede na ovom području. U periodu od 1940-1991. godine na područje općine Tešanj se doselilo oko 14950 stanovnika, a 94% doseljenih je sa područja drugih bosanskohercegovačkih općina.⁵ Do 1991. godine iz općine Tešanj na privremeni rad u inostranstvo otišlo je oko 2169 stanovnika ili 4,5% ukupnog broja stanovnika općine.⁶ Tokovi dnevnih migranata uglavnom su bili usmjereni prema većim naseljima tešanjске općine (Tešanj, Jelah, Tešanjka), a u određenoj mjeri prema susjednim općinama Doboj, Teslić i Maglaj.

Mehaničko kretanje stanovništva općine Tešanj nakon rata odvija se kroz proces povratka izbjeglih i raseljenih lica i dnevne migracije stanovništva. Određen broj tešanjskih stanovnika je još uvijek u inostranstvu (prema procjeni službe za društvene djelatnosti općine Tešanj 1998. godine u inostranstvu je bilo preko 2000 stanovnika tešanjске općine ili oko 5,8 % ukupne tešanjске populacije). Prijeratni dnevni migracioni tokovi preusmjereni su entitetskom linijom. Tako stanovništvo općine Tešanj znatno manje migrira ka susjednim općinama Republike Srpske (Doboj, Teslić). Osim toga, primjetne su i dnevne migracije stanovništva susjednih općina Federacije (Usora, Doboj-jug, Maglaj), te povratničkog bošnjačkog stanovništva u Doboju i Tesliću na područje općine Tešanj. Radi se uglavnom o migracijama radne snage prema većim naseljima tešanjске općine koja svojim industrijskim, administrativnim, obrazovnim, zdravstvenim i drugim funkcijama privlače stanovništvo.

2.2.4 Strukture stanovništva općine Tešanj

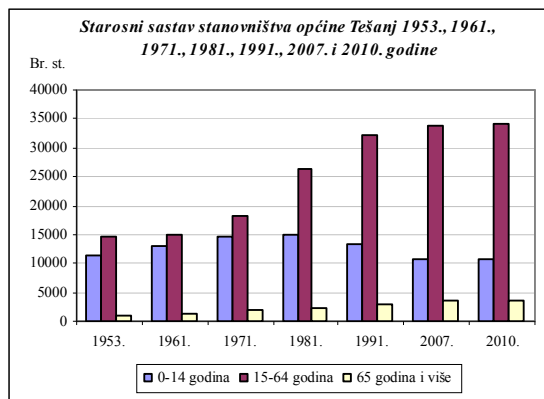
Prirodno i mehaničko kretanje stanovništva općine Tešanj uticalo je na sastav stanovništva ove općine. U periodu od 1953-1991. godine u biološkim strukturama stanovništva (spolna i dobna) općine Tešanj ustanovljena je neravnoteža u odnosu broja muškog i ženskog stanovništva, povećala se prosječna i medijalna dob, povećan je udio starog u ukupnom stanovništvu itd. Tešanjско stanovništvo zahvatio je proces starenja, te pad potencijalne biodinamike i vitalnosti koji se javio kao posljedica snižavanja stopa prirodnog priraštaja.

Starosni sastav stanovništva u period 1953-2010

⁵ Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gazdinstava 1991. godine, Doseljeno stanovništvo po općinama, Statistički bilten 271, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 1999., str. 102

⁶ Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gazdinstava 1991., Građani RBiH na privremenom radu u inostranstvu, Statistički bilten 235, Republički zavod za statistiku, Sarajevo, 1994., str. 192-193

Godina	Ukupan broj stanovnika	Starost stanovništva			Koeficijent starosti ⁷
		0-14	15-64	65 i više	
1953	26926	11406	14597	923	4,4
1961	29182	12945	15037	1200	5,1
1971	34693	14638	18264	1791	6,5
1981	43692	14976	26348	2368	6,1
1991	48480	13437	32238	2805	9,2
2007	47752	10612	33721	3419	10,3
2010	48266	10727	34084	3455	-

Opći privredni i društveni napredak uvjetovao je promjene u ekonomskom sastavu tešanjskog stanovništva. Snažni razvoj industrije i drugih djelatnosti sekundarnog i tercijarnog sektora uticao je na povećanje udjela aktivnih stanovnika u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima. Dok je 1953. godine najveći udio ekonomski aktivnih bio u poljoprivredi (73,7%)⁸ u 1991. godini najveći je udio aktivnih bio u industrijskim djelatnostima (37%)⁹ što pokazuje da je područje općine Tešanj u ovom periodu zahvatio proces industrijalizacije koji je uticao na društveno-ekonomski napredak ovog područja i za sobom povukao i druge socio-ekonomske procese koji su doveli do demogeografskih promjena na području općine Tešanj. Istovremeno je sa procesom industrijalizacije intenziviran i proces urbanizacije. Smanjenje udjela seoskog, a povećanje gradskog stanovništva i stanovništva koje živi gradskim načinom života uticalo je u određenoj mjeri i na prirodnu dinamiku tešanjskog stanovništva jer je poznato da stanovništvo koje živi gradskim načinom života ima niže stope fertiliteta, a samim tim i prirodnog priraštaja. U ekonomskom sastavu stanovništva nakon 1996. godine evidentno je povećanje stope nezaposlenosti. Industrija je i dalje najznačajnija privredna djelatnost, a u novije vrijeme jača i trgovina. Obrazovna je struktura stanovništva općine Tešanj u periodu od 1953-1991. godine bila pod uticajem drugih demogeografskih i društveno-ekonomskih procesa ali je istovremeno djelovala na te procese. U tom periodu evidentan je pad udjela nepismenih u ukupnom stanovništvu (sa 31,4% na 9,6%), te pad udjela stanovnika bez školske spreme, a porast udjela stanovništva sa srednjom, višom i visokom stručnom spremom.¹⁰

Etnička, religijska i jezička struktura stanovništva općine Tešanj rezultat je djelovanja različitih historijskih, ekonomskih, socijalnih, političkih, kulturnih i drugih procesa. U periodu od 1953-1991.

⁷ Koeficijent starosti (x_s) pokazuje udio (%) starih 60 i više godina (P_{60+}) ili starih 65 i više godina (P_{65+}) u ukupnom stanovništvu (P) i dobiva se po formuli: $x_s = P_{(60+)} / P * 100$ Smatra se da neka populacija počinje starjeti kada udio starih 60 i više godina prelazi 12 %. O tome detaljnije vidjeti u: Nejašmić, I.: Demogeografija – stanovništvo u prostornim odnosima i procesima, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 182

⁸ Popis stanovništva 1953., Osnovni podaci o stanovništvu, Podaci za naselja prema upravnoj podjeli 1958., Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1960., str. 340-341

⁹ Popis stanovništva 1991., Dokumentacija Federalnog zavoda za statistiku, Sarajevo, 2010.

¹⁰ Popis stanovništva 1953., Pismenost i školska sprema, Knjiga IX, Podaci za srezove prema upravnoj podjeli u 1953., Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1960., str. 331; Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gazdinstava 1991., Stanovništvo – uporedni podaci za 1971., 1981., 1991., Statistički bilten 265, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 1998.

godine povećavao se udio Bošnjaka, a smanjivao udio Srba i Hrvata u ukupnom stanovništvu općine. Potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma 1995. godine općina Tešanj je reducirana za naselja u kojima je srpsko stanovništvo činilo većinu. Osnivanjem općine Usora 1996. godine naselja sa većinskim hrvatskim stanovništvom pripojena su novoosnovanoj općini. To je uticalo na promjene u etničkom sastavu stanovništva općine u kojoj danas Bošnjaci čine 97,8%, Hrvati 1,5%, a Srbi 0,7% ukupnog broja stanovnika.¹¹

2.2.5 Prostorni razmještaj stanovništva i gustoća naseljenosti općine Tešanj

Prostorni razmještaj stanovništva na području općine Tešanj je neravnomjeran. Na jednoj strani su gusto naseljeni središnji dijelovi općine u kojima prosječna gustoća naseljenosti doseže vrijednosti i do 1000 st/km², a na drugoj strani je rijetko naseljeni brdsko-planinski prostor općine gdje se gustoća naseljenosti kreće oko 10 st/km². Presudan faktor koji je uticao na neravnomjeran razmještaj stanovništva je reljef. Naime, zbog veće energije reljefa i nadmorskih visina u sjeverozapadnim, južnim i jugoistočnim dijelovima općine živi manji broj stanovnika, odnosno manja je gustoća stanovništva.

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine općina Tešanj je imala 48480 stanovnika i površinu od 223 km². Prosječna gustoća naseljenosti iznosila je 217,4 st/km². Nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma površina općine Tešanj reducirana je na 209 km², a osnivanjem općine Usora njena površina je dodatno umanjena i svedena na 163 km². Prema procjeni Federalnog zavoda za statistiku u općini Tešanj je 2010. godine živjelo 48266, te je prosječna gustoća naseljenosti na području općine Tešanj iznosila je 296,1 st/km².

2.2.6 Perspektive i prognoze stanovništva općine Tešanj

S obzirom da je stanovništvo općine Tešanj u drugoj polovini 20. vijeka ušlo u proces demografske tranzicije, te da se nakon 1996. godine nalazi u podmakloj fazi ovog procesa tešanjaska populacija početkom 21. vijeka ima negativne demogeografske trendove koji se ogledaju u procesu starenja, padu potencijalne biodinamike, te smanjenu biološke reprodukcije stanovništva. Ukoliko se nastave dosadašnji demogeografski trendovi i ako ne bude značajnijih migracionih kretanja općina Tešanj bi 2020. godine (prema urađenoj prognozi na osnovu trenda kretanja ukupnog broja stanovnika općine Tešanj u periodu 2005-2010.) trebala imati oko 49 835 stanovnika.

Zbog navedenih demogeografskih procesa tešanjsko stanovništvo pokazuje odlike stacionarne populacije. Zbog toga je u budućnosti potrebno usaglasiti i provoditi adekvatne finansijske i druge mjere populacijske politike koje će ukloniti ili bar usporiti negativne demogeografske procese na ovom području.

2.3 Osnovni ekonomski pokazatelji

¹¹ Procjena ukupnog broja prisutnog stanovništva po kantonima, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2006.

2.3.1 Pregled BDP općine Tešanj

(Zbog nepouzdanosti zvaničnih statističkih podataka, Federalnog zavoda za statistiku, donji podaci su rezultat podataka Zavoda za programiranje razvoja FBiH, procjenjenog broja stanovnika, interpolacije drugih raspoloživih podataka)

Tešanj: BDP po stanovniku (u KM)

Godina	UKUPNO	PO GLAVI	RAST/PAD	ZDK	FBIH
2006	154.887.392,00	3.344	+	3.649	4.533
2007	184.277.340,00	3.965	+	3.858	5.106
2008	215.347.533,00	4.611	-	4.548	5.906
2009	209.083.728,00	4.452	-	4.534	5.730
2010	207.410.816,00	4.393	+	4.545	5.797
2011	219.387.552,00	4.634	+		6.820

Općina Tešanj je u prednosti u odnosu na većinu drugih općina u Bosni i Hercegovini i u pogledu procesa privatizacije firmi sa državnim vlasništvom. Prije svega, prednost leži u činjenici da na području općine Tešanj nije postojao veliki sistem, jer se pokazalo da su veliki sistemi koliko god bili prednost u periodu do 1992. godine, toliko su postali teret i kočnica u novim okolnostima nakon 1995. godine. Uz to, automobilska industrija je bila vitalna, uspjela je zadržati prisustvo i brzo se vratiti na tržište te je uspješno privatizirana. Ovo je od suštinske važnosti za snagu i stabilnost lokalne privrede imajući u vidu strateški značaj kapaciteta autoindustrije i da je kroz privatizaciju osiguran ulazak dvije dobro pozicionirane strateške partnerske grupacije u autobranši (MHBA, Prevent) na svjetskom tržištu i sa izuzetnim potencijalima za ulaganja i razvoj.

Kompanije koje su poslovale u niskoakumulativnoj branši, oslanjajući se na *lohn* poslove i slično te opterećene drugim problemima, kao što su starosna i spolna struktura uposlenih radnika, radne navike, odsustvo kvalitetnog menadžementa nisu preživjele. Ali nije se dugo čekalo, proces je završen brže nego na drugim mjestima, te je imovina oslobođena (Čarapara, Ukus, Sloga, Zvečaj, Univerzal, IGM Usora)¹² i stavljena u novu funkciju. Posljednja privatizacija veterinarske stanice je uspješno okončana. Javna komunalna preduzeća (*Rad, Toplana*) nisu privatizirana i sa istim upravlja Općina Tešanj.

Lokalna privreda se uspjela ipak brzo oporaviti od recesije i održati zaposlenost, odnosno krenuti u njegovo povećanje, posebno firme: Alpina-Bromy, FAD, MHBA, MADI, ...

2.3.2 Spoljnotrgovinska razmjena

¹² Općina Tešanj je pokrenula stečaj firme Sloga 2009. godine, jer je i sama bila povjerilac, a novi vlasnik se krajnje neodgovorno ponašao, te pomogla u pokretanju stečaja firmi Ukus i Autoprijevoz čime su procesi ubrzani

Sadašnja vanjskotrgovinska politika i zakonska regulativa iz ove oblasti ne omogućavaju izvozno orijentiranim preduzećima da se ravnopravno bore na svjetskom tržištu zbog nekonkurentnih cijena. Politika iz ove oblasti ne djeluje stimulatивно, već obrnuto.

Općina Tešanj je značajan izvoznik proizvoda i usluga: *Enker, Pobjeda, Unico, Napredak, Koteks, Sloga, Belif, Artisan, Skopljak* i mnogo drugih, bez obzira da li su direktni ili indirektni izvoznici. Samo *Enker, Pobjeda, Mann&Hummel* i *FAD* izvoze preko 80% svoje proizvodnje i zapošljavaju oko 1.200 radnika koji čine značajan potrošački potencijal za ostale djelatnosti na općini.

Privreda u općini Tešanj, posmatrana u cjelini, bilježi natprosječno dobre rezultate u poslovanju. Njih je, vjerovatno, najlakše ilustrirati podatkom da je u 2004. godini evidentiran kod *AFIP*-a porast ukupnih prihoda pravnih lica u općini Tešanj u visini od 35%. Ova stopa rasta je iznimno visoka općenito, ali i u usporedbi sa ostatkom Kantona, imajući u vidu da je prosječan rast na nivou Kantona, prema istim podacima, u istom vremenu bio 15%.

Izvoz privrede Tešnja u 2011. godini je bio 246.054.000,00 KM a uvoz 394.002.000,00KM pri čemu je u uvozu dominantna Hifa-OIL, a u izvozu firme autoindustrija, s tim da svake godine raste broj firmi koje izvoze.

Ulazak Hrvatske u EU će imati odraz na čitavu BH privredu. BH nije pripremljena a odnosi u samoj BH koji u zadnjih 6. godina nemaju gotovo nikakav napredak, bolje reći nazaduju, sve više pogoršavaju uslove privređivanja.

Među deset najvećih izvoznika u Kantonu su četiri firme iz Tešnja (*Unico, Pobjeda, Enker* i *Koteks*). Među poduzećima koja su pojedinačno ostvarila veliki rast prihoda treba istaći grupaciju *Hifa, AS, Koteks, Pobjedu, MHBA, MADI* i druge.

2.3.3 Primanja i uticaj na socijalni položaj stanovništva

PLATE (KM)

GODINA	TEŠANJ	ZDK	FBiH	BiH
2006	493,69	464,62	603,21	586,00
2007	552,04	514,96	662,10	630,00
2008	615,36	578,59	751,30	752,00
2009	623,91	632,25	792,08	790,00
2010	634,47	650,47	804,37	798,00
2011	637,37	702,83	834,10	828,00

PENZIJE

2011 godina	Broj	visina/prosjek	iznos
Tešanj	4.342	321,79	1.397.229,29
ZDK	57.386	358,93	20.597.372,74

2.4 Privreda

2.4.1 Privredna struktura

Područje općine Tešanj i okolinu karakterizira disperzirana i heterogena privredna struktura sa podu-zećima čija veličina nije prenaplašena i nije neproporcionalna prema ostatku privrede (nemamo sindrom "velikih sistema" poput Maglaja, Zavidovića, Zenice). Privredu karakterizira širi spektar zastupljenih branši, među kojima naročitu važnost imaju branše prikazane u slijedećoj tabeli.

Djelatnost	Općina	Broj zaposlenih (procjena)	Udio u ukupnom broju preduzeća
Industrija i rudarstvo	145	7046	19,89
Poljoprivreda i rudarstvo	14	75	1,92
Šumarstvo	0	5	0
Vodoprivreda	0	0	0
Građevinarstvo	58	450	7,96
Saobraćaj i veze	53	75	7,27
Trgovina	212	1500	29,08
Ugostiteljstvo i turizam	11	50	1,51
Zanastvo i lične usluge	133	250	18,24
Stambeno-komunalna djelatnost	2		0,27
Finansijske i druge usluge	36	250	4,94
Obrazovanje i kultura	22	400	3,02
Zdravstveno socijalna zaštita	14	650	1,92
Društveno političke zajednice i organizacije	29	500	3,98
Ukupno	729	8846	100,00

Radi ilustracije broj pravnih lica 1991. godine bio je ukupno 86. Prihod u 1991. godini je iznosio 4.507.465 hiljada dinara.¹³ ili 375.622.083 KM.¹⁴

Iz heterogenosti i disperziranosti privredne strukture proizlazi jedno od njenih vrlo važnih svojstava neophodnih za stabilno dugoročno pozicioniranje na tržištu – fleksibilnost.

Većina tešanjskih preduzeća su već tradicionalno izvozno orijentirana i prihode od prodaje proizvoda ili usluga ostvaruju u devizama.

2.4.2 Privatizacija i razvoj privatnog biznisa

Općina Tešanj je u prednosti u odnosu na većinu drugih općina u Bosni i Hercegovini i u pogledu procesa privatizacije firmi sa državnim vlasništvom. Prije svega, prednost leži u činjenici da na području općine Tešanj nije postojao veliki sistem, jer se pokazalo da su veliki sistemi koliko god bili prednost u periodu do 1992. godine, toliko su postali teret i kočnica u novim okolnostima nakon 1995. godine. Uz to, automobilska industrija je bila vitalna, uspjela je zadržati prisustvo i brzo se vratiti na tržište te je uspješno privatizirana. Ovo je od suštinske

¹³ Služba društvenog knjigovodstva, Mart 1991

¹⁴ Kursna lista NB SFRJ na dan 31.12.1991.g.

važnosti za snagu i stabilnost lokalne privrede imajući u vidu strateški značaj kapaciteta autoindustrije i da je kroz privatizaciju osiguran ulazak dvije dobro pozicionirane strateške partnerske grupacije u autobranši (MHBA, Prevent) na svjetskom tržištu i sa izuzetnim potencijalima za ulaganja i razvoj.

Kompanije koje su poslovale u niskoakumulativnoj branši, oslanjajući se na *lohn* poslove i slično te opterećene drugim problemima, kao što su starosna i spolna struktura uposlenih radnika, radne navike, odsustvo kvalitetnog menadžementa nisu preživjele. Ali nije se dugo čekalo, proces je završen brže nego na drugim mjestima, te je imovina oslobođena (Čarapara, Ukus, Sloga, Zvečaj, Univerzal, IGM Usora)¹⁵ i stavljena u novu funkciju. Posljednja privatizacija veterinarske stanice je uspješno okončana. Javna komunalna preduzeća (*Rad, Toplana*) nisu privatizirana i sa istim upravlja Općina Tešanj.

Lokalna privreda se uspjela ipak brzo oporaviti od recesije i održati zaposlenost, odnosno krenuti u njegovo povećanje, posebno firme: Alpina-Bromy, FAD, MHBA, MADI, ...

2.4.3 Privreda-netradicionalne djelatnosti

Područje općine Tešanj u posljednjih 15 godina je postalo područje razvoja brojnih netradicionalnih privrednih grana koje su do tada bile nepoznanica za ove prostore. Tako je, već sada ovaj prostor prepoznatljiv prema privrednim subjektima koji su lideri u području prometa naftnim derivatima, preradi pilećeg mesa, proizvodnji keksa, proizvodnji mineralnih voda, ali i velikim zamahom u području trgovine, građevinarstva i štamparske industrije. Struktura privrede općine Tešanj je preežno izvezno orijentisana. Prema pokazateljima BHEPA, privredni subjekti su tokom 2011. godine izvezli proizvoda u vrijednosti od 246.053.536,82 KM. Kada je riječ o tržištima na koja izvozi privreda općine Tešanj, tu se ističu Njemačka (79.161.493,57 KM), Italija (32.168.787,74 KM), Albanija (19.997.695,71 KM), Slovenija (19.872.740,88 KM), Kosovo (13.973.142,51 KM) i ostale države regiona. U strukturu proizvoda dominiraju brojni automobilski dijelovi u iznosu od 106.744.899,72KM, potom slijedi naftni bitumen u iznosu od 50.667.954,34 KM, zatim obuća (15.453.293,97 KM), čarape (8.152.168,69), sirova koža i proizvodi od kože, keramički proizvodi i dr. Nvedene netradicionalne djelatnosti su značajni sa aspekta ostvarenog prometa, izvoza, zapošljavanja i investiranje u proširenje proizvodnog programa. Među 100 najvećih firmi u 2011. godini, prema izboru koji je proveo magazin Poslovne novine nalazi se čak 13 poslovnih subjekata sa područja općine Tešanj. Tako imamo najvećeg trgovca naftnim derivatima u BiH (HIFA grupa), jednog od najvećih proizvođača kekas u BiH (AS grupacija), trećeg prerađivača pilećeg mesa u BiH (MADI), 5 proizvođača mineralnih voda su već više od 10 godina nosioci najprestižnijih svjetskih nagrada za kvalitet njihovih proizvoda. Upravo razvoj netradicionalnih industrijskih grana na području općine Tešanj je došao kao posljedica izrazite preduzetnosti pojedinaca koji su prvobitnu akumulaciju kapitala realizovali kroz trgovačku djelatnost, a potom pristupili pokretanju prerađivačke djelatnosti.

Razvoj uslužnog sektora je punu ekspanziju doživio kroz trgovačku djelatnost i bankarski sektor, kroz najavu okrupnjavanje većeg broja domaćih građevinskih firmi u konzorcij na projektnom pristupu i

¹⁵ Općina Tešanj je pokrenula stečaj firme Sloga 2009. godine, jer je i sama bila povjerilac, a novi vlasnik se krajnje neodgovorno ponašao, te pomogla u pokretanju stečaja firme Ukus i Autoprijevoz čime su procesi ubrzani

postojanje većeg broja štamparija koje se bave grafičkom djelatnošću. Upravo veoma izražena diversifikacija privredne strukture, predstavlja veliku snagu ovog prostora kroz izraženu sposobnost da u narednom periodu generiraju nove djelatnosti koje do sada nisu predstavljale dio privredne slike navedenog prostora. Ohrabrujuća činjenica je da navedene djelatnosti nastaju kao dio strategije stvaranja lanca vrijednosti postojećoj privrednoj strukturi i supstituiranja postojećeg uvoza.

2.5 Poljoprivreda

Kao značajni prirodni resursi koji će se sigurno i dalje koristiti kao razvojne mogućnosti općine Tešanj su zemljište, šume, vode i mineralne sirovine.

Na području općine Tešanj poljoprivredom se bavi oko 5.500 domaćinstava – 20.000 stanovnika, uzgojem stoke, peradi, pčela, te voćarskim i povrtlarskim kulturama.

U privatnom sektoru gotovo 80% registrovanih firmi na području općine Tešanj ima u opisu svoje djelatnosti i poljoprivrednu proizvodnju. Međutim, skoro sve se bave isključivo trgovinom. Proizvodnja je, uglavnom, organizovana u privatnom sektoru i, uz sve izneseno, karakteriše je usitnjenost posjeda, odsustvo intenzivne obrade i primjene savremenih agrotehničkih mjera, proizvodnja uglavnom za vlastite potrebe, neorganizovan plasman tržišnih viškova i nepostojanje industrijskih kapaciteta za njihovu primarnu preradu i daljnju finalizaciju.

Na području općine Tešanj u periodu 1977-1981. godine vršen je novi premjer zemljišta i u okviru tih radova katastarsko klasiranje i bonitiranje zemljišta. Prema načinu iskorištavanja plodna zemljišta na našoj općini svrstana su po kulturama u njive, voćnjake, livade, pašnjake i šume razvrstane u klase od I do VIII, te postoji i kategorija neplodnih zemljišta.

Prikaz površina zemljišta po klasama dat je u slijedećoj tabeli.

Plodna zemljišta

Zemljište po klasama	I klasa m ²	II klasa m ²	III klasa m ²	IV klasa m ²	V klasa m ²	VI klasa m ²	VII i VIII klasa m ²	Ukupna površina m ²	Ukupan katastar. prihod KM
Ukupno:	978.315	13.036.465	48.468.497	31.046.321	27.946.988	21.111.888	6.410.312	148.998.786	2.541.208,91

Pregled površina neplodnih zemljišta na općini

Vrsta zemljišta	Površina
Zemljište pod zgradama	1.095.603,00 m ²
Magistralni putevi	175.997,00 m ²
Regionalni putevi	468.085,00 m ²
Lokalni putevi	484.903,00 m ²
Ulice	54.797,00 m ²
Nekategorisani putevi	4.520.548,00 m ²
Vodotoci	2.548.664,00 m ²
Ostalo neplodno zemljište	5.156.894,00 m ²
Ukupno neplodnog zemljišta	14.505.491,00 m ²

U cilju što racionalnijeg i planskog korištenja zemljišta općina Tešanj je planski pristupila upravljanju i korištenju zemljišta izradom planskih dokumenata kojima je određeno svrsishodno organiziranje, korištenje i namjena zemljišta, te mjere i smjernice za zaštitu prostora. Ukupna površina zemljišta koja je donesenim plan-skim aktima predviđena za gradnju iznosi oko 1/3 cjelokupne površine općine i zauzima, uglavnom, zemljišta koja su prirodno kvalitetna za obradu.

Prema katastarskim podacima od ukupne površine poljoprivrednog zemljišta na području općine Tešanj prema kategoriji korištenja oranice zauzimaju 7 815 ha, voćnjaci 728, livade 777 ha i pašnjaci 568 ha. Raspoložive poljoprivredne površine predstavljaju značajan potencijal za razvoj stočarstva, voćarstva i ratarstva.

Ukupna površina zemljišta: 16.000 ha

- u privatnom vlasništvu: 11.500 ha
- u državnom vlasništvu: 4.500 ha

2.5.1 Stočarstvo

U stočarskoj proizvodnji posebno je razvijena proizvodnja mlijeka, kojom se bavi najveći broj gazdinstava. Većina gazdinstava uzgaja od 1-6 muznih krava, manji broj ih ima 7 i više grla. Dva gazdinstva su u 2011. godini registrovala svoje farme. Otkup mlijeka vrše mljekare *Saraj Milk* Maglaj, *ZIM* Zenica, *IMMER* Gradačac i *Promet i prerada* Tuzla, *OPZ Zlatna kap* Jelah koja osim otkupa vrši i proizvodnju sireva. Značajan doprinos razvoju i unapređenju proizvodnje mlijeka dalo je i udruženje žena poljoprivrednica Usorsko-tešanjskog kraja kroz otkup mlijeka za mljekaru Tuzla. Trenutno je za prikupljanje i skladištenje mlijeka obezbjeđeno 29 laktofriza.

U preradarskoj proizvodnji firma *Madi do.o.* Tešanj se bavi otkupom i preradom mesa brojlera. Sa podrčja tešanjске općine otkupi godišnje 550.000 grla, *Agrobis d.o.o* uzgoja brojlere u jednom turnusu 12.000 grla, *Ekofarm* farma koka nosilja godišnje proizvede 3.000.000 jaja.

Krajem 2011. godine osnovana je i savremena farama firme *Zlatno pile* u Mrkotiću sa kapacitetom 40000 brojlera po turnusu.

O zdravstvenom stanju stočnog fonda brinu se tri privatne veterinarske stanice.

2.5.2 Voćarstvo

U voćarskoj proizvodnji, posljednjih godina, evidentan je porast ulaganja u zasnivanju zasada intezivnih voćnjaka (veći broj sadnica po jedinici površine), a dominantne voćne vrste su: šljiva, jabuka i kruška. Zasnovani voćnjaci su uglavnom površine 0,2-0,6 ha, dok je manji broj gazdinstava zasnovao zasade površine hektar i više. Trenutno na općini ima oko 50 ha mlađih intezivnih voćnjaka.

Zadnjih godina evidentan je porast proizvodnje u zaštićenom prostoru-plastenicima. Manji broj se bavi proizvodnjom za vlastite potrebe, dok su ostali tržišno orijentisani i posjeduju plastenike površine 250-1000 m². Danas je ova proizvodnja zasnovana na oko 3,5 ha.

Firma *Edas-plast* se bavi proizvodnjom plastenika i presadnica voća.

2.5.3 Ratarstvo

U ratarskoj proizvodnji se najviše sije kukuruz i pšenica, od povrtlarskih kultura krompir, kupus i luk pri čemu je zadržan tradicionalni način proizvodnje.

U proizvodnji povrća značajan napredak je ostvaren u proizvodnji krastavaca-kornišona gdje je u 2011. godini zasijano oko 15 hektara, a otkupljeno oko 600 tona. Educirano je certificirano 47 poljoprivrednika za proizvodnju u zaštićenom prostoru.

U cilju razvoja i unapređenja postojeće proizvodnje na području općine u 2011. godini, realizovan je Program novčanih poticaja primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji izdvajanjem budžetskih sredstva u iznosu od 250.000,00 do 300.000,00 KM, šestu godinu zaredom.

2.5.4 Šume

Šume i šumsko zemljište zauzimaju 30,3% ukupne površine sadašnje teritorije općine Tešanj. Nešto više od polovine ukupne površine šumskog zemljišta nalazi se u državnom vlasništvu (2.554 ha), a na privatne šume otpada površina 2.407 ha i iste pripadaju gospodarskoj jedinici Tešanj kojom gazduje Šumsko privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići.

Prema vrsti na našoj teritoriji zastupljene su šume bukve, čiste šume jele/smrče, te mješovite šume jele, smrče i bukve, hrasta kitnjaka i lužnjaka. Analize strukture drvene mase naših šuma ukazuju da je drvena masa vrlo nepovoljna, da 66% od ukupne mase otpada na ogrjevno drvo, 34% na tehničko drvo, sa tendencijom daljeg opadanja količina kvalitetne drvene mase.

2.5.5 Vode

Vode općine Tešanj predstavljaju slijedeći vodotoci:

- dio rijeke Bosne (koja teče istočnim rubom općine) u dužini od oko 4 km,

- rijeka Usora u dužini od oko 14 km, s tim da je u dužini od oko 5 km općina Tešanj dijeli sa općinom Usora.

Najduže i najveće pritoke rijeke Usore su rijeka Tešanjka, Trebačka rijeka, te Radušica, Talin porok, Grgin potok, Golubovac i potok Lužanjka.

Može se reći da su, za sada, najviše iskorištene vode rijeke Usore gradnjom izvorišta za snabdijevanje vodom stanovništva i industrijskih pogona, te površinski zahvat u Crnom Vrh, na pritoci rijeke Tešanjke.

Brojni su prirodni izvori pitke vode, kao što su: Guber u Jablanici, Ključ u Crnom vrhu, Izvor u Putešiću, Ježevac u Kaloševiću, Stubanje u Bobarama, Ponikva u Šijama, Studenac u Trepču i sl.

2.5.6 Mineralni izvori

U posljednje vrijeme posebno interesantnom pokazala se eksploatacija mineralnih voda, za čiji kvalitet su u svijetu dobivene i brojne nagrade. Značajna izvorišta mineralnih voda se nalaze u području Crnog vrha, Dolca, Gornje Raduše i Orašje Planja.

Mineralne vode su, zasigurno, jedan od prirodnih i privrednih resursa po kojima je Tešanj danas poznat i koji je postao dio novog ukupnog poslijeratnog imidža ove sredine, te su primjer dobro iskorištenog prirodnog resursa. Trenutno se preradom voda u Tešnju bavi pet koncesionara: *Celvik, Oaza, Princess, Tešanjaska vrela – Tešanjski dijamant, Zema - Tešanjski kiseljak*.

Njihovim, ali i velikim uspjehom ove sredine, mogu se smatrati:

- legalizacija eksploatacije vode i rada kroz odgovarajuća odobrenja i koncesije,
- pokretanje i realizacija značajnih investicija u proizvodnju kod većine ovih subjekata usmjeren je prije svega na izgradnju proizvodnih hala i nabavku savremene opreme za preradu i pakiranje voda, dostizanje visokog kvaliteta uopće, te certificiranje ovih poslovnih subjekata i njihovih proizvoda u skladu sa međunarodnim standardima kvaliteta
- osvajanje novih tržišta (osobito kroz rastući izvoz).

Ovakav resurs nije moguće iskoristiti bez maksimalnog kvaliteta finalnog proizvoda i dobrog mar-ketinga. U tom pravcu sve nabrojane firme napravile su u novije vrijeme značajne pomake. Dostignutim stepenom razvoja proizvođači mineralne vode stvorili su realne pretpostavke za uspješnu realizaciju mogućih zajedničkih programa u budućnosti (zajednički proizvodi, robne marke, zastupanje vodećih proizvođača pića u BiH, licencirana proizvodnja i dr.).

2.6 Turizam

Turizam kao djelatnost ima perspektivu u cijeloj Bosni i Hercegovini i jedna je od strateških grana razvoja identifikovana i u planovima Evropske unije. Diversifikacijom tržišta turizma nastali su specifični oblici i usmjerenja u turističkoj djelatnosti (rekreativni, ekstremni, banjski, vjerski, kulturni...). Analizirajući usmjerenost jedne zajednice ka razvoju turizma mora se voditi računa o ključnim pretpostavkama za bavljenje ovom djelatnošću (turistička infrastruktura, atraktivnost ponude, ljudski i organizacioni kapaciteti...) te na osnovu toga bazirati strateška usmjerenja u razvoju zajednice, pripremati programme i projekte.

Analizirajući prilike na prostoru općine Tešanj i iskustva i interese u razvoju turizma, moguće je ustvrditi da u prošlosti turizam na ovim prostorima nije bio naročito razvijen, ali i da u posljednje vrijeme dobiva na intenzitetu. Novi intenzitet aktivnosti i nova snaga usmjerena u obnovu kulturnog naslijeđa, uz neke druge aspekte nematerijalne kulture promijenile su mnogo toga. Sve su češće jednodnevne posjete i obilasci kulturnog naslijeđa. Poslovna saradnja dovodi sve više ljudi u Tešanj, koji uz ostvarenje poslovnih kontakata žele upoznati i zajednicu sa kojom posluju. Uz to treba imati u vidu da za dalji razvoj turizma važnu ulogu može imati obnova i dalji razvoj banjskog lječilišta u susjednoj općini Teslić (ZTC Kardial), koji je najveći ovakve vrste u Bosni i Hercegovini. Veliku prednost za daji razvoj turizma može predstavljati i saobraćajnica M17, kojom u vrijeme ljetnih sezona dnevno prođe oko 20.000 vozila. Sve ovo može biti šansa za veći broj turista. Osnovni magnet za turiste u Tešnju predstavlja kulturno naslijeđe (nacionalni spomenici Stari grad, Sahat kula, Ferhadija džamija, Eminagića konak...)

Kulturno naslijeđe se sve češće oblikuje kao proizvod i nudi na tržištu. Ovakav koncept tretira kulturu (uključujući i kulturno naslijeđe) i turizam kao prirodne partnere. Uvažavajući u potpunosti i bez rezerve primarne ciljeve zaštite kulturnog naslijeđa neosporno je da postoje i da su kulturni spomenici sve češće u fokusu kreatora i korisnika turističke ponude. U posljednjih desetak godina takva pažnja se usmjerava i na nivou Vijeća Evrope, Evropske unije i UNESCO-a.

Kraj prošlog i početak novog stoljeća označen je ozbiljnim planskim dokumentima koji nastoje pronaći održivo zajedništvo kulturnog naslijeđa i ekonomskih interesa izraženih kroz turizam. Ovo treba posmatrati u kontekstu prilika, stanje Gradine pružalo je mogućnosti da se posvećenije razmišlja i o drugim ciljevima obnove kulturnog naslijeđa. No, nije ni samo to.

Već u području kulture naznačeno je da Tešanj ima bogato kulturno-historijsko naslijeđe, kako u materijalnoj, tako i nematerijalnoj kulturi.

Nesumljivo, turizam kao *grana poslije industrije* treba da dobije prioritarno mjesto u strategiji razvoja. Nema turizma bez dobrih prostornih planova, kvalitetnih sadržaja i infrastrukture koja ih podržava, te ekologije kao krune svih tih sadržaja.

Tešanj ima veliku šansu za razvoj turizma, koji može biti profitabilan i omogućiti nova zapošljavanja. Turističke resurse treba koristiti, a Općina mora obezbijediti uslove za određene projekte i dozvole. Mnogo naših ljudi je zainteresirano da uloži i otvori nova radna mjesta u ovim oblastima.

Treba djelovati istovremeno u više pravaca:

- Revitalizacija Gradine
- Revitalizacija Stare čaršije
- Izgradnja pristupnih puteva i parkinga
- Izgradnja smještajnih kapaciteta (kao restoranskih i kulturnih sadržaja)

- Uređenje svih ostalih sadržaja turizma u gradu (spomenici kulture, vjerski i kulturni objekti)
- Uređenje Kiseljaka kao turističko-rekreativnog centra u sklopu Crnog vrha, kao rekreativne zone i šetališta sa mnogo lijepih rekreativnih staza
- Odmarališta u Planjama
- Izgradnja zatvorenog gradskog bazena u blizini dvorane, po mogućnosti olimpijskih dimenzija
- Izgradnja sportskih zona na Jelahu u blizini Usore, po mogućnosti na Rastokama, itd.

2.7 Tržište rada

Zaposlenost i nezaposlenost

God	Zaposleni	Nezaposleni
2008	8.473	
2009	8.122	
2010	8.350 ili 16,8% +4,77% u odnosu na ZDK	7.788 ili 48,98% (od toga žena 3.191) -0,75% u odnosu na ZDK
2011	8.846 + (1145 u inostranstvu) + (1.000 "na crno" - procjena) ¹⁶ -6,1% u odnosu na FBiH	7.778 (-1.000) ili 47,6% (od toga žena 3.228) -2,2% u odnosu na FBiH

Školska sprema nezaposlenih (2011. godina)

Bez osnovne	2811
Osnovno obrazovanje	367
Srednje obrazovanje	4445
Više obrazovanje	35
Fakultetsko obrazovanje	130

Starosna struktura nezaposlenih (2011. godina)

Do 18 godina	284
19-25	1350
25-30	1165
30-40	1882
40-50	1752
Preko 50	1345

Treba uzeti u obzir i činjenicu da:

- dio zaposlenih vezan je za sektor sive ekonomije,
- već duže vrijeme isključivu moć zapošljavanja ima privatni sektor,
- sistem poticaja zapošljavanja nije zadovoljio potrebe privrede zbog svojih manjkavosti u alokaciji sredstava namijenjenih poticaju zapošljavanja (često su ona dobivana ovisno o mogućnosti ostvarivanja uticaja na odgovarajućim nivoima raspodjele korištenja i korištena u svrhu legaliziranja radnih mjesta koja su realno već postojala, ali nisu bila prikazana),
- sistem kontrole *rada na crno* je neefikasan, a nedovoljno oštar režim sankcija stimulira ovaj vid sive ekonomije i utaje (rizike manipuliranja čini relativno malim), odnosno očekivane posljedice neprijavlivanja radnika čini čak prihvatljivim.

U vezi sa pitanjem zapošljavanja i nezaposlenosti treba istaći još dvije činjenice:

- evidencije su sasvim nepouzdana i kao takve ne mogu biti uzete za meritorne kod bilo kakve ozbiljnije analize, što je vidljivo i iz javnih osvrta na ovu neuređenu oblast, te kompetentnih ocjena datih s njom u vezi koje govore da dio stvarno zaposlenih nije prikazan, kao i to da je dio prividno uposlenih lažno prikazan (status radnika *na čekanju* ukinut, ali statusi nekih firmi su neriješeni),

¹⁶ Podaci Poreske uprave, Tešanj (godišnje poreske prijave)

- činjenica da nemamo kvalitetnu evidenciju niti uređeno tržište rada, pa, sve i da su pokazatelji povoljniji, to ni malo ne umanjuje težinu problema nezaposlenosti i sve socijalne i općedruštvene, a pogotovo individualne, posljedice egzistencijalne ugroženosti nezaposlenih.

2.8 Poduzetništvo

Metaloprerada je jak oslonac cjelokupne privrede, ali i ostale djelatnosti (konfekcija, obuća,

namještaj itd.) mogu biti daleko konkurentniji, razvijajući prateću oblast male privrede. BiH će vremenom ući u EU. Do tog momenta trebamo razviti dovoljan broj malih proizvodnih kapaciteta koji će u tim uslovima moći prihvatiti i mnogo ozbiljnije poslove. Tešanj ima više firmi koje mogu služiti kao poluga razvoja, kako velikih, tako i malih kapaciteta.

U okviru Udruženja privrednika, na paritetnoj osnovi, sklapanjem međusobnih ugovora, kao i ugovora sa malim proizvodnim firmama, moguće je ubrzati razvoj. Ukoliko se to riješi kao jedinstveni strateški proces stimulisan od zajednice, mogao bi u narednih 10 godina dati velike rezultate. Broj uposlenih bi se mogao značajno uvećati, posebno zbog slijedećih činjenica:

- model je već isproban i nije novost – viđen je već u Sloveniji, a i u Tešnju;
- imamo dovoljno znanja za određene oblasti (*staro* znanje – firme koje egzistiraju);
- imamo potrebnu bazu – stručnu školu koju bi trebalo reorganizirati u smislu poboljšanja znanja struke (mnogo više praktične nastave);
- nema straha u ljudima od posla i Europe (komunikacija).

Koncept razvoja male privrede je prihvaćen strategijom razvoja tako da postavljene elemente iz te strategije o stimulaciji početka biznisa i utvrđivanje i uređenje industrijskih zona kao i druge elemente koji su ukomponovani u prostorne i druge planove po oblastima treba nastaviti razvijati kroz postojeće projekte i redovno preispitivanje istih, vodeći računa o turizmu, ekologiji i poljoprivredi. Svi ovi elementi su važni i mogu biti ključni za sredinu ugodnog življenja.

2.8.1 Poduzetnička infrastruktura i industrijske zone

Kako bi storila što prihvatljivije uslove osnivanja biznisa u Tešnju dosene su odluke o izgradnji privrednih zona.

2.8.2 Poslovna zona Ciglana

Nalazi se na 3,5 hektara od kojih je 1,7 ha nepokriveno proizvodnim pogonima. Pet firmi ne može dobiti dozvolu za gradnju zbog tri dalekovoda koji prelaze preko ovog prostora, a čije premještanje je planirano. Na ovom prostoru rade 22 firme sa oko 700 zaposlenih

2.8.3 Poslovna zona Glinište

Regulacioni plan poslovne zone "Glinište", općina Tešanj, obrađuje područje definirano Prostornim planom općine Tešanj 2007-2020 usvojenim na Općinskom vijeću općine Tešanj 29. 09.2009. god. kao proizvodna zona Jelah - Rosulje.

Prostor obuhvaćen regulacionim planom je smješten između magistralnog puta M-4 Doboj-Jelah-Teslić-Banja Luka na sjeveru, regionalnog puta RP-474 Jelah-Tešanj na jugu i postojećih lokalnih saobraćajnica na istoku i zapadu.

Poslovna zona "Glinište" važan je općinski projekt kojim se investitorima omogućuje dugoročno rješavanje pitanja poslovnog prostora i poslovno povezivanje, a Općini i njenim stanovnicima osiguravaju se nova radna mjesta, proizvodnja, potrebne robe i usluge, te finansijski prihodi koji omogućavaju prvenstveno komunalni i privredni razvoj općine.

U cilju stvaranja pogodnog ambijenta za investiciona ulaganja i kvalitetnog opremanja predmetnog zemljišta planiranom infrastrukturom potrebno je izraditi investiciono-tehničku dokumentaciju za

izgradnju saobraćajnica, oborinske i fekalne odvodnje, telekomunikacijske mreže i javne rasvjete, trafostanica, elektroenergetske i vodoopskrbne mreže.

Kao osnovni razvojno-lokacijski potencijali ove zone prepoznati su povoljan saobraćajni položaj i mogućnost lakšeg infrastrukturnog opremanja prostora zahvaljujući neposrednoj blizini postojeće proizvodne zone Jelah.

Na površinama proizvodno-poslovnih zona, definisanim Prostornim planom, dozvoljene su djelatnosti koje nemaju ili imaju određen negativan uticaj na životnu sredinu, odnosno industrijske djelatnosti iz 1. i 2. kategorije uticaja na životnu sredinu, kao i sve vrste uslužnih djelatnosti.

Ukupna površina obuhvata plana je oko 76,16 ha.

Regulacionim planom poslovne zone "Glinište" je zbog preopterećenja postojeće TS 35/10 kV Jelah i zbog planiranog vršnog opterećenja od 24 MW za područje Jelaha kroz programske elemente PP općine Tešanj zacrtana je izgradnja nove TS 110/x kV Jelah. Nova TS 110/x kV Jelah treba da se izgradi umjesto postojeće TS 35/10 kV Jelah. Da bi se izgradila nova TS 110 kV Jelah potrebno je proširenje postojeće parcele na kojoj je već izgrađena postojeća TS 35/10 kV. Potrebna površina parcele za buduću TS 110/20 kV Jelah iznosi dodatnih cca 4000 m². Planirano je da se nova 110 kV trafo-stanica gradi prema uslovima Elektroprenosa BiH, sa sjeveroistočne strane postojeće TS Jelah.

Kako se u budućnosti planira intezivna izgradnja poslovne zone, a zbog nemogućnosti adekvatnog napajanja iz postojeće TS prvenstveno bi trebalo istu riješiti kako je navedeno u regulacionom planu.

Regulacionom planom poslovne zone "Glinište" definisano je da će Gradske Toplane Tešanj izraditi tehno-ekonomsku analizu izgradnje toplifikacionog sistema za predmetno područje, kako bi se vidjela ekonomska opravdanost i isplativost takvog sistema.

Studijom ekonomske opravdanosti za dodjelu koncesije za distribuciju gasa na području opštine Tešanj - Mjesna zajednica Jelah i datim je idejnim rješenjem gasnog sistema za Jelah predviđeno je da isti veže na buduće trase gasovoda kroz opštinu Tešanj za planirani magistralni gasovod od Slavenskog Broda-Dervente-Modriče-Doboja-Teslića. Ovo rješenje je dugoročno i neizvjesno pa stoga su nužna i druga rješenja.

Dok se ne stvore svi potrebi uslovi da bi se izvela gore planirana gasifikacija ili toplifikacija ovog prostora, potrebna toplotna energija za planirane objekte može se ostvariti iz individualnih toplotnih izvora. Iz gore navedenih razloga gasifikacija i toplifikacija poslovne zone nije obrađena u ovom pregledu.

Usvojen je urbanistički plan, realizaciju usporava privatno zemljište koje čini veći dio zone.

2.8.4 Poslovna zona Vila

Regulacionim planom «Poslovna zona Vila» utvrđena je jedinstvena namjena površine (privreda) u skladu sa namjenom postojećih i novoplaniranih objekata i sadržaja u okviru koje su zastupljene sljedeće površine:

a) građevinske površine	30,25 ha
b) saobraćajne površine	6,27 ha
c) zelene površine	7,74 ha

d) vodene površine sa obaloutvrdom 2,23 ha

Regulacionim planom predviđene su 63 građevinske parcele na kojima je predviđena izgradnja objekata poslovno-proizvodne namjene osim jedne parcele na kojoj je zadržan stambeni objekat, te saobraćajne, vodne i druge površine na kojima nije predviđena gradnja. Trenutno je na 20 parcela priveden plan u potpunosti ili djelimično i iste imaju površinu cca 8,5 ha. U privatnom vlasništvu je 20 građevinskih parcela ukupne površine od cca 6,00 ha, koje nisu privedene namjeni i na kojim nema izgrađenih objekata. U državnom vlasništvu, a na kojim je kao korisnik upisano neko fizičko ili pravno lice, je 18 građevinskih parcela površine cca 7,00 ha koje nisu privedene namjeni. U državnom vlasništvu gdje je kao korisnik upisana općina je 5 građevinskih parcela ukupne površine cca 2,5 ha. Ostala površina u iznosu od cca 21 ha odnosi se na saobraćajne

Zona regulacionog plana «Poslovna zona Vila» Tešanj, bruto površine 45,33 ha raspolaže sa ukupno 2,3 ha (23.140,26 m²) saobraćajne površine, što predstavlja svega 5% bruto površine obuhvaćene regulacionim planom. Saobraćajne površine su djelomično uređene, bez razdvojenih kolskih i pješačkih površina od kojih 19679,06 m² tj. 85% čine uređene površine i 3461,2 ha su neuređene, makadamske i zemljane površine.

Poslovna zona Vila nalazi se uz trasu lokalnog puta Tešanj – Medakovo – Tešanjka, koji čini okosnicu saobraćaja za ovo područje. Uz ovu konstataciju može se reći da su uslovi za dobru saobraćajnu povezanost ovog područja sa gradskim i prigradskim centrima povoljni. Povezanost ovog područja na gradsku mrežu saobraćajnica, kao i magistralnu mrežu (M-4), ostvaruje se preko jednog putnog pravca (lokalni put Tešanj – Medakovo – Tešanjka) a povezanost sa magistralnim putem M17 ostvaruje se lokalnim putem Tešanj-Medakovo-Šije. Od velikog značaja za poslovnu zonu Vila je plan kojim će izgradnja Auto ceste ili „Koridora VC“ imati priključenje iz Tešnja u naseljenom mjestu Medakovo, a što je samo 2,5 km udaljenosti od poslovne zone.

Vodosnadbijevanje poslovne zone Vila odvija se vodovodnom mrežom kojim upravlja komunalno preduzeće Rad Tešanj. Sa glavne vodovodne mreže napajanje poslovne zone se odvija preko rasteretne komore “Bukve” zapremine $V= 60 \text{ m}^3$, koja je spojena sa rezervoarom Krndija zapremine $V= 400 \text{ m}^3$. Ovo područje snabdijeva se vodom sa rasteretne komore Bukve koje obuhvata visinsku zonu od 200 – 240,0 m.n.m.

Kanalizaciona mreža je položena u postojeće ili novoprojektovane saobraćajnice, dok su glavni fekalni kolektori postavljeni pored saobraćajnice Tešanj – Tešanjka (FK1) i ispod radne zone (FK2). Na padinskim djelovima postavljen je veći broj revizionih okana radi izrazito strmog terena (kaskadni sistem odvodnje otpadnih voda). Kanali za fekalne otpadne vode omogućuju priključenje svih korisnika na ovu odvodnu mrežu. Oborinska kanalizacija pokriva sve saobraćajnice, parkirališta i ostale prostore za koje bude potreba za odvodnjom oborinskih voda.

2.8.5 Tešanjka razvojna agencija

Općina Tešanj je osnovala razvojnu agenciju (TRA) krajem 2009. godine sa ciljem da Općina ima kompetentan i osposobljen tim koji će raditi na pripremi aplikacija na putu ka EU integracijama. Primarna zadaća TRA je iznalaženje vanjskih izvora finansiranja infrastrukturnim projektima (realizaciji strateških ciljeva), kao i podrška privredi i poljoprivredi iz okvira svojih kompetencija.

2.9 Investicije

Od investicija koje su u pripremi ili se očekuju su sljedeće:

1. Prihvatanje, odvod i prečišćavanje otpadnih voda na cijelom području općine Tešanj, cca 50 miliona KM, prva faza: 2013-2018 u iznosu 25 miliona KM,
2. Nove količine pitke vode, dodatnih 30 l/s, cca 800.000,00 KM
3. Vodosnabdijevanje: Medakovo-Trepče, O. Planje, Hrvatinići, Raduša; cca 3 miliona KM,
4. Ulaganje u industrijske zone: cca 3 miliona KM (Glinište),
5. Završetak objekta biblioteke, 600.000,00 KM
6. JPP, Centar-Tešanj (hotel i ostali sadržaji), tri miliona KM,
7. JPP, Centar-Jelah (usaglašavanje u toku), tri miliona KM,
8. Infrastruktura saobraćaj (Jelah, treća traka Bukva, ostalo) tri miliona KM,
9. Ulaganja u elektro system, tri miliona KM
10. Novi pogoni (Alpina-Bromy, MHBA, NORD-ENT, AS, ...), sedam miliona KM.

2.10 Društvena infrastruktura

2.10.1 Obrazovanje

Na području Ze-do kantona oblast obrazovanja regulisana je Zakonom o osnovnoj školi i Zakonom o srednjoj školi, te je njima definisana potpuna nadležnost kantona po pitanju osnivanja i upravljanja radom osnovnih i srednjih škola. U slučaju osnovnih škola ovo je u suprotnosti sa Zakonom o principima lokalne samouprave u FBiH, po kojem je osnovno obrazovanje u nadležnosti jedinica lokalne samouprave. Stoga je trenutna nadležnost kantona u osnovnom obrazovanju od Ustavnog suda FBiH proglašena neustavnom, ali do promjena u nadležnosti još nije došlo.

Predškolski odgoj i obrazovanje su u nadležnosti Općine. Bez obzira na stvarnu nenadležnost, Općina je u prethodnim godinama svoj interes u osnovnom i srednjem obrazovanju ostvarivala putem finansijske podrške u kapitalnim i tekućim investicijama u školskim objektima, jer postoji jasno ubjeđenje da su troškovi u obrazovanju dugoročna investicija.

2.11.1.1 Predškolski odgoj i obrazovanje

Trenutni nivo razvijenosti predškolskog odgoja nije zadovoljavajući. Na području općine postoje dvije registrovane institucije i jedna u procesu registracije, koje se bave predškolskim odgojem i obrazovanjem. Riječ je o privatnim predškolskim ustanovama, smještenim u privatne objekte. Općina na polugodišnjem nivou podržava rad ovih ustanova, sa tendencijom razvoja preciznijih i jasnijih kriterija kojima će se podrška davati prema korisnicima. Prosječno u ovim obdaništima boravi 131 dijete sa prostora cijele općine. Usvajanjem Zakona o predškolskom odgoju na nivou BiH propisana je obaveza da djeca u posljednjoj godini pred polazak u školu moraju boraviti u obdaništu minimalno 150 sati. Zakon još nije u primjeni, a kantonalni zakon za ovu oblast je postavio određene rokove koji nisu realni.

Ranije namjenski građena zgrada dječijeg obdaništa nije u funkciji, jer je u njoj smještena Opća biblioteka, a od septembra 2011. godine i nekoliko odjeljenja srednje škole. Pretpostavka vraćanja prvobitne namjene objekta jeste dovršetak gradnje novog objekta biblioteke i preseljenje ove ustanove, te obnova i sanacija objekta. Nadležnost za osnivanje ustanova predškolskog odgoja ima lokalna zajednica, a stručni nadzor vrši Pedagoški zavod Zenica.

2.11.1.2 Osnovno obrazovanje

Osnovno obrazovanje u 9 osnovnih škola na području općine pohađa 4973 učenika¹⁷ razvrstanih u 221 odjeljenje. Nastava se odvija u 9 matičnih i 11 područnih škola/objekata, u kojima je zaposleno 325 uposlenika. Obrazovno-odgojni proces na općini Tešanj odvija se u slijedećim osnovnim školama:

Veći dio objekata je građen krajem 70-tih i početkom 80-tih godina prošlog vijeka, te postoji mnogo problema sa kojima se susreću ove ustanove: starost objekata, neadekvatno održavanje – nedovoljno ulaganje u školske objekte, nedovoljna infrastrukturna opremljenost školskih objekata i sl.

Bez obzira na stalna nastojanja za poboljšanjem, evidentno je da postoje neujednačeni uslovi u svim školama na području Kantona, pa i na prostoru općine, a najizraženiji problemi su: loše i zastarjele instalacije, neuređena školska dvorišta, nedostatak četiri sportske sale, ali i slaba opremljenost preostalih sala, problem nedostatka školske opreme i nastavnih učila.

¹⁷ Informacija o završetku školske 2010/2011. godine i početku 2011/2012 godine u osnovnim i srednjim školama na prostoru općine Tešanj – Općina Tešanj, septembar 2011. godine, 03-38-5-3125/11

U proteklim godinama Općina je finansirala i sufinansirala niz projekata u osnovnim školama, a vrlo je važno istaći da su roditelji učenika u posljednje dvije godine često bili pokretači i sufinansijeri određenih projekata. Iz ugla njihove angažovanosti ovakav pristup treba pohvaliti, no to istovremeno ukazuje na činjenicu da je neophodan veći angažman osnivača škola u rješavanju njihovih problema. Općina je u saradnji sa menadžmentima škola izradila planski dokument – Studiju razvoja školske infrastrukture, u kojem su predstavljene potrebe i planovi obnove i razvoja školske infrastrukture na području općine do 2025. godine.

Po pitanju uspjeha ostvarenih u učenju moguće je izraziti zadovoljstvo jer su na takmičenjima u znanju učenici ostvarili dobre pojedinačne rezultate, te je moguće poboljšanje i na nivou zajednice.

2.11.1.3 Srednje obrazovanje

Za potrebe srednjeg obrazovanja na području općine Tešanj osnovane su i djeluju tri srednje škole:

- Gimnazija "Musa Ćazim Ćatić" Tešanj
- Srednja tehnička škola Tešanj
- Mješovita stručna škola Tešanj

Srednje škole na području općine pohađa 2.492 učenika svrstanih u 85 odjeljenja. Sve srednje škole rade u jednom objektu čija gradnja datira iz 1984. godine, a objekat je građen kao namjenski, sa 30 projektovanih učionica za kabinetsku nastavu, sa školskim radionicama za praktičnu nastavu i bibliotekom. Naknadno je urađen Aneks srednjih škola (završen krajem 2003.) koji raspolaže oko 450 m učioničkog prostora. Sve tri škole ističu izražen problem nedostatka prostora i smatraju da je neophodno povećati prostor na sadašnjem objektu ili, kao bolju varijantu, predlažu dislociranje jedne od škola na drugu lokaciju.

Izgradnjom sportske dvorane i osnivanjem JU "Sportsko-rekreacioni centar" svi učenici srednjih škola imaju normalne uvjete za odvijanje sati tjelesnog odgoja.

Značajan problem svih srednjih škola predstavlja nedostatak opreme i učila koja jedva zadovoljavaju minimum, a što iziskuje i racionalno korištenje opreme i nastavnih učila.

Srednja tehnička škola obrazuje kadar za 5 zanimanja četvrtog stepena a u njoj se vrši obrazovanje učenika po programima slijedećih tehničkih škola:

1. Medicinska škola, IV stepen sa zvanjima: medicinska sestra (tehničar), akušersko-ginekološka sestra -tehničar, farmaceutski tehničar;
2. Ekonomska škola, IV stepen, ekonomski tehničar
3. Elektrotehnička škola, IV stepen, elektrotehničar energetike;
4. Mašinska tehnička škola, IV stepen, mašinski tehničar.
5. Građevinska tehnička škola, IV stepen, građevinski tehničar

Škola trenutno raspolaže sa 11 učionica, 6 kabineta, jednom radionicom i bibliotekom. Školi nedostaje oprema za kabinete medicinske struke, hemije i biologije (za kabinet hemije je kompletirana oprema, ali zbog skučenosti prostora nije u cijelosti montirana). Škola ne raspolaže specijaliziranom radionicom elektrotehničke i mašinske struke, već je raspoloživi prostor prilagodila praktičnoj nastavi ovih struka, sa skromnom opremom koja ne zadovoljava standarde potrebne za ove radionice.

Mješovita srednja škola, Tešanj je nastala promjenom naziva Srednje stručne škole, Tešanj od strane Vlade Zeničko-dobojskog kantona na sjednici održanoj 17.06. 2009.godine. Nakon izvršene transformacije u ovoj školi obrazuju se učenici trećeg i četvrtog stepena. Nastavni planovi i programi su osavremeniji i modernizirani razvijeni su po medularnoj strukturi, u skladu sa standardima koji se primjenjuju u zemljama europske unije (EU-VET i GTZ).

U sastavu Mješovite srednje škole postoje slijedeće porodice i stručna zanimanja

1) Poljoprivreda i prehrana hrane (porodica)

- poljoprivredni tehničar, cvjećar-vrtlar, prehrambeni tehničar, veterinarski tehničar (IV stepen)

2) Tekstil i kožarstvo

- tekstilni tehničar (IV stepen)

- krojač, obućar (III stepen)

3) Elektrotehnika

- tehničar za mehatroniku, elektrotehničar računarstva (IV stepen)

- električar (III stepen)

4) Ekonomija, pravo, administracija i trgovina

- poslovno-pravni tehničar (IV stepen)

- trgovac (III stepen)

5) Mašinstvo i obrada metala

- automehaničar, zavarivač, plinski i vodinstalater, metalostrugar, instalater, obrađivač metala rezanjem (III stepen)

6) Geodezija i građevinarstvo

- monter skela gradnje, keramičar, zidar-fasader-izolater (III stepen)

7) Šumarstvo i obrada drveta

- stolar (III stepen)

8) Ugostiteljstvo i turizam

- kuhar, konobar (III stepen)

9) Saobraćaj

- tehničar drumskog saobraćaja (IV stepen)

- vozač motornih vozila (III stepen)

10) Ostalo

- frizer (III stepen)

Mješovita srednja škola dijeli objekat sa ostale dvije srednje škole, te prostorom, kao ni ostale srednje škole, ne zadovoljava potrebe definisane pedagoškim standardima. Djelimično su poboljšani uslovi rada gradnjom i dogradnjom objekta poljoprivredne škole u naselju Dolac. Školi nedostaje oprema za kabinete biologije, hemije, fizike i kabinet stranih jezika, dok je opremljenost ostalim učilima na zadovoljavajućem nivou. Škola raspolaže savremenim kabinetima: za mehatroniku, kabinet za

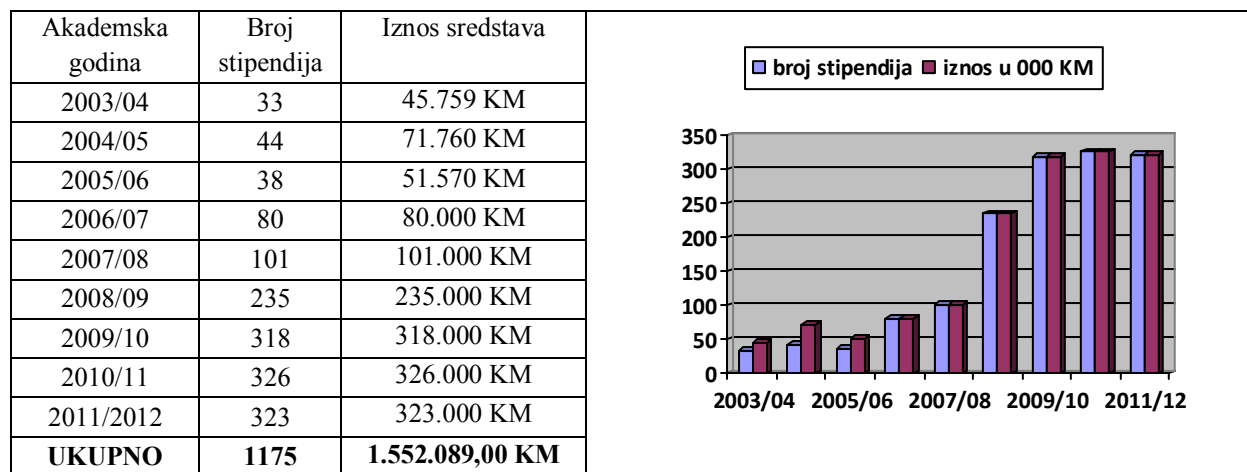
informatiku(dva),kabinet za obuku na cnc mašinama, multimedijalnu učionicu,laboratoriju za ispitivanje sastava zemljišta,kabinet za prehrambenu tehnologiju, savremeno opremljene radionički prostor za frizere, stolare,zavarivače,električare kao i mehanizacija i oprema za plasteničku prouzvodnju cvjećar-vrtlar.

Programi dokvalificiranja,preobuke,stručnog usavršavanja,redovno se obavljaju u Mješovitoj srednjoj školi. Posljednjih je osam godina Mješovita srednja škola u Tešnju pokrenula intenzivne aktivnosti na većem povezivanju Škole s tržištem rada. U bliskoj saradnji s Tešanjskom razvojnom agencijom (TRA), Biroom za zapošljavanje Općine Tešanj i kompanijama iz lokalnog i regionalnog okruženja, te uz stručnu, finansijsku i tehničku podršku domaćih i međunarodnih organizacija i drugih subjekata, u periodu od 2004.godine do danas, Škola kroz različite programe i projekte provodi brojne obuke i osposobljavanje kadrova za potrebe poslodavaca i tržišta rada.

Programi obuke su razvijani na zahtjev poslodavaca (uglavnom zbog uvođenja novih tehnologija), a obučeni kandidati su kroz dopunsko obrazovanje i stručno usavršavanje osjetili korist, jer su stekli nove kompetencije koje im omogućavaju brže zapošljavanje. Preduzeća su dobila bolju - motiviranu i obučenu radnu snagu. Uspostavljena je jača veza sa tržištem rada, unaprijeđena izrada i dizajniranje programa obuke, poboljšana upisna politika za redovne učenike i sl.

Projekat - *Stipendije svima* je strateski jako bitan za budućnost i očekujemo prve generacije ovako odškolovanih studenata.

Pozitivni primjeri stipendiranja mladih su ohrabrujući. Ipak, veliki broj poduzeća još uvijek ne upošljava ni izbliza onoliko stručnih ljudi koliko je neophodno za dugoročni opstanak i razvoj. Nivo plaća i uvjeta za rad menadžera često nisu adekvatni, a unutarne organiziranje poduzeća koje bi osiguralo pravilnu distinkciju vlasnik-menadžer i omogućilo da funkcije privrednog društva budu kvalitetno "pokrivene" sa jasno definiranim poslovima i ovlaštenjima, često ne postoji.

Pregled studenata za 2010/11 godinu po vrsti fakulteta:

Vrsta fakulteta	Broj
Ekonomski fakultet	57
Filozofski	35
Pedagoški	26
Pravni	24
Saobraćajni	20
Medicinski	19
Mašinski	13

Prirodno matematički fakultet	12
Ostalo	94

2.10.2 Kultura

U općini Tešanj najvažnije institucije kulture su: JU MUZEJ , JU CENTAR ZA KULTURU I OBRAZOVANJE, JU BIBLIOTEKA .

Tešanj je mjesto sa dugom historijom. Bogat je kulturno-historijskim naslijeđem koje zbog svog značaja sve više postaje predmetom interesa turista. Formiranjem JU Muzej Tešanj jula 2010. i njegovim dosadašnjim radom, stvoreni su uslovi za prikupljanje, čuvanje, održavanje i prezentaciju kulturnih dobara tešanjskog prostora. Osnivanjem Muzeja Tešanj obezbjeđeni su uslovi za zaštitu kulturno-historijske baštine, kao i za očuvanje kulturnih i tradicijskih vrijednosti tešanjskog kraja, i njihovu prezentaciju.

Odlukom o transformaciji ustanove Narodni univerzitet koju je Općinsko vijeće Tešanj donijelo 7.5.1996. godine osnovana je JU Centar za kulturu i obrazovanje. Propisane osnovne djelatnosti Centra su: kinofikacija sa masovnim oblicima kulture (pozoriše, koncerti, izložbe i sl.), izdavaštvo, obrazovanje, bibliotečka djelatnost (do 2001. godine kada je biblioteka izdvojena u posebnu JU), te zaštita spomenika i muzejska djelatnost (do osnivanja Muzeja kao nove JU).

Pored navedenih djelatnosti u Centru su osmišljene i inicirane tri svakogodišnje općinske manifestacije: *Tešanjsko proljeće*, *Ljeto u Tešnju* i *Dani grada Tešnja*.

Prvi tragovi bibliotekarstva u Tešnju prisutni su potkraj 19. i početka 20.stoljeća kroz rad i organizovanje kiraethana-čitaonica. Navodi se da je 1870.godine ustanovljena kiraethana tj. čitaonica u

Tešnju. 1946. godine osnovana je Narodna biblioteka koja danas nosi ime Opća biblioteka.

Od posebne važnosti za rad i razvoj ove biblioteke je godina 1968. kad se knjižni fond znatno obogatio. Naime, Općina Tešanj je izdvojila sredstva za kupovu privatne biblioteke književnika i kulturnog poslenika Hamida Dizdara (1907-1967), koja čini zasebnu cjelinu u Biblioteci kao "Fond Hamida Dizdara". Pored fonda Hamida Dizdara u biblioteci se nalaze Fondovi knjiga i rukopisa na orijentalnim jezicima, kao pokloni mnogih drugih tešanjskih dobrotvora .

Cjelokupni fond Biblioteke danas sadrži nešto više od 65.000 knjiga, 6000-7000 bibliotečkih jedinica periodičnih publikacija i druge bibliotečke građe, i kao takav stoji na raspolaganju čitaocima.

Najveće investicije su bile u obnovi kulturno-historijskog nasljeđa: Stari grad, Eminagića konak, Ferhadija džamija, novo spomen-obilježje „Musala“, iluminacija, nova zgrada biblioteke. Ukupna vrijednost investicija je oko četiri miliona KM, a izvori finansiranja su: strani fondovi (MDGF, EU), Federacija BiH, ZDK i učešće budžeta Općine Tešanj.

2.10.3 Sport

Sport kao jedna sveobuhvatna djelatnost je od velikog značaja kako za pravilan razvoj djece i omladine tako i za društveno političku zajednicu koja kroz realiziranje javnog interesa u sportu nastoji postići i podići na viši nivo unapređenje zdravlja građana, posebno djece i omladine te osoba sa tjelesnim invaliditetom, te sportske aktivnosti kojima se postižu vrhunski sportski rezultati.

Na području općine Tešanj postoji 26 udruženja sa sportskim predznakom. Kao krovna organizacija na nivou općine pojavljuje se udruženje Sportski savez općine Tešanj u koje je uključeno 19 udruženja, sa

tendencijom uključivanja i preostalih udruženja. U ova udruženja uključena su 1761 člana različitih dobnih skupina.

Izgradnjom Sportske dvorane na području općine Tešanj stvorena je značajna pretpostavka za razvoj sporta, unapređenje rekreacije građanstva i povoljniji uslovi za odvijanje nastave tjelesnog odgoja za oko 2.500 srednjoškolaca. Odlukom Općinskog vijeća iz 2006. godine osnovana je Javna ustanova "Sportsko-rekreativni centar", kojoj je na upravljanje predat objekat novoizgrađene Sportske dvorane i Sportske sale "Partizan", tako da na području općine postoji ustanova koja radi na pripremi i stvaranju uslova za rad sportskih klubova. Finansijske mogućnosti najprije, pa i drugi faktori, utjecat će na budućnost ove ustanove. Uz adekvatnu podršku lokalne zajednice moguće je očekivati proširenje sadržaja za sport i rekreaciju. Trenutno Općina izdvaja sredstva za plaćanje termina za treninge i prvenstvene utakmice dvoranskih sportova, tako da su uslovi rada sportskih klubova bitno poboljšani

Na prostorima Općine Tešanj u posljednjih nekoliko godina učinjeni su značajni naponi da se obezbijede uslovi za podršku radu i razvoju sporta. Mrežu objekata sporta i fizičke kulture čini 5 zatvorenih sportskih objekata (površine 2.180 m²), što je nedovoljno za oko 6.500 učenika osnovnih škola.

Otvorene sportske terene čini 5 stadiona za veliki nogomet (površine po stadionu od 7.000 do 8.000 m², ukupno 35.000 do 40.000 m²), 12 poligona za mali nogomet po lokalnim sredinama (površine oko 11.907 m²), 8 otvorenih sportskih poligona uz osam osnovnih škola (površine 11.907 m²), te privatna otvorena kupališta na pojedinim lokalitetima. Tu su i dva terena za tenis sa tartan podlogom. Nogometne stadione održavaju i njima upravljaju sportski klubovi sa sjedištima u Tešnju i Mekišu (*TOŠK*), Jelahu (*Borac*), Tešanjci (*Pobjeda*) i Šijama (*Napredak*).

Pored redovnih ligaških takmičenja i turnira u zemlji i inostranstvu u kojima učestvuju takmičari i klubovi sa naše općine, organizuju se i velika sportska takmičenja od kojih su najznačajniji:

1. Promocija sporta općine Tešanj, u organizaciji Sportskog saveza općine Tešanj,
2. Evropski kup u kickboxingu „Tešanj open“ – organizator Centar borilačkih sportova Tešanj,
3. Nogometni turnir „Tešanj“ – Nogometni klub TOŠK Tešanj,
4. Memorijalni nogometni turnir „Sakib Subašić Manga“ – Nogometni klub BORAC Jelah,
5. Memorijalni nogometni turnir „Ibrahim Đonlagić“ – Nogometni klub BORAC Jelah,
6. Malonogometni novogodišnji turnir – Nogometni klub POBJEDA Tešanjka,
7. Memorijalni rukometni turnir „Fuad Prnjavorac Fudo“ – Rukometni klub BOSNA TS Tešanj,
8. Ljetna škola košarke – Košarkaški klub GRADINA KOTEKS TRICA Tešanj,
9. Memorijalni kikbox turnir „Adem Omaha“ – Klub borilačkih sportova BORAC Jelah,
10. Karate kup „Tešanj open“ – Karate klub UNIJA Tešanj,
11. Teniski kup „Tešanj open“ – Teniski klub WOLEY Tešanj,
12. Male olimpijske igre – Udruženje pedagoga fizičke kulture općine Tešanj.

Većina od ovih manifestacija su već postale tradicionalne i prepoznatljive u svojoj sferi djelovanja, predstavljaju pozitivan primjer uspješnog predstavljanja ne samo tešanjskog sporta već i same općine Tešanj, naših prirodnih ljepota i vrijednosti te poznate tešanjске gostoljubivosti.

2.10.4 Zdravstvena zaštita

Prema podacima Zavoda za zdravstvo Ze-do kantona, zdravstveno osiguranje na općini Tešanj koristi 36.352 korisnika i članova njihovih porodica. U sistem zdravstvenog osiguranja nije uključeno oko 11.000 stanovnika, što predstavlja jedan od najizraženijih problema u zdravstvenoj zaštiti stanovništva.

Na području općine primarna zdravstvena zaštita organizovana je u:

- Domu zdravlja Tešanj,

- Privatne poliklinike *Medikus* i *Huskić*
- privatnim ordinacijama kao dopunska djelatnost: ginekološka i dermatološka,
- 7 privatnih zubarskih ordinacija
- 18 apoteka (od kojih je jedna sa državnim kapitalom-"Tefarm" – gradska apoteka sa 5 podružnih).

Sistem zdravstvene zaštite upotpunjen je sa 11 ambulanti porodične medicine organizovanih u mjesnim zajednicama općine, a nadgradnju čitavom sistemu primarne zdravstvene zaštite pruža Opća bolnica, vršeći usluge sekundarne zdravstvene zaštite.

Opći statistički pokazatelj koji govori o kvaliteti zdravstvene zaštite na jednom području je odnos broja stanovnika i broja ljekara. Ako računamo samo odnos broja ljekara u javnim ustanovama i broj stanovnika, dolazimo do podatka da jednom ljekaru pripada oko 915 stanovnika. Treba reći da je odnos značajno povoljniji jer postoje i privatne medicinske ustanove na području općine (poliklinike *Medikus* i *Huskić* i veći broj manjih privatnih ordinacija). Prema ovim podacima, Tešanj se ubraja u red općina unutar Federacije BiH koje imaju bolji prosjek. Slična je situacija i sa odnosom broja bolesničkih postelja i broja stanovnika, prema kojem je Tešanj među prvih 10 općina u Federaciji BiH.

Pored porodične medicine (16 ambulanti), u Domu zdravlja Tešanj organizovane su sve prateće grane medicine koje čine primarnu zdravstvenu zaštitu: služba za zdravstvenu zaštitu djece i omladine, služba za zdravstvenu zaštitu žena, Služba hitne medicinske pomoći, pneumoftiziološka zdravstvena zaštita, Služba za bolesti usta i zuba, Centri za rehabilitaciju u zajednici (mentalno zdravlje i fizikalna medicina i rehabilitacija), higijensko-epidemiološka služba, laboratorijska služba.

U Domu zdravlja organizovana je specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita angažovanjem vlastitog kadra iz slijedećih medicinskih grana: oftalmologija, otorinolaringologija, neurologija, dermatovenerologija, medicna rada, pedijatrija i pedodontija.

Tehnička opremljenost je na zadovoljavajućem nivou i posebno se unapređuje posljednjih godina nabavkom savremenih dijagnostičkih aparata, sanitetskih vozila, kompjuterske opreme i sl.

Opća bolnica Tešanj registrovana 1994. godine u dijelu prostora Doma zdravlja Tešanj. Danas Opća bolnica Tešanj raspolaže sa 220 bolesničkih postelja, raspoređenih na slijedećim odjeljenjima i službama: Odjeljenje za interne bolesti, neurologiju i izolaciju akutnih psihoza, Odjeljenje pulmologije, Odjeljenje hirurgije, Odjeljenje dječije hirurgije, Odjeljenje za ginekologiju i akušerstvo. Uz stacionarni bolesnički dio Opća bolnica Tešanj pruža i konsultativno – specijalističke zdravstvene usluge, iz (1) interne medicine: kardiologija, gastroenterologija, endokrinologija i dijabetologija, reumatologija, alergologija i imunologija, nefrologija; (2) pulmologija, grudna hirurgija; (3) hirurgija: urologija, ortopedija, abdominalna hirurgija, dječija hirurgija; (4) pedijatrija; (5) ginekologija, akušerstvo, UZV, kolposkopija, citologija; (6) transfuziologija; (7) neurologija i psihijatrija; (8) oftalmologija.

Dijagnostičke i radiološke usluge se pružaju kako za ležeće – bolničke pacijente tako i van bolničke pacijente, iz oblasti:

- biohemijsko-hematološke dijagnostike, imunologije, alergologije i autoimunih bolesti, endokrinih bolesti, onkoloških bolesti (tumor markeri).
- radiološka dijagnostika: radiografija, skopija, CT dijagnostika, UZV dijagnostika, Color Doppler dijagnostika, mamografija, kontrastna snimanja.
- funkcionalna dijagnostika iz respiratornih i kardiovaskularnih bolesti: spirometrija, ergometrija, UZV srca, Color Doppler, holter monitoring Ekg-a.
- služba mikrobiologije: TBC, kvantiferson test, hemokulture, parazitologija, testiranje životnih namirnica.
- transfuziologija: prikupljanje krvi i krvnih sastojaka, njihovo testiranje i njihova primjena u liječenju, test na insulin, testovi na transmisione bolesti.

- služba za patologiju pruža usluge iz citologije i patohistološke analize preoperativno i postoperativno.
- Endoskopski kabinet: bronhoskopija, gastroskopija, kolonoskopija, uz dijagnostičke pruža i terapijske zdravstvene procedure.

Dijalizni centar pruža usluge dijalize od 1992. Godine i trenutno su u programu dijalize 43 pacijenta. U istom centru se vrši i dijagnostička priprema pacijenata za transplantaciju bubrega.

Bolnička apoteka, sterilizacija, sekcija sa mrtvačnicom su smješteni u tehničkom dijelu bolnice. Bolnica ima vlastitu kuhinju za ishranu bolesnika i restoran za uposlenike, vlastiti vešeraj, te rezervni agregat za električnu energiju.

Administrativni dio sa tehničkom službom, menadžmentom, pravnom i ekonomskom službom.

Navedena odjeljenja i službe sa pratećim administrativno-tehničkim dijelom su smješteni u prostoru od blizu 8.000 m².

Bolnica ima 220 uposlenika, od toga 39 doktora medicine (25 specijalista i subspecijalista, 7 na specijalizaciji, a 7 u svojstvu odjeljenjskih doktora). U bolnici je 121 zdravstveni radnik od kojih je 23 sa završenom višom medicinskom školom i zdravstvenim fakultetom, a 14 njih je sa priznatim statusom VŠS. 60 uposlenika je nemedicinske struke. Iz navedenog se vidi da odnos broja doktora, zdravstvenog kadra po broju bolesnika je daleko ispod standarda Europske unije.

Iz navedenog se vidi da Opća bolnica Tešanj prostorno ne zadovoljava kriterije broja kvadratnih metara po bolesničkom krevetu, što zahtjeva traženje rješenja za proširenje prostora u skladu sa normativima.

Promocija zdravog načina života i zaštita zdravlja obezbjeđenjem efikasnih, sigurnih i kvalitetnih lijekova i pružanjem apotekarske usluge svakom pacijentu je misija apotekarstva u svijetu pa tako i na području opštine Tešanj. Shodno svojoj svrsi postojanja razvijena je mreža apotekarske djelatnosti kojom je dosta dobro, ali ne u potpunosti ravnomjerno pokriven naša opština. Zakon o apotekarskoj djelatnosti je odredio da apoteke mogu biti osnovane od opštine, kantona, domaćeg i stranog fizičkog odnosno pravnog lica u svim oblicima svojine te da u svojoj strukturi može imati i različite organizacione oblike. Na prostoru Opštine Tešanj radi 18 apoteka, od kojih je pet u sastavu JU Apoteka i CMS Tefarm Tešanj, a ostale su u privatnom vlasništvu.

Sve apoteke imaju pravo snabdijevanja pacijenata i lijekovima sa esencijalne liste što znači da su u ugovornom odnosu sa ZZO ZE-DO kantona. Ugovorni odnos na našem kantonu je jedan od najlošije riješenih odnosa u Federaciji BiH, najlošije plaćena usluga po izdatom receptu (preračunato iz marže) i najduži period čekanja naplate (od 7 do 8 mjeseci). Sve ovo ne smije da bud razlog da apotekarstvo odustane od aktivnosti koje podrazumjevaju ulaganje u kvalitet, modernizaciju rada prema najsavremenijim svjetskim standardima kojim bi mogli zadovoljiti potrebe korisnika za zdravljem kroz moderne apoteke otvorenog tipa uz neposredan kontakt sa pacijentom. U maju mjesecu ove 2012. god federalni ministar zdravlja je donio Pravilnik o bližim kriterijima prostora, opreme i kadra za otvaranje apoteka kojim je regulisana mogućnost otvaranja, naime apoteke su mogle biti otvorene na bilo kojoj lokaciji bez obzira na potrebe lokalne zajednice za apotekarskom djelatnošću. Novim pravilnikom mogućnost otvaranja apoteke je regulisana na način uvođenja demografskih kriterija i kriterija udaljenosti tako da se prva apoteka otvoriti na području na kome živi 3000 stanovnika, a svaka sljedeća za 5000 stanovnika i na udaljenosti od 400 metara

2.10.5 Socijalna zaštita

Socijalna zaštita je jedna od najsloženijih oblasti društvenog života i kao takva ustavom i zakonom definirana je kao djelatnost od posebnog društvenog interesa.

Novi pristupi definicije socijalne zaštite usmjereni su ka poboljšanju socijalnog statusa građana na ličnom, porodičnom i širem socijalnom planu i doživljavaju je kao snagu koja jača društvenu koheziju i njeguje neovisnost i sposobnost ljudi da pomognu sami sebi. Poimanje socijalne zaštite u novijem vremenu veže za prevazilažanje socijalne isključenosti. Socijalna isključenost predstavlja izuzetan problem, jer u pozadini ovoga leže nejednakosti u dohotku, obrazovanju i zdravlju.

Socijalna zaštita na području općine Tešanj provodi se putem JU Centra za socijalni rad. U skladu sa državnim socijalnom politikom razvoju socijalne zaštite na području općine Tešanj. Pored Centra za socijalni rad, u području socijalne zaštite rade općinske službe (naročito socijalna zaštita boračkih populacija), a velik doprinos daju i mnogobrojna udruženja građana („Oslonac“, „Crveni križ“, „Udruženje roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama“, „Crveni polumjesec“ i dr.). Nevladina organizacija „Oslonac“ rješava stambenu problematiku socijalno ugroženih porodica, dok ostala udruženja uglavnom pružaju materijalnu podršku pojedincu i porodici iz određenih kategorija.

Centar za socijalni rad

Centar za socijalni rad Tešanj je osnovan je 1982. godine, kao izraz nastalih potreba i zahtjeva da se stručno, sistemski, organizovano i planirano rješava problematika iz oblasti socijalne, dječije i porodične zaštite stanovništva na području općine Tešanj.

Djelatnost ustanove definirana je nizom zakona i podzakonskih akata .

Prema zakonskim odredbama, najznačajniji poslovi i zadaci Centra za socijalni rad su:

- Rješavanje zahtjeva za ostvarivanje prava u oblasti socijalne i dječije zaštite u prvostepenom postupku;
- Rješavanje zahtjeva za ostvarivanje prava u oblasti zaštite porodice sa djecom;
- Neposredno pružanje usluga socijalnog i drugog stručnog rada, savjetodavnih usluga i stručne pomoći pojedincima i porodicama;
- Pripremanje i provođenje odgovarajućih oblika i mjera socijalne i porodično-prave zaštite;
- Otkrivanje i praćenje socijalnih potreba građana u cilju preduzimanja adekvatnih mjera njihove zaštite, putem planiranja i programiranja.
- Razvoj i unapređenje preventivnih aktivnosti koje doprinose sprječavanju i suzbijanju socijalnih problema zajedno sa drugim vladinim i nevladinim organizacijama;
- Poslovi koji su Zakonom i drugim propisima stavljeni u nadležnost Organa starateljstva u odnosu na maloljetne izvršioce krivičnih djela.

Rad CSR-a se u cijelosti finansira iz budžeta Općine, kao i pojedini oblici socijalne zaštite. Drugi oblici socijalne zaštite finansiraju se iz Budžeta Kantona i Federacije.

Pregled broja korisnika socijalne zaštite putem Centra za socijalni rad u 2010 i 2011. godini

R.br	OPIS	2010	2011
1.	Stalna novčana pomoć (trenutno)	101	97
2.	Pomoć i njega od strane drugog lica (neratni invalidi)	902	798
3.	Djeca bez roditeljskog staranja - smještaj u drugu porodicu	8	6
4.	Smještaj u ustanove socijalne zaštite (djeca i odrasli)	51	50
5.	Jednokratne novčane pomoći (Općina i Kanton) i subvencija za ogrijev	1316	1361
6.	Korisnici prava na zdravstvenu zaštitu	544	286
7.	Naknade civilnim žrtvama rata (porodična i lična)	152	153
8.	Naknada umjesto plaće ženi-majci koja je u radnom odnosu	170	180
9.	Jednokratna pomoć ženi - majci koja nije u radnom odnosu- oprema i prehrana novorođenog djeteta do 6. mjeseci starosti	210	170
10.	Kućna njega i pomoć u kući (pilot projekat)	15	15
11.	Vršenje starateljstva i nadzor (maloljetnici bez roditeljsko staranja i lica lišena poslovne sposobnosti)	66	66
12.	Poboljšanje uslova za srednje obrazovanje učenika (stipendije)	20	20
13.	Usluge socijalnog i drugog stručnog rada	7552	8.552
14.	Novčana naknada za pomoć i njegu od strane drugog lica	0	125
15.	Dodatak na djecu	1673	1820
	UKUPNO	12.678	14.049

Pregled korisnika drugih usluga Centra za socijalni rad Tešanj

R. br.	OPIS	2010	2011
1.	Zaštita braka i porodice (posredovanje pri razvodu braka i konfliktnih bračnih prilika)	263	353
2.	Stalno starateljstvo i starateljstvo za posebne slučajeve	88	98
3.	Usvojenje (potpuno, nepotpuno)	2	1
4.	Djeca i omladina u sukobu sa zakonom	52	51
5.	Zaštita žrtve nasilja	13	10
6.	Zaštita djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama	382	384
7.	Zaštita lica sa društveno negativnim ponašanjem	17	22
8.	Lica i porodice u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite	850	956
9.	Nadzor nad vršenjem roditeljskog staranja	25	21
10.	Stara lica bez porodičnog staranja	180	174
11.	Zaštita duševno oboljelih lica	15	17
	U K U P N O	1.887	2.091

2.12.6 Nevladin sektor

U Općini Tešanj djeluje više udruženja u oblasti nevladinog sektora. Udruženja djeluju u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama BiH (Sl. glasnik, br. 32/01, 42/03, 63/08), odnosno Zakonom o udruženjima i fondacijama u FBiH (Sl. glasnik FBiH, br. 45/02 i 85/07), kao i u skladu sa Statutom udruženja i drugim relevantnim dokumentima.

Imajući u vidu činjenicu da Zakon o udruženjima građana u BiH i FBiH ne reguliše oblast saradnje lokalne samouprave sa nevladinim sektorom, niti propisuje obavezu njihovog finansiranja od strane lokalne samouprave, Općina Tešanj je preduzela aktivnosti na izradi propisa koji će nadomjestiti ovu pravnu prazninu. Osnovni motiv za aktivnosti u ovoj oblasti predstavlja nedvosmisleno opredjeljenje

Općine Tešanj da podrži rad i razvoj nevladinog sektora na svojoj teritoriji, imajući u vidu zajednički interes i zajedničke vrijednosti koje ostvaruju nevladin i javni sektor u cilju razvoja demokratskog društva. Upravo navedeni razlozi motivisali su Općinu Tešanj da budžetom predvidi određeni iznos sredstava za raspodjelu nevladinim i drugim organizacijama, a Općinsko vijeće da donese Odluku o kriterijima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama. Na taj način se stimuliše razvoj nevladinog sektora, čiji je prioritetan cilj podizanje kvaliteta života građana i razvoj građanske – demokratske svijesti. Sadržina dokumenta pod nazivom „Polazne osnove za rad Komisije za saradnju sa nevladinim organizacijama i dodjelu sredstava za programe i projekte nevladinih organizacija“ predstavlja osnovu za normativno uređivanje odnosa i preduzimanje aktivnosti Općine Tešanj na planu saradnje sa nevladinim organizacijama.¹⁸

Dakle, Općina Tešanj ima potpisan Sporazum o saradnji između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih organizacija Općine Tešanj broj: 02-49-1-5150/09 od 16.11.2009. godine, što govori u prilog činjenici da Općina Tešanj nevladin sektor doživljava kao partnera u radu i realizaciji određenih projekata.¹⁹

Tome svjedoči nevladin sektor koji je u većoj mjeri razvijen u Općini Tešanj. Općina Tešanj na svom području ima registrovanih 106 nevladinih organizacija. U Općini djeluje 19 udruženja koja se direktno ili indirektno bave socijalnom zaštitom. Nevladine organizacije su odlukama Općinskog vijeća prema statusu podijeljene na: udruženja od posebnog interesa (18 udruženja), sportska udruženja (27 udruženja), udruženja u kulturi (11 udruženja) i ostala udruženja (50 udruženja). Sportska udruženja djeluju u području nogometa, ženskog i muškog rukometa, košarke, odbojke, tenisa, kick boxa, šaha, ribolova, streljaštva, invalidnih sportova, itd. Udruženja u kulturi uključuju kulturno-umjetnička društva, pozorište, tamburaški sastav i udruženje muzičara. Područja djelovanja ostalih udruženja su različita: uzgajivači sitnih životinja, pčelari, lovci, motoristi, turizam i starine, ekologija, mladi, prevencija ovisnosti i sl. Udruženja od posebnog interesa su prema odlukama Općinskog vijeća prepoznata kao najznačajnija udruženja, te se njima obezbjeđuje kontinuirana podrška iz budžeta Općine. Udruženja od posebnog interesa i njihova područja rada prikazani su u sljedećoj tabeli:

Spisak NVO od posebnog interesa

R.br.	Naziv udruženja	Područje rada
1	Organizacija porodica šehida i poginulih boraca	Socijalna zaštita i statusna pitanja
2	Organizacija RVI Tešanj	Socijalna zaštita i statusna pitanja
3	UG UBNOR Tešanj	Socijalna zaštita i statusna pitanja
4	UG "Zlatni ljiljani" Tešanj	Socijalna zaštita i statusna pitanja
5	JOB "Unija veterana" Tešanj	Socijalna zaštita i statusna pitanja
6	UG invalida rada Tešanj	Socijalna zaštita i statusna pitanja
7	Udruženje slijepih i slabovidnih osoba Tešanj	Integracija i pomoć slabovidnim i slijepim osobama
8	UG "Sugar" Tešanj	Društvo za borbu protiv dijabetesa
9	UG "Povratak" Tešanj	Udruženje povratnika i raseljenih osoba
10	Crveni križ Tešanj	
11	UG hroničnih bubrežnih bolesnika	Populacija bubrežnih bolesnika
12	UG "Crveni polumjesec"	Humanitarni rad
13	Dječija ambasada Tešanj	preregistrovani - edukacija mladih
14	Dobrovoljno vatrogasno društvo Jelah	Zaštita i spašavanje ljudi

¹⁸ Strategija razvoja Općine Tešanj 2007-2015, Općina Tešanj, 2007. godina

¹⁹ Strategija razvoja socijalne zaštite 2012-2017, Općina Tešanj, mart 2012. godine

15	UŽ Naša porodica	Udruženje žena, briga o porodici i populaciji žena, pomoć Srebrenici
16	NHU Oslonac	Pomoć u stambenom zbrinjavanju socijalno ugroženih
17	Udruženje penzionera Tešanj	Socijalna zaštita i statusna pitanja
18	Udruženje otpuštenih radnika iz RH	Statusna pitanja

Za nevladin sektor Općine Tešanj karakterističan je veliki broj udruženja čija se područja rada preklapaju. Zbog toga strukturu ovog sektora čini veći broj organizacija sa malom finansijskom moći, i često malim brojem članova. To svakako utječe na postizanje slabijih rezultata u odnosu na one koji bi se postizali u slučaju snažnijih organizacija. Ovo je posebno evidentno kod boracka udruženja, koja su prema statusu svrstana u udruženja od posebnog interesa, što podrazumijeva kontinuiranu budžetsku podršku Općine.

2.11.7 Mladi

Pojam mladih ljudi u različitim zemljama ima različito određenje i značenje u zavisnosti od činioca kao što su: vrijednosno - kulturna opredjeljenja, socio - ekonomski uslovi života, obrazovne karakteristike, politička oprijedjeljenja i slično.

Savjet Evrope smatra osobu mladom do njene 30. godine, a po Zakonu o mladima Federacije BiH pod mladima se podrazumjevaju mladi ljudi starosne dobi od 15-30 godina.

Učešće mladih ljudi u svim sferama javnog života i razvoj strategija za mlade na državnom i lokalnom nivou podstiču i promovišu Savjet Evrope, Evropski omladinski forum, Evropska komisija, Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju (OSCE), Međunarodni savjet nacionalnih omladinskih politika/strategija za mlade i slične međunarodne organizacije, pa tako imamo niz dokumenata koji se bave ovim pitanjima kao što su Evropska povelja o učešću mladih na lokalnom i regionalnom nivou, Bijela knjiga za mlade, Rezolucija o Evropskoj omladinskoj politici/strategiji za mlade i slično.

Zakon o mladima Federacije BiH takođe na svoj način uređuje ovu oblast i definiše pojmove politike prema mladima i strategije prema mladima i obavezuje svaku općinu u Federaciji BiH da pristupi izradi strategije prema mladima u svojoj općini. To u praksi nije čest slučaj uzimajući u obzir činjenicu da je relativno mali broj općina u Federaciji BiH ovoj temi posvetilo dovoljnu pažnju.

Prema pomenutom Zakonu i članu 4. "strategija prema mladima jeste dokument institucija vlasti s programskim pristupom djelovanjima prema mladima što uključuje definisane potrebe mladih, strateške pravce djelovanja te ciljeve strategije." Član 7. definiše pravo mladih na pravovremenu informaciju o svim pitanjima koja su od interesa za njih pa tako svi nivoi vlasti u Federaciji BiH imaju obavezu održati javne rasprave i konsultacije uz učešće predstavnika/ca različitih struktura mladih u procesu usvajanja:

- određene sektorske politike prema mladima,
- programa djelovanja za mlade,
- strategije prema mladima,
- dijela budžeta koji se tiče pitanja mladih.

Članovi 26. i 27. preporučuju kako se definiše, usvaja i provodi strategija prema mladima i na koje se oblasti odnosi strategija. Također, definišu šta sve sadrži strategija prema mladima - programe djelovanje koji uključuju ciljeve, aktivnosti, nadležne institucije itd.

Želimo napomenuti, ma koliko se drugačija slika gradila o mladima, da su se mladi na području Općine Tešanj u prethodnih 5 do 10 godina organizovali kroz različite formalne ili neformalne subjekte i inicijative. Djelovali su proaktivno koliko im je to sredina u kojoj žive, rade i djeluju kao i trenutni socio – ekonomski razvoj općine omogućavao. Općina Tešanj je budžetski podržala projekte udruženja mladih i neformalnih grupa mladih putem javnih poziva, a zajedno sa Omladinskom bankom i fondacijom Mozaik je razvijen održiv mehanizam dugogodišnje podrške. Uz to, Općina Tešanj je prva općina u BiH koja je osigurala stipendije svima u posljednje četiri godine, a od strane nevladine organizacije CCI, Sarajevo je 2010. godine bila na drugom mjestu u BiH po odnosu prema mladima.

Dostupnost informacija je pristupa u različitim oblastima ali ne i dovoljna pogotovo u ruralnim sredinama i u određenim oblastima. Mladi ne analiziraju dovoljno kvalitetno dostupne informacije što dovodi do toga da ih i ne upotrebljavaju.

Mladi najčešće imaju potrebu za informacijama o mogućnostima pri zapošljavanju i obrazovanju te mogućnostima za provođenje slobodnog vremena. Pored televizije kao najčešćeg kanala, za informacije o obrazovanju mladi najčešće koriste internet a štampane medije za informacije u vezi sa zapošljavanjem, političkim i kulturnim dešavanjima, te stipendijama, sa povećanom tendencijom sve češćeg korištenja interneta kao primarnog kanala informisanja, u generalnom smislu. 30% mladih u BiH posjeduje priključak na internet dok ih dvije trećine koristi internet. Na nivou općine Tešanj mladi se informišu o različitim temama putem putem radija i televizije (46%), interneta (33%), putem štampe (16%) dok ostatak od 5 % mladih ne zanima aktuelna dešavanja ili teme.

17% mladih na području općine Tešanj je društveno aktivno, dok je njih 40% spremno se aktivno uključiti u određeni volonterski ili društveni angažman. 25% mladih neznaju mehanizme ili načine na koji se mogu društveno angažovati dok je njih 18% nezaintersovano.

2.11.8 Vjerske zajednice

Djelovanje vjerskih zajednica unutar lokalne zajednice ima specifičan značaj u lokalnom razvoju. Općinska uprava je opredjeljena za podršku punoj autonomiji i neovisnosti vjerskih zajednica, a shodno budžetskim mogućnostima duži period izdavaja i određena sredstva za kapitalne projekte vjerskih zajednica.

Na području općine Tešanj djeluju tri vjerske zajednice:

- islamska zajednica
- katolička crkva i
- srpska pravoslavna crkva.

Islamska zajednica

1. Broj vjerskih objekata i vrsta:

1.1. džamija -38

1.2. mesdžida -26

1.3. mektebskih učionica (samostalni objekti, u sastavu džamije ili mesdžida) -52

2. Broj mezarja i površina:

2.1. vakufska mezarja -95

(obuhvaćena samo vakufska mezarja, nisu obuhvaćena brojna manja privatna mezarja)

3. Broj vjernika u evidenciji:

3.1. u braku: 22.600

3.2. udovaca-udovica nosilaca domaćinstva: 2.920

3.3. odraslih muških neoženjenih starijih od 23 godine: 1.520

3.4. učenika muslimana u osnovnoj školi: 4.901

3.5. učenika muslimana u srednjoj školi: 2.471

UKUPNO: 34.412

(Napomena: jedan broj vjernika i dalje prijavljen u susjednim medžlisima Teslić i Doboj a žive na području Medžlisa IZ Tešanj)

4. Broj službenika i školska sprema:

4.1. vjerski službenici: VSS -19; VŠS -1; SSS -16

4.2. administracija: VSS -1; VŠS -1; SSS -2

4.3. ukopna djelatnost: SSS -1

4.4. ugostiteljska djelatnost: SSS -4

Ukupno uposlenika: 45

Katolička crkva (Župni ured u Jelahu)

1. Broj vjerskih objekata i vrsta:

crkve: 2 (Župska u Jelahu i Filijalna u Tešnju)

kapela: 6 (3 na grobljima u Dobropolju, Jevadžijama i Rosuljama, 2 u Potočanima i 1 u Vukovu)

2. Broj grobalja i površina:

katolička groblja: 3 (u Dobropolju: površina 2000 m², Jevadžijama: površina 2500 m² i Rosuljama: površina 1000 m²)

3. Broj vjernika u evidenciji:

ukupan broj oko 1.200 katolika

4. Broj službenika i školska sprema:

jedan vjerski službenik – župnik, VSS i jedna sestra katehistica, SSS.

Srpska pravoslavna crkva

1. Broj vjerskih objekata i vrsta:

pravoslavni hramovi – 2 (hram Pokrova Presvete Bogorodice u Tešnju i filijalni hram Svete velikomučenice Nedelje na groblju u Rosuljama)

2. Broj grobalja i površina:

pravoslavna groblja - 10 i to:

- groblje Kosa, KO Raduša, površina 929 m²,
- groblje Kulica, KO Raduša, površina 125 m²,
- groblje Ljeskovac, KO Rosulje, površina 1682 m²,
- groblje, KO Dž.Planje,
- groblje kose, KO Tešanj 2, površina 16.414 m²,
- groblje Rakovci, KO Trepče, površina 3.351 m²,
- groblje Gaj, KO Vitkovci Gornji, površina 4083 m²,
- groblje Gajanovo brdo, KO Vitkovci Donji, površina 3523 m²,
- groblje Orašje, KO Vitkovci Donji, površina 1501 m²,
- groblje Vis, KO Vrela, površina 1684 m².

3. Broj vjernika u evidenciji:
ukupan broj: 160
4. Broj službenika i školska sprema:
jedan vjerski službenik – sveštenik, po činu jerej -VSS

2.12 Komunalna i tehnička infrastruktura

2.12.1 Analiza prostorno-planske dokumentacije

Uzimajući u obzir potrebe građana i privrednika općine Tešanj, te povećanje iskoristivosti prostora kao resursa, izvršena je analiza postojeće provedbene i razvojne planske dokumentacije koju posjeduje Općina Tešanj koja reguliše uvjete korištenja, izgradnje, uređenja i zaštite prostora i dobara u prostoru.

Kako se planski dokumenti klasificiraju na razvojne i provedbene (izvedbene) planove, tako je prema ovoj klasifikaciji i izvršena analiza postojećih planskih dokumenata općine Tešanj.

- Prostorni plan općine Tešanj (*Sl. glasnik općine Tešanj* broj 7a/09 – Odluka o provođenju izmjena i dopuna Prostornog plana općine Tešanj „*Sl. glasnik općine Tešanj*“ broj 7a/09); donesen je za period od 2009 do 2020. godine (aktuelan) te nema potrebe za donošenjem izmjena.
- Urbanistički plan Tešnja (*Sl. glasnik općine Tešanj* broj 1/89), donesena je Odluka o pristupanju izmjena i dopuna
- Urbanistički plan Jelah (*Sl. glasnik općine Tešanj* broj 6/87), donesena je Odluka o pristupanju izmjena i dopuna

Razvojni planovi po svojoj jedinstvenoj metodologiji sadrže samo zoniranje, određivanje namjene površine, granice i mjere zaštite svih prostornih resursa na području općine. Tako su **Prostornim planom općine Tešanj** („Službeni glasnik općine Tešanj“ broj: 7a/09) utvrđene namjene površina za:

- Urbana područja
- Proizvodne zone
- Rezervisane površine za budući razvoj
- Kamenolom
- Obradive poljoprivredne površine
- Neobradive poljoprivredne površine
- Šume
- Rječne površine

Urbana područja planirana su na površinama predviđenim za izgradnju sa funkcijom stanovanja, rada, rekreacije i komunalne infrastrukture, a u cilju racionalnijeg organizovanja urbanih struktura, ekonomičnijeg opremanja naselja sadržajima komunalne i društvene infrastrukture. Površine urbanih područja su različite, jer su definisane na osnovu postojećeg stanja, prirodnih karakteristika područja, kao i planiranog broja stanovnika i pretpostavki budućeg razvoja, koji će zahtijevati i promjenu površine. Generalno se može konstatovati da se urbana područja mogu povećavati, smanjivati ili zadržati svoj obim, a mogu i izgubiti karakter urbanog područja.

Proizvodne zone koje su predviđene Planom:

1. Zona Jelah-Rosulje (na prostoru naselja Jelah, Rosulje i Vukovo, uz magistralni put M4, a njena orijentaciona površina iznosi 76 ha). Za ovu zonu je donesen i Regulatorni plan (**Regulatorni plan „Poslovna zona Glinište“ općina Tešanj**-, „Službeni glasnik općine Tešanj“ broj: 9/09)
2. Zona Medakovo je planirana u naselju Medakovo i jednim dijelom u naselju Lepenica, uz trasu autoputa Vc i buduće čvorište, orijentacione površine 50 ha.
3. Zona Šije je planirana u naselju Šije uz magistralni put Doboj-Sarajevo, orijentacione površine 13 ha.
4. Zona Cerovac je planirana u naselju Cerovac u dolini rijeke Radušice, orijentacione površine 18 ha.
5. Zona Ljeskovac-Rosulje je planirana u naselju Rosulje, orijentacione površine 41 ha.

6. Zona Mekiš je planirana u naselju Mekiš, s obje strane regionalnog puta, orijentacione površine 23 ha.
7. Rezervisana površina Mrkotić je planirana u naselju Mrkotić između magistralnog puta M4 i rijeke Usore, orijentacione površine 12 ha.

Površine koje su rezervisane za budući razvoj Planom su predviđene samo u Putešiću.

Kamenolomi su planirani u Trepču (Trebačko brdo) te u Putešiću i Kaloševiću.

Granice navedenih područja određene su grafičkim prikazom Prostornog plana općine Tešanj, - namjena površina u mjerilu 1:2500.

Prostornim planom su predložene *zone posebnih turističkih predispozicija* i to:

- Zona općinskog centra,
- Zona Karadaglije-Kiseljak,
- Zona Trebačko brdo-Šije,
- Zona Orašje Planje (općinsko Vijeće je donijelo Odluku o pristupanju izradi Regulacionog plana „Turističko-rekreaciona zona O.Planje“ - „Službeni glasnik općine Tešanj“ broj: 4/10),
- Zona Jelah-Usora.
- Kao značajan lokalitet za razvoj turizma izvan turističkih zona je lokalitet banje Logobare.

Odlukom o provođenju izmjena i dopuna Prostornog plana općine Tešanj („Sl. glasnik općine Tešanj“ broj: 7a/09) članom 8. Izmjenjen je naziv Urbanističkog reda Jelah u Urbanistički plan Jelah, članom 9. su proširene njegove granice. a članom 10. revidirane njegove pojedine zone. Članom 11. Izmjenjene su granice Urbanističkog plana Tešanj a članom 11. se revidiraju pojedine planirane namjene.

Općinsko Vijeće je na svojoj 16. sjednici održanoj 30.03.2010.godine donijelo Odluku o pristupanju izrade "Izmjena i proširenje obuhvata Urbanističkog plana naseljenog mjesta Tešanj" a na 21. sjednici održanoj 08.10.2010.godine Odluku o pristupanju izrade "Izmjena i proširenje obuhvata Urbanističkog plana naseljenog mjesta Jelah"

Dio područja naseljenog mjesta Jelah se nalazi u obuhvatu provedbenog dokumenta – Regulacioni plan "CENTAR" Jelah („Službeni glasnik općine Tešanj“ broj: 7/03), a kako provedbeni dokument sadrži detaljnije podatke, istim su utvrđene precizne granice određenih namjena. Izvršena je analiza pomenutog plana te je općinsko Vijeće usvojilo Odluku o pristupanju izmjeni istog a sve radi funkcionalnijeg i racionalnijeg iskorištavanja prostora koji je u njegovom obuhvatu. Prilikom izrade izmjene neophodno je posebnu pažnju posvetiti na organizaciju i rješavanje saobraćaja, kako kolskog tako i pješačkog. Od strane općinskog Načelnika formiran je radni tim koji je izvršio analizu, plan i kategorizaciju saobraćajnica u obuhvatu regulacionog plana a na osnovu koje je urađen projektni zadatak.

S ciljem stvaranja uslova za plansku izgradnju, korištenje, uređenje i zaštitu prostora unutar obuhvata na lokalitetu zv. Ciglana – Jelah, općinsko Vijeće je donijelo i Odluku o usvajanju i provođenju Izmjena namjene dijela "Urbanističkog reda Jelah" na lokalitetu zvanom Ciglana-Jelah („Službeni glasnik općine Tešanj“ broj: 5/08)

Dio područja naseljenog mjesta Jelah se nalazi u obuhvatu Urbanističkog rješenja mikrolokacije Centar Jelah sa redefiniranjem elemenata dijela regulacionog plana „Centar“ Jelah. Za ovaj dio je usvojen Nacrt plana te se u ovoj godini očekuje i Prijedlog Plana u koji će se uvrstiti i saobraćajnica koja je planirana RP Centar, Jelah a detaljno razrađena u projektu rekonstrukcije i semaforizacije raskrsnice regionalnog i magistralnog puta u Jelahu. Karakteristika ovog urbanističkog rješenja je niz sadržaja koji su nastali iz potreba sredine a na zahtjeve mjesne zajednice Jelah. Planirani su kulturni i sportski sadržaji te poslovno-stambeni objekat.

Za proizvodnu zonu Jelah-Rosulje (na prostoru naselja Jelah, Rosulje i Vukovo) predviđenu Prostornim planom općine Tešanj općinsko vijeće je donijelo Odluku usvajanju i provođenju Regulacionog plana „Poslovna zona Glinište“ općina Tešanj („Službeni glasnik općine Tešanj“ broj: 9/09). Prostor obuhvaćen Planom nalazi se na oko 5km sjeverno od grada Tešnja, ima karakter savremene humane poslovne zone, koja pored poslovno-proizvodnih i skladišnih objekata ima sadržaje iz reda tercijarnih privrednih djelatnosti (trgovina, poslovanje, zanatstvo i usluge, ugostiteljstvo i turizam i sl.), društvene djelatnosti (vrtić i ambulanta) i sportske i rekreativne sadržaje, koji će biti u funkciji kako samog planiranog naselja tako i šireg područja. Općina Tešanj je obezbijedila Glavni projekat saobraćajnica za ovu poslovnu zonu te je krenula u njegovu realizaciju (djelimično pribavljene dozvole, rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, eksproprijacije i sl.)

Općinsko vijeće na svojoj 27. sjednici, održanoj 30.03.2007. godine, donijelo Odluku o usvajanju i provođenju Regulacionog plana "POSLOVNA ZONA BUKVA" Tešanj („Službeni glasnik općine Tešanj“ broj: 3/07). Na obuhvatnom području u granicama ovog

Ovog Regulacionog plana planirana je izgradnja malih i srednjih preduzeća, da bi cjelokupan Plan prema namjeni (postojeći i planirani sadržaji) bio homogenizovan. U okviru Plana zadržavaju se već izgrađeni privredni objekti uz moguće intervencije (rekonstrukcije, dogradnje i nadogradnje) dok je neznatan broj objekata (izbjegličko naselje) planiran za dislociranje. Općina Tešanj je izvršila pripremu te djelimično opremanje jednog dijela zemljišta koje je u njenom vlasništvu (Vila).

Općinsko vijeće Tešanj ja na svojoj 15. sjednici održanoj dana 26.02.2010. godine, donijelo Odluku o usvajanju i provođenju regulacionog plana Turističko-rekreacione zone «Kiseljak» Tešanj. („Službeni glasnik općine Tešanj“ broj: 2/10). Granice obuhvata Turističko-rekreacione zone “Kiseljak” Tešanj predstavljene su na grafičkom prilogu (karti broj: 03), a osim užeg i šireg područja turističko - rekreacione zone Kiseljak površine cca 10ha, granice obuhvata su proširene na dio zone Parka prirode „Crni Vrh“ i to samo njegovim dijelom do postojećeg regionalnog puta Tešanj-Novi Šeher i tretirano je kao šira zona rekreacijskog parka „Kiseljak“. Općina Tešanj je u 2011. Godini raspisala Javni poziv za iskazivanje interesa za privođenje krajnjoj namjeni Regulacionog plana turističko-rekreacione zone „Kiseljak“ Tešanj.

2.12.2 Provedbeni akti

Regulacioni planovi:

- Jugozapad Tešanj,
- Centralni dio Tešnja,
- Plan revitalizacije i regeneracije stare čaršije Tešanj sa proširenjem granica i Starim gradom – Gradinom,
- Regulacioni plan „Musala“ Tešanj II.

Detaljni planovi:

- Urbanistički projekat „Zona zdravstva“ Tešanj,
- Urbanistički projekat „Tešanj-Centar“ Tešanj,
- Urbanističko rješenje Vrata grada 1(poslovno stambeni objekat zv. „Katanga“),
- Urbanističko rješenje Vrata grada 2

U prostornom obuhvatu "Jugozapad" Tešanj predviđena je izgradnja stambeno-poslovnih sadržaja na lokalitetu Dolačka ravan, na kojem bi se mogla razviti manja poslovna zona sa namjenom iz reda uslužnih ili drugih sličnih djelatnosti.

Jedan od značajnijih provedbenih planova za strateški razvoj grada i općine Tešanj je *Plan revitalizacije i regeneracije stare čaršije Tešanj* sa proširenjem granica i Starim gradom – Gradinom, obzirom da je uz

navedeni planski dokument urađena i *Studija o vrijednostima stare čaršije Tešanj* koja inicira korištenje kulturno-historijskog naslijeđa kao ekonomskog resursa užeg i šireg lokaliteta.

U okviru navedenog plana usvojen je i Idejni projekt namjene Starog grada – Gradine, pa bi slijedeća procedura bila izrada izvedbeno-planske dokumentacije za pojedinačne sadržaje predviđene ovim Idejnim projektom, a potom pokrenuti aktivnosti na zaživljavanju predviđenih sadržaja. Objekat Gradina predstavlja izuzetan ekonomski potencijal naše općine, te bi trebao da predstavlja jedan od prioriteta pri izradi strategije razvoja općine Tešanj, a lokalna uprava treba paralelno i da aktivira spomenične resurse Gradine uz izradu dokumentacije.

Regulacioni plan „Musala“ Tešanj II („Službeni glasnik općine Tešanj“ broj: 7/08) donesen je za područje koje kroz kroz urbanističku postavku predstavlja samostalnu i jedinstvenu prostornu i funkcionalnu cjelinu. Na predmetnom lokalitetu planirani su sljedeći zahvati i sadržaji: objekti kolektivnog stanovanja sa poslovnim dijelom te prostorom za stacionarni saobraćaj, sportski objekat, objekat kulture (biblioteka), tržni centar, uklanjanje jednog dijela stijene tzv.Grič te revitalizacija spomenika lokalnog karaktera (Musala), uklanjanje objekata i kultivisanje prostora do parka ispred O.Š. Huso Hodžić kao i formiranje šetnice uz rijeku Tešanju. Planiranom šetnicom pješački saobraćaj se kompletno odvaja od kolskog na potezu od Doma kulture do izlaza iz naselja "Simetrale" prema srednjoškolskom centru te je njena izgradnja od naročitog značaja.

Urbanističkim projektom „Tešanj-Centar“ Tešanj („Službeni glasnik općine Tešanj“ broj: 2/12) definisane su zone sa sljedećim namjenama:

- Zona Lijeve obale - Park: rekreacija i Džamijski harem: religija i edukacija
- Zona Desne obale - Hotelski kompleks:
- hotelijerstvo+trgovina, ugostiteljstvo, poslovanje; Stambeno-poslovni objekat "Grič" i Memorijal
- Saobraćaj - Stacionarni saobraćaj,
- Ostale javne površine za komunikaciju: Pješačka zona i trotoari i kolsko - pješačka saobraćajnica

Predmetni plan sadrži i idejna rješenja planiranih objekata (gradski hotel sa pratećim sadržajima, stambeno-poslovni objekat i trgovke).

Realizacijom autoputa - Koridora 5-C, pravilnim planskim pristupom i odabirom prioriteta realizacije određenih aktivnosti odredio bi se osnov strateškog razvoja općine Tešanj.

2.12.2 Saobraćajna infrastruktura

Putna mreža općine Tešanj danas obuhvata magistralne putne pravce M-4 i M-17 u ukupnoj dužini od 31 km asfaltiranog puta (dionice: Kalošević – Karuše i Mravići – Šije); regionalni putni pravac RP-474 Prnjavor – Novi Šeher (dionica: Križ – Jelah – Tešanj – Kiseljak – Kahvica) u dužini od 29 km, od toga 23 km asfaltnog i 6 km makadamskog puta; te oko 140 km lokalnih i 130 km nekategorisanih puteva.

Do 1992. godine asfaltirano je samo 32 km lokalne putne mreže, koja je skoro u potpunosti obnovljena novim asfaltnim slojem zbog nemogućnosti održavanja, raznih oštećenja i pojava klizišta. Danas su magistralni pravci u relativno dobrom stanju, ali se isto ne može reći za regionalni put RP-474, kojem je neophodna značajnija rekonstrukcija.

Pregled putne mreže u 2012. godini

Nadležnost	Asfalt (m)	Makadam (m)	Ostalo (m)
Federacija BiH	24 400	-	-
ZE-DO kanton	14 200	7 100	-
Općina Tešanj	230 158	187 085	5 900

UKUPNO	268 758	194 185	5 900
--------	---------	---------	-------

U lokalnu putnu mrežu u proteklih 15 godina uloženo je preko 25 (dvadesetpet) miliona KM, od toga je skoro pet miliona KM vlastito učešće građana, te preko sedam miliona KM učešće budžeta Općine Tešanj. Donatorska sredstva su dva miliona KM, a sredstva kapitalnih ulaganja iz Kantona i Federacije su oko jedanaest miliona KM.

Činjenica je da svaka od 25 mjesnih zajednica ima asfaltirane glavne saobraćajnice, pa i dosta lokalnih.

Nedavno usvojena varijanta trase Koridora autoputa 5-C uglavnom se podudara sa trasom koja je kao takva i usvojena Prostornim planom općine Tešanj.

Usvojena varijanta trase autoputa na dijelu Kraševa i Karadaglija ne podudara se sa trasom koja je go-dinama štićena općinskom prostorno-planskom dokumentacijom.

Upoznati smo da federalna Vlada planira izradu prostornog plana cijele trase Koridora autoputa 5-C. Navedeni planski dokument treba da odredi mnoge pokazatelje (uticaj na okoliš, vodosnabdijevanje, potrebnu infrastrukturu i dr.), a usvajanjem takvog dokumenta definirat će se i mogućnost gradnje na lokalitetima na kojima se ranije nije moglo graditi.

2.12.3 Tehnička infrastruktura

2.12.3.1 Elektrodistribucija

Područje općine Tešanj se napaja električnom energijom iz elektroenergetskog sistema BiH preko jedne TS 110/35/10(20) kV, 20 MVA, Tešanj.

TS 110/35/10(20) kV Tešanj priključena je na 110kV napon „antenski“ (jednostrano) iz TS 110 kV Maglaj. Iz TS 110/35/10(20) kV Tešanj se dalje grana srednjenaponski razvod 35kV prema TS 35/10kV Jelah i 10(20)kV prema distributivnim trafostanicama 10(20)/0,4kV u gradskom području Tešnja i njegovoj okolini.

TS 35/10 kV, 2x8 MVA, Jelah je na 35 kV napon priključena dvostrano:

- glavno napajanje preko 35 kV dalekovoda iz TS 110/35 kV Tešanj i
- rezervno napajanje preko 35 kV dalekovoda iz TS 35kV Matuzići (koje može zadovoljiti oko 50% potreba) .

Rezervno napajanje, kako TS 35/10 kV Jelah, tako i kompletnog područja općine Tešanj, preko 35 kV dalekovoda iz TS 35kV Matuzići, ne zadovoljava ni jedan aspekt potreba za električnom energijom (tu se prije svega misli na kvalitet napona u TS 35/10 Jelah koji umjesto potrebnih 10,5 kV iznosi neprihvatljivih 9,2 kV, kao i na snagu koja se može isporučiti preko pomenutog dalekovoda, pa je umjesto potrebnih 15-17 MVA moguće, u povoljnim uslovima, dobiti maksimalnih 9-11 MVA), što uzrokuje, pored katastrofalnog napona, još i redukcije u isporuci električne energije (da bi se održali prioritetni potrošači mora se isključiti i do 40% široke potrošnje).

Osnovna koncepcija srednjenaponske mreže na području općine Tešanj bazirana je na tronaponskom sistemu razvođenja električne mreže i to dovod 110 kV i 35 i 10 kV srednjenaponski razvod.

Srednjenaponskim 10kV razvodom se napaja 198 distributivnih trafostanica 10/0,4kV ukupne instalisane snage 47,210 MVA preko kojih se putem niskonaponske mreže 0,4kV isporučuje električna energija za 14.732 kupca, od kojih je 13.167 domaćinstava i 1.565 ostale potrošnje.

Stalnim investiranjem JP Elektroprivreda BiH dd Sarajevo u sanaciju postojećih i izgradnju novih elektroenergetskih objekata 10(20) i 0,4kV na području općine Tešanj, od ratom razorene elektroenergetske infrastrukture sada imamo modernu elektroenergetsku infrastrukturu u kojoj se primjenjuju najnovija tehnološka dostignuća čime je kvalitet isporuke električne energije podignut na viši nivo. Sve su rjeđi prekidi u isporuci el.energije i prigovori kupaca na kvalitet napona a svim novim kupcima smo u mogućnosti obezbjediti zahtjevanu priključnu snagu.

Od proste popravke prijeratne mreže otišlo se mnogo dalje:

- u urbanim zonama Tešnja i Jelaha izgrađeni su podzemni 10(20)kV kablovski prstenovi čime je obezbjeđeno dvostrano napajanje distributivnih TS 10(20)/0,4kV
- područje Raduše koje je bilo napajano iz TS 35kV Jelah sada je napojeno iz TS 110kV Tešanj preko novoizgrađenog podzemnog 10(20)kV kabla
- u svim trafostanicama 10(20)/0,4kV zatvorenog tipa je izvršena zamjena srednjenaponskih potrojenja savremenim SF-6 blokovima
- na nadzemnim 10kV dalekovodima se vrši zamjena golih vodiča izolovanim univerzalnim kablom većeg presjeka
- u trasama nadzemnih 10kV dalekovoda vrši se ugradnja učinkih linijskih rastavljača na daljinsko upravljanje sa lokatorima kvara, čime se znatno smanjuje vrijeme potrebno za otklanjanje kvarova na 10(20)kV mreži
- na niskonaponskoj mreži 0,4kV se vrši zamjena golih vodiča izolovanim samonosivim kablovskim snopom a magistralni vodovi koji su išli preko krovova objekata se izmještaju na armirano-betonske stubove pored puta
- mjerna mjesta se saniraju i izmještaju iz unutrašnjosti objekata na vanjske fasade ili po mogućnosti na ivice parcela
- na teže dostupnim područjima je izvršena zamjena brojila el.energije novim elektronskim brojilima i pušteno u rad daljinsko očitavanje istih uz mogućnost daljinskog uključenja-isključenja kupaca

2.12.3 Telekomunikacije

Trenutna ocjena dostupnosti usluga telekomunikacione mreže je zadovoljavajuća a kvalitet tih usluga je iznad prosječnog kvalitetana nivou ZE-DO kantona i FBiH.

Usluge omogućuju:

1. Fiksne mreže, koje čine
Pristupne telefonske mreže (PM) realizovane putem bakarnih kablova
Komutaciona čvorišta (ranijeg naziva: telefonske centrale) kojih na području općine Tešanj ima 10 /deset/: **Tešanj, Bukva, Novo Selo, Trepče, Tešanjka, Šije, Miljanovci, Jablanica, Mrkotić i Jelah.** Sva ova čvorišta sa **pripadajućim pristupnim kablovskim mrežama** pokrivaju sve MZ na teritoriji općine. Sve ove mreže su podzemne izrađene sa 95 % svojih kapaciteta poslije rata, i iste su zamjenile staru mrežu baziranu na vazdušnim kablovima, TT uporištima i izvodima. Time je zastarjela i devastirana podzemna i vazdušna mreža ukinuta.
2. Mobilne mreže, koju čine GSM bazne stanice: **Oraš Planje, Miljanovci, Paklenica /Tešanj/, Trebačko Brdo, Bukva, Jelah, Krndija /Tešanj/ i Karadaglije.** Potrebe za mobilnom telefonijom

upotpunjavaju i BS: **Pridjel /teritorija RS/ i Alibegovci /teritorija općine Usora/**

3. Prenosne mreže, koje su izvedene sa **modernim optičkim kablovima** a koje povezuju sva nabrojana komutaciona čvorišta i GSM BS sa nadređenim telekomunikacionim centrima u Zenici i Sarajevu. Kapacitet tih prenosnih optičkih kabela uveliko zadovoljava i buduće potrebe TK usluga.

Fizičke pokazatelji stepena izgrađenosti telekomunikacionih sistema govore slijedeće: Ukupan broj instalisanih telefonskih bakarnih **parica** svih komutacionih čvorišta je veći od **30.000**. Kapacitet komutacionih čvorištaja je **15.000 POTS** brojeva /telefonskih brojeva/od čega je aktivno oko **9000 širokopojasne usluge** /ADSL i TV/ sudjeluju u instalisanom kapacitetu od **5000** priključaka.

Približavanje usluga pretplatnicima dobilo je unazad nekoliko godina novu dimenziju jer je u Tešnju otvoren Telecom shop (centar)

Kada su u pitanju TV priključci treba dodati da na području opštine egzistira prilično razuđena mreža kablovske televizije koju opslužuju privatni operateri.

2.12.4 Komunalna infrastruktura

2.12.4.1. Vodosnabdijevanje

Problem vodosnabdijevanja općine i grada Tešnja datira već dugi niz godina. Analizom hidroloških te geološko-hidrogeoloških odnosa na teritoriji općine nedvojbeno se dolazi do zaključka da su na području općine Tešanj vodni resursi prilično oskudni i da je najizdašniji od njih zapravo rijeka Usora, koja u donjem dijelu svoga toka protiče teritorijom općine. U zaobalju ovog vodotoka locirano je i najvažnije izvorište cijelog vodovodnog sistema Tešnja, izvorište Jelah. Pored izvorišta Jelah u sistemu vodosnabdijevanja Tešnja nalaze se i izvorište Stupa-Mekiš locirana na dva površinska vodotoka, Trebačkoj rijeci i Mekiš potoku. Pored navedenih, na području općine nalazi se još nekoliko manjih izvorišta sa kojih se snabdijevaju pojedine mjesne zajednice i naseljena mjesta. Navedena izvorišta u uslovima malih voda ne obezbjeđuju potrebne količine vode, pa je dugoročnim programom vodosnabdijevanja stanovništva i privrede Bosne i Hercegovine, koji je urađen i usvojen prije rata 1992-1995. godine, perspektiva vodosnabdijevanja ove općine razmatrana je u okviru regionalnog vodosnabdijevanja centralnog dijela sjeverne Bosne. Po ovom rješenju, vodosnabdijevanje Tešnja se trebalo obezbijediti zahvatanjem vode iz planirane akumulacije Marica na rijeci Velika Usora, na lokaciji uzvodno od Teslića cca 20 km. S obzirom na sadašnje ekonomske uslove, te entitetsko ustrojstvo BiH po kojoj je lokacija planirane akumulacije ostala na teritoriji entiteta Republika Srpska, nije realno očekivati takvo rješenje u bliskoj budućnosti.

U Tešnju se pitka voda koristi za sve potrebe domaćinstava i industrije. Odnos prema vodi nije kao prema ograničenom resursu. Obzirom na klimatske promjene i ograničenje resursa sadašnje stanje odnosa prema pitkoj vodi će se morati mijenjati.

Prvi savremeni vodovod je u Tešnju izgrađen 1910. godine, kada je izvršeno kaptiranje vrela Kraljevac i Bukovac i izveden cjevovod i rezervoar koji su služili za snabdijevanje stanovništva na području Grada uglavnom preko javnih česmi. Usljed razvoja Grada i porasta potrošnje vode u periodu od 1961-66. godine izveden je zahvat površinskih voda Stupa na Trebačkoj rijeci, a 1979. godine je u ovaj sistem uključen i zahvat na Mekiškom potoku. Vodozahvati na ovom izvorištu, koje se danas zove Stupa-Mekiš, nalaze se oko 4,5 južno (Stupa) i 3,5 km jugozapadno (Mekiš) od Grada. Zbog povoljnog visinskog položaja, zahvaćena voda sa izvorišta Stupa-Mekiš se gravitaciono doprema do postrojenja za kondicioniranje, na kojem se zbog lošeg kvaliteta vode vrši njeno prečišćavanje.

U periodu od 1981-84. godina pušten je u eksploataciju sistem Tešanj-Jelah, koji danas čini okosnicu vodosnabdijevanja grada i općine Tešanj. Zahvat vode u ovom sistemu vrši se na izvorištu Jelah, koje je locirano u aluvijalnim sedimentima rijeke Usore u istoimenom naselju, a nalazi se na udaljenosti 5,5 km sjeverozapadno od grada Tešnja. Zahvatanje vode vrši se putem niza bunara sa kojih se voda do područja potrošnje doprema pumpanjem.

Voda se od izvorišta Jelah i postrojenja za kondicioniranje vode doprema do distribucionih rezervoara dovodnim cjevovodima koji na pojedinim dionicama imaju funkciju i distributivnih vodova. Iz rezervoara se voda doprema do potrošača putem distributivnog sistema koji je podijeljen u zone snabdijevanja koje omogućuju bolje upravljanje pritiscima u mreži. Distributivna područja sa dva navedena izvorišta su razdvojena, ali je moguće prebaciti određene količine vode iz jednog podsistema i drugi.

Broj domaćinstava – korisnika usluga KP “RAD” u sistemu vodosnabdijevanja je 6.495 od čega je 660 domaćinstava sa sistema “Kraševo”. Ukupan broj domaćinstava koji koristi neki od sistema (KP “RAD” ili samostalni) je iznad 10.000. Posljednjih nekoliko godina se intenzivno ulaže u proširenje mreže i istražne radove za dodatne količine vode. Završeno je vodosnabdijevanje “Pousorja” (Miljanovci, Novi Miljanovci, Piljužići), u završnoj fazi je Dobropolje-Mekiš kao i Oraš Planje, a u toku je izgradnja sistema Medakovo-Trepče. U pripremi je izgradnja sistem za Hrvatinovići, Tešanj i Raduša. Izgrađen je novi bunar u rejonu Miljanovci (min. 5 l/s) i spojen na system, i završeni istražni radovi u rejonu izvorišta “Jelah” (novih min. 10 l/s). Ukupna ulaganja u gore navedeno do sada su iznosila preko 4 (četiri) miliona KM.

2.12.4.1.1 Postojeća vodoizvorišta

Kao što je već spomenuto, okosnicu vodosnabdijevanja Tešnja pitkom vodom čini *izvorište Jelah*. Ovo izvorište locirano je na lijevoj obali rijeke Usore u aluvijalnim sedimentima koji leže na slabo propusnim pliocenskim laporima kao podinskom izolatoru. Zahvatanje vode vrši se putem šest vertikalno bušenih bunara od kojih jedan nije u funkciji, lociranih na međusobnoj udaljenosti oko 200 m. Dubina izvedenih bunara se kreće od 9 do 11 m. U bunarima su instalirane pumpe različitih tehničkih karakteristika, tako da kapacitet crpljenja na bunarima nije isti.

U trenutku puštanja ovog izvorišta u eksploataciju pojedinačni kapacitet bunara kretao se u rasponu od 3 do 15 l/s, a ukupna minimalna izdašnost u tom periodu (1983. godine) procijenjena je na oko 45 l/s. Međutim, tokom eksploatacije ova količina se postepeno smanjivala, tako da je npr. 1991. godine dostigla 29 l/s. Tokom sušnog perioda koji je registriran 2011. godine izdašnost izvorišta opala je na 20 l/s. Važno je naglasiti da je tokom 2000. godine zabilježena još niža izdašnost od svega 18 l/s.

Prihranjivanje ovog izvorišta vrši se dominantno vodama rijeke Usore tokom sušnog dijela godine. U vlažnom periodu godine prihranjivanje izvorišta, osim vodama Usore, vrši se i iz brdovitog zaleđa odakle dotiče nekoliko povremenih vodotoka koji prolaze kroz samo izvorište. U vrijeme kada su navedeni potoci aktivni izvorište je praktično i najizdašnije. Međutim, u sušnijem dijelu godine, kada ovi potoci potpuno presuše, nastaju problemi u vodosnabdijevanju. Spomenuti potoci nedvojbeno povoljno utiču na izdašnost, ali zasigurno mogu u određenim situacijama ugroziti dobar kvalitet voda izvorišta, s obzirom na naseljenost područja kroz koje protiču.

Opisani izvori prihranjivanja, imajući u vidu kapacitivnost rijeke Usore i spomenutih potoka, nedvojbeno ukazuju da postoje problemi sa održanjem bilansa voda na izvorištu. Ukoliko bi se prihranjivanje iz Usore odvijalo u kontinuitetu i bez problema, bilo bi moguće održavati kapacitet izvorišta na projektiranom nivou. Naime, rijeka Usora je najkapacitivniji vodni resurs na području općine Tešanj, pa bi izvorište locirano u njenom zaobalju trebalo imati dovoljnu izdašnost, pod uslovom

da se iz ovog vodotoka vrši kontinuirano prihranjivanje dovoljnom količinom vode. Međutim, tokom sušnog perioda, kada prestane prihranjivanje iz povremenih vodotoka, izvorište vidno smanji izdašnost, što najvjerojatnije ukazuje da su, zbog nekontrolirane eksploatacije šljunka iz korita, značajno promijenjeni uslovi prihranjivanja iz rijeke Usore.

Sve navedeno zapravo na izvjestan način locira osnovni problem smanjenja izdašnosti ovog izvorišta, i donekle usmjerava naredna istraživanja kada je ovo izvorište u pitanju.

Izvorište Stupa-Mekiš sastoji se od dva površinska zahvata vode, jednog na Trebačkoj rijeci (izvorište Stupa) i drugog na Mekiškom potoku (izvorište Mekiš).

Osnovni problemi na ovom izvorištu su male količine vode, naročito u sušnim periodima, i nezadovoljavajući kvalitet vode, zbog čega se i vrši njeno prečišćavanje.

Premda se izvorišta koriste dugi vremenski period, do sada nisu tačno utvrđeni karakteristični minimalni proticaji. Prema Dugoročnom rješenju snabdijevanja vodom opštine Tešanj iz 1991. godine, na osnovu nekoliko pojedinačnih mjerenja je zaključeno da proticaj u Trebačkoj rijeci pada i ispod 5 l/s, dok je ocijenjeno da je na Mekiš potoku minimalni proticaj nešto veći. U ovoj studiji je ocijenjeno da se na ovim izvorištima može računati sa ukupnom minimalnom količinom od 10 l/s. Eksploatacija je međutim pokazala da u sušnim godinama (npr. 2003. i 2011. godine) proticaj u ovim vodotocima padne na oko 3 l/s, što ukazuje da je minimalna izdašnost ovih izvorišta znatno manja od one procijenjene 1991. godine, i da zapravo iznosi oko 6 l/s. S obzirom na malu minimalnu izdašnost, koja ne zadovoljava potrebe Općine za vodosnabdijevanjem u sušnim periodima godine, javile su se ideje da se povećaju minimalni proticaji izgradnjom akumulacije. Ovo rješenje nije nikada tehnički i ekonomski valorizirano, premda predstavlja jednu od mogućnosti povećanja raspoloživih količina vode u sušnom periodu.

Podaci o kvalitetu vode na izvorištima Stupa i Mekiš govore da sirova voda prema fizičko-hemijskim i bakteriološkim pokazateljima ne zadovoljava uslove prema propisima o higijenskoj i zdravstvenoj ispravnosti vode za piće. Posebno su nepovoljne situacije tokom kišnih perioda, kada se javlja pogoršanje kvaliteta vode koje uglavnom nastaje usljed povećanja mutnoće i sadržaja organskih materija. S obzirom na navedeno, izgrađen je uređaj za prečišćavanje uz primjenu klasične tehnologije koagulacijom i flokulacijom, taloženjem, filtriranjem i dezinfekcijom vode. Postrojenje je više puta rekonstruirano sa ciljem poboljšanja efikasnosti rada i povećanja kapaciteta sa projektovanih 15 l/s na 30 l/s. Međutim, niti jedna od rekonstrukcija nije u potpunosti postigla svoj cilj, niti u pogledu očekivanog kapaciteta od 30 l/s, niti u pogledu efekata, posebno u periodima padavina. Bez obzira na prečišćavanje voda na ovom izvorištu, od ključnog značaja za održanje kvaliteta voda je uspostavljanje i provođenje odgovarajućeg režima zaštite u slivnom području koje je veličine oko 7 km². Na slivnom području nema naseljenih mjesta, što je povoljno sa stanovišta zaštite. Najveći uticaj na pogoršanje kvaliteta vode ima sječa šume, usljed čega dolazi do intenziviranja već prisutnih erozionih procesa.

2.12.4.1.2 Ostala vodoizvorišta

Pored navedenih izvorišta koja se nalaze u sistemu vodosnabdijevanja grada Tešnja, pojedina prigradska i seoska naselja posjeduju lokalna izvorišta od kojih je vrijedno spomenuti sljedeća:

- Kraševo $Q = 6 \text{ l/s}$,
- Ljetinić $Q = 12 \text{ l/s}$,
- Tešanjka $Q = 4,5 \text{ l/s}$,
- Raduša $Q = 4 \text{ l/s}$,
- Kaloševići $Q = 4 \text{ l/s}$,

- Ponikva $Q = 10 \text{ l/s}$.

Treba istaći da navedene izdašnosti nisu potvrđene mjerenjima u sušnom periodu, niti je poznata metoda izvršene procijene. Navedeni podaci preuzeti su iz dostupne dokumentacije koja tretira probleme vodosnabdijevanja Tešnja i trebaju se uzeti sa velikom rezervom.

2.12.4.1.3 Rješavanje vodosnabdijevanja

U cilju nalaženja rješenja za obezbjeđenje dodatnih količina vode za potrebe općine Tešanj angažovana je slovenačka projektna kuća «Projekt» iz Nove Gorice koja je u saradnji sa Institutom za hidrotehniku građevinskog fakulteta Sarajevo izradila «Projektni zadatak za izradu stručnih podloga za I fazu snabdijevanja vodom općine Tešanj». Projektni zadatak je dovršen početkom 2012. godine i ponudio je Program istražnih radova koji bi se proveo na sljedećim lokalitetima:

- Izvorište Jelah,
- Rijeka Usora
- Vodotoci Trebačka rijeka, Mekiški potok i Raduška rijeka,
- Prostor kraškog akvifera na lokalitetu Trepče.

Istražni radovi bi se proveli u okviru jedne hidrološke godine i treba da daju odgovore o mogućnosti obezbjeđenja dodatnih količina vode :

- revitalizacijom i vještačkom infiltracijom izvorišta Jelah,
- podizanjem pragova na rijeci Usori u zoni izvorišta Jelah,
- novim bunarevima (istražne bušotine na dva nova lokaliteta),
- akumulacijom vode na površinskim vodotocima,
- dubinskim bušotinama,
- direktnim zahvatanjem rijeke Usore.

Rezultati istražnih radova bi se obradili u Elaboratu o provedenim istražnim radovima i za svaku od alternativa dala preporuke i smjernice za nastavak aktivnosti.

Nakon provedenih istražnih radova predviđena je tehnička i ekonomska analiza varijanti rješenja te izrada Studije vodosnabdijevanja koja bi dala smjernice za obezbjeđenje dodatnih 50 l/s vode.

2.12.4.1.4 Kontola kvaliteta vode

Komunalno preduzeće opremljeno je savremenom laboratorijom za ispitivanje kvaliteta vode za piće i raspolaže kvalifikovanim i obučanim kadrom za provođenje metoda ispitivanja propisanih Pravilnikom o higijenskoj ispravnosti vode za piće, te se kvaliteta vode za piće na vodovodnim sistemima kojima Preduzeće up-ravlja provodi kontinuirano po fazama prerade vode i periodično.

Eksternu uslugu kontrole kvaliteta vode za piće za potrebe Preduzeća po ugovoru vrši Dom zdravlja Tešanj, a preduzeće nema obavezu kontrole kvaliteta vode na lokalnim vodovodima i privatnim bunarima.

2.12.4.2. Kanalizaciona infrastruktura

Prikupljanje otpadnih i oborinskih voda u općini Tešanj danas funkcioniše na području grada Tešnja i naselja Jelah, pri čemu ovi sistemi funkcioniraju kao dvije zasebne, odvojene cjeline. I jedan i drugi sistem su mješovitog tipa što znači da se vrši zajedničko prikupljanje i transport i otpadnih i oborinskih voda u istoj cijevi. JP Rad radio katastar kanalizacije i elaborirao ga kroz dokumentaciju koja je dostavljena obrađivaču:

1. Geodetski elaborat komunalnog uređaja - Kanalizaciona mreža – grad Tešanj (1 i 2); Agencija za geodetsko premjeravanje GEA, Banovići 2005. (snimljeno ukupno kanalizacije i regulacije potoka Krndije 9.372 metra – neka okna koja su prekrivena asfaltom ili zemljom su locirana na osnovu detektora metala ili projektne dokumentacije po kojoj se projekat izvodio)
2. Geodetski elaborat komunalnog uređaja - Kanalizaciona mreža –Jelah; Agencija za geodetsko premjeravanje GEA, Banovići 2005. (snimljeno ukupno 11.200 metara kanalizacije)
3. Geodetski podaci o kanalizaciji Raduša, nepoznati autor

Pregled učešća kanalizacionih cijevi u dužnim metrima

Tešanj	Raduša	Bukva	Jelah
12.586,20	6.106,73	4.489,01	10.804,00

Osnovni podaci o korisnicima kanalizacionog sistema

Kanalizacioni sistem	Kanalizacioni sistem Tešanj (sada odvojeni Tešanj i Jelah)
Registrovani korisnici	1251+831=2082
Broj domaćinstava	1031+729=1760

Izuzetno mali broj stanovnika ima priključak na kanalizacionu mrežu što prema broju domaćinstava koji je naveden u Tabeli daje vrijednost od nekih 15% od ukupnog broja stanovnika. I ovaj podatak je dobiven na bazi procjena, a ukoliko se zna da ne postoje objekti za tretman otpadnih voda stanovništva, te da se one u Usoru i Tešanjku ispuštaju direktno, to stanje odvodnje otpadnih voda čini još težom.

Ovi podaci ukazuju, što je iz prostornog položaja kanalizacionih vodova vidljivo, da se ni svi stanovnici Tešnja i Jelaha ne nalaze u obuhvatu ovog sistema i da zasigurno jedan broj objekata svoje otpadne vode ispušta direktno u najbliže vodotoke ili da su priključeni na septičke jame. Broj, raspored i stanje tih septičkih jama je nepoznat kako na urbanom, tako i na ruralnom području.

Generalno, **problem otpadnih voda** na području općine Tešanj predstavlja gorući problem. Na području općine egzistiraju dva kanalizaciona sistema za prihvatanje otpadnih voda iz domaćinstava – kanalizacioni sistem u Tešnju i kanalizacioni sistem u Jelahu. Pored ovih sistema postoji i kanalizacioni sistem za prihvatanje otpadnih voda industrijske zone u Bukvi koji prihvata dijelom i otpadne vode domaćinstava, kao i sistem za prihvatanje otpadnih voda industrijske zone u Jelahu. Ovi sistemi su mješoviti, odnosno prihvataju kako fekalne vode tako i atmosferske vode, što će u budućnosti prilikom rješavanja problema prečišćavanja otpadnih voda predstavljati poseban problem.

Ovim kanalizacionim sistemima upravlja KP "RAD" Tešanj.

Generalno, ne ulazeći u specifičnosti zagađenja otpadnih voda industrije, rješenje za otpadne vode industrije imaju industrijske zone u Tešnju i Jelahu, dok industrijska postrojenja izvan ovih zona problem otpadnih voda rješavaju individualno.

Tokom 2010. godine urađena je studija odvodnje i tretmana otpadnih i oborinskih voda sa područja općine Tešanj u šest varijanti. Tokom 2011. godine urađeno je idejno rješenje u četiri odabrane varijante. U toku je izrada idjnog projekta većeg dijela primarnih kolektora (cca 42 kilometra) shodno odabranoj varijanti 2. Iz studije i idejnog rješenja.

Imajući u vidu činjenicu da su za realizaciju navedenog projekata neophodna ogromna finansijska sredstva općina Tešanj se opredijelila za njegovu faznu izgradnju. U tom kontekstu općina je aplicirala

na projekat „Vodosnabdjevanje i sanitacija u BiH“ koji je sufinansiran od strane Evropske investicijske banke. Općina je aplicirala sa projektom prve faze izgradnje kanalizacionog sistema i uređaja za tretman otpadnih voda u vrijednosti od 23 miliona KM, od čega je predviđeno 9,5 miliona KM kreditnih sredstava (općina je donijela odluku o kreditnom zaduženju), a 13,5 miliona KM bi se finansiralo iz drugih izvora (donacije, budžeti raznih nivoa vlasti, Fond za zaštitu okoliša i drugi).

Ovdje je bitno napomenuti da je planiran separatan sistem odvodnje otpadnih i površinskih voda, te da će trebati uložiti značajna sredstva za odvajanje i odvodnu površinskih voda.

2.12.4.3 Odvoz smeća i otpada

Prikupljanje otpada na području općine Tešanj vrši Komunalno preduzeće "RAD" Tešanj. Tokom 2011. godine provedeno je niz aktivnosti reorganizacije ljudstva i sredstava sa ciljem stvaranja uslova za proširenje obuhvata prikupljanja, odvoza i odlaganja otpada. Tako je pokriven čitav prostor općine izuzev mjesne zajednice Šije (za što takođe postoji spremnost), uvedeno je 850 korisnika usluga odvoza otpada, uspostavljeno je 6 reciklažnih ostrva, uvedeno redovno pražnjenje posuda za razdvojeno skupljanje i uspostavljena saradnja sa preduzećima koja se bave reciklažom prikupljenog otpada.

Tako je izvršeno proširenje obuhvata odvoza otpada na 5 MZ I TO: Kalošević, Bobare-Drinčići-Blaževci, N Miljanovc-Lončari, Piljužići, Trepče i Novo Selo.

Uvedeno je 6 reciklažnih ostrva u Tešnju, Jelahu i Tešanjci. Kod 116 korisnika su uvedene posebne kante za pepeo i šljaku. Uvedeno je jednosedmično odvoženje za sve korisnike. Izvršena je akcija zamjene vreća sa kantama za odlaganje otpada kod 406 korisnika (preostalo ih je još 44). Iz baze korisnika vode uočljivo je da ima još 1000 korisnika koje treba uvesti u navedenu uslugu.

Pretpostavka je da se u toku zimskog perioda preveze 2500-3000 tona pepela i šljake, tako da se može reći da su ovdje ostvareni samo početni rezultati.

Rezultati u prikupljanju pet ambalaže i papira su početni jer se ovaj otpad u velikom broju još odlaže u kante sa ostalim smećem. Zato je organizovane šire akcije prikupljanja PET ambalaže putem škola koje su dale dobre rezultate.

Današnje mogućnosti JP Rad su preuzimanje još 600-800 korisnika.

Svijest građana o zakonskim, ali ekološkim obavezama iz ove oblasti se postepeno mijenja i zavisit će i od količine i kvaliteta datih informacija i medijske propagande. Za pokrivanje kompletne teritorije općine prikupljanjem i odvozom otpada u pripremi je studija prikupljanja otpada za koju je urađen projektni zadatak i dostavljen općini.

Metalni otpad kao sekundarna sirovina sve manje se nalazi u kantama za otpad jer komercijalno interesantan građanima za skupljanje i odvoženje u specijalizirane firme koji ga otkupljuju, pa je i prestao biti predmet posebnog organizovanja skupljanja i odlaganja.

Kao sekundarne sirovine interesantani su otpadni metal, papir, plastika i staklo. Kao preduslov za odvojeno prikupljanje otpada nužno je formiranje tržišta koje je zainteresovano za otkup pojedinih od nabrojanih sirovina. Trenutno su stvoreni uslovi za odvojeno prikupljanje papira i metala, a u posljednje vrijeme i plastike. Na području općine egzistiraju servisi za otkup metala (Bukva, Vukovo) i papira, što uveliko doprinosi smanjenju zagađenja okoliša. U pripremi je program odvojenog prikupljanja sekundarnih sirovina koji predviđa postavljanje specijalnih kontejnera za prikupljanje otpada (formiranje reciklažnih ostrva).

2.12.4.4 Toplotna energija

Od 13447 domaćinstava koliko se pretpostavlja da ima Tešanj, 527 individualnih korisnika i 52 pravna subjekta (korisnika) se snabdjeva toplotnom energijom iz JU Toplane. Kao gorivo koristi se ugalj mrki i lignit, drvo, nešto manje plin i nafta. Ne postoje podaci o kvaliteetu gradnje objekata i gubicima ali su pretpostavke da je samo manji broj novoizgrađenih kuća i zgrada, kao i tvorničkih hala izgrađen sa kvalitetnom izolacijom. Kotlovnice, njihov položaj i način loženja uglja u privatnim stambenim objektima veoma često su nekvalitetni pa se ostvaruje nepotpuno sagorjevanje. Pored povećanog procenta sumpora u uglu to još više pogoršava zagađenost posebno vazduha posebno u samom gradu Tešnju.

Proizvodnju toplotne energije vrši JP Toplana smještena u industrijskoj zoni Bukva. Toplana je dioničarsko društvo. Vlasnik je općina sa 76,55%, a 23,45 privatni kapital (mali dioničari bivši radnici osnivača). Broj zaposlenih je 24 od čega 2 sa VSS i jedan sa VS.

Toplana posjeduje dva kotla od po 6,5 MW koja rade još od 1984 godine koja snabdjevaju toplotnom energijom preko vrelovodnog toplovodnog sistema.

Godišnja proizvodnja toplinske energije u Toplani d.d. Tešanj iznosi 19.000 MWh.

Toplana radi samo u sezoni grijanja (6 mjeseci) u cilju proizvodnje toplinske energije za grijanje industrijske zone, poslovnih i stambenih objekata.

Za vrijeme rada Toplane u najvećem dijelu ogrjevne sezone u funkciji je naizmjenično jedan kotao, koji radi punim kapacitetom od 5,00 sati do 22,00 sata, a u periodu od 22,00 do 5,00 sati kotao se održava na toplom režimu. Samo u slučaju vrlo niskih temperatura -5°C i niže pogon se održava 24 sata neprekidno.

Instalirana snaga trenutnih potrošača

Godina	Inst.snaga gr. tijela (kW)	Korištena snaga grijnih tijela	Kapacitet izmjenjivača (kW)	Korišteni kapacitet izmjenjivača
2011	12412	11500	21933	13.493

Toplana je uvela i implementirala Standarde ISO 9001:2008 i ISO 14001:2004., čime svakako doprinosimo provođenju Vizije Općine Tešanj-sredina ekološke svijesti, čistoće i reda.

U fazi realizacije je projekat toplifikacije SŠC Tešanj i priključivanjem novoizgrađenih objekata na daljinsko grijanje kao što su Musala i Kantanga. Realizacija projekta toplifikacije SŠC Tešanj realizovat će se zajedničkim finansiranjem JP Toplana i općine Tešanj u skladu sa potpisanim ugovorom. Sredstva za finansiranje ovog projekta u visini 60.000.00 bit će obezbjeđena iz kreditne linije Razvojne banke Federacije BiH sa učešćem od 10% JP Toplana.

Prema dokumentaciji o potrošačima trenutno je priključeno 12,412 MW od toga 9,977 MW u Gradskoj zoni i 2,435 MW u industrijskoj zoni.

Planira se priključenje 6 MW novih potrošača i to 2 MW na priključnom mjestu kod Elektrodistribucije i 4 MW kod Simetrala.

Ovim bi bilo priključeno ukupno 18,412 MW što je za 5,412 MW više od instalisane snage u kotlovnici.

Privatizacija državnog kapitala ili neki drugi oblik partnerstva državnog i privatnog kapitala su rješenja koja će trebati ispitati. Takođe, poželjno bi bilo da se u što kraćem roku donesu odluke kojima bi se definisali koncept i strategija razvoja toplifikacije gustu urbanih područja općine Tešanj.

Evropski fondovi kao alternativa javnom sektoru isključivo finansiraju biomasu kao gorivo, te je potrebno i u tom pravcu vršiti pripreme.

2.12.4.5 Zaštita okoline

Nijedan razgovor o ekološkim problemima ne počinje i ne završava se bez upozorenja da je izlaz iz ekološkog problema moguć samo uz korjenite promjene u načinu mišljenja i ponašanja ljudi. Samo ako svaki pojedinac u svom području života i rada shvati kompleksnost problema i preuzme dio odgovornosti za zaštitu okoliša, tek tada se mogu očekivati pozitivne promjene i zadovoljavaći efekti. Zbog toga je važno da se ekologija intenzivnije izučava u svim prilikama, na svim nivoima i na svakom mjestu. Ljudi moraju da shvate da od zaštite životne sredine direktno zavisi njihovo zdravlje i život.

Težište proučavanja ekologije jesu odnosi koji vladaju između živih bića i životne sredine. Oni su trojaki:

- akcija: uticaj životne sredine na živa bića,
- reakcija – uticaj organizama na životnu sredinu,
- koakcija: međusobni uticaj organizama u okviru životne sredine.

Zrak

U Federaciji BiH zakon i pravilnici koji regulišu problematiku zaštite zraka, monitoringa i graničnih vrijednosti kvaliteta zraka su:

- Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/03 i 4/10),
- Pravilnik o graničnim vrijednostima kvaliteta zraka (“Službene novine F BiH” broj 12/05),
- Pravilnik o monitoringu kvaliteta zraka (“Službene novine F BiH” broj 12/05),
- Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak (“Službene novine F BiH” broj 12/05).

Praćenje sadržaja polutanata u zraku je veoma važno da bi se sagledao njihov mogući uticaj na životnu sredinu i zdravlje ljudi. Općina Tešanj nema stalni nadzor i monitoring zagađenosti zraka, niti je do sada provedeno mjerenje zagađenosti zraka.

Kroz ciljne aktivnosti utvrđena su tri osnovna mjerna mjesta (MM) gdje je prema procjenama potrebno izvršiti mjerenje, a to su:

MM1 - mjerno mjesto, u industrijskoj zoni Bukva,

MM2 - mjerno mjesto u samom središtu grada pored regionalnog puta i

MM3 - mjerno mjesto u središtu Jelaha pored raskrsnice regionalnog i magistralnog puta.

Putem Ministarstva za prostorno uređenje, saobraćaj i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona angažovana je mobilna stanica za mjerenje vrijednosti polutanata zagađivača zraka, zajedno sa osnovnim klimatološkim parametrima putem koje je provedeno mjerenje na mjernom mjestu MM1 – industrijska zona Bukva. Mobilno vozilo je bilo smješteno u krugu preduzeća Pobjeda d.d. u periodu od 20.05. do 10.07.2011. godine.

AUTOMATSKA MOBILNA MJERNA STANICA
Lokacija: POBJEDA dd TEŠANJ, Industrijska zona Bukva
Mjerni period: 01.06.-30.06.2011. godine

POLUTANT	Granična vrijednost zraka			K O M E N T A R
	Najveća jednočasovna vrijednost	Prosječna dnevna vrijednost	Prosječna godišnja vrijednost	
SUMPOR-DIOKSID SO_2 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	78,74	30,73	90	- prosječna dnevna vrijednost ne prelazi prosječnu godišnju vrijednost
AZOTNI-DIOKSID NO_2 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	34,06	9,07	60	- prosječna dnevna vrijednost ne prelazi prosječnu godišnju vrijednost
UGLJEN-MONOKSID CO [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	1,41	-	10.000	- daleko je ispod prosječne godišnje vrijednosti
LEBDEĆE ČESTICE LČ_{10} [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	37,34	18,44	50	- prosječna dnevna vrijednost ne prelazi prosječnu godišnju vrijednost
OZON O_3 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]		111,56	150	- prosječna dnevna vrijednost ne prelazi graničnu vrijednost

Monitoring kvaliteta zraka za period 01.06.-30.06.2011. godine

Potrebno je nastaviti sa monitoringom kvaliteta zraka na području općine Tešanj, prvenstveno u zimskom periodu. Također, je neophodno u cilju daljeg svakodnevnog praćenja stanja kvaliteta zraka razmotriti mogućnosti nabavke automatske mjerne stanice koja bi bila locirana na lokaciji koja prema ovakvim analizama predstavlja i područje sa najvećom koncentracijom polutanata, iako je to finansijski vrlo zahtjevan zadatak. Ovo u cilju preduzimanja adekvatnih i pravovremenih aktivnosti u akcidentnim situacijama.

Također bi bilo neophodno svakodnevna mjerenja objavljivati putem medija, i objediniti podatke o kvalitetu zraka u jednu bazu podataka koja bi bila dostupna na internet sajtu.

Zbog dokazanog velikog negativnog uticaja zagađenja zraka na zdravlje ljudi od izuzetnog ekološkog i zdravstvenog značaja je:

- uspostava monitoring stanice,
- kontinuirano provođenje monitoringa kvaliteta zraka,
- informisanje javnosti o koncentracijama zagađivača u zraku,
- upozoravanje javnosti na svako povećanje koncentracija pojedinih najznačajnijih zagađivača iznad graničnih vrijednosti,
- informisanje javnosti o uticajima zagađenja na zdravu populaciju kao i na posebno ugrožene bolesnike i djecu.

Voda

Voda predstavlja jedan od najbitnijih segmenata za život i zdravlje ljudi, životinja i biljaka. Njena uloga i njen sastav predstavljaju potrebu očuvanja iste, kako količine tako i njenog fizičkog i hemijskog sastava. Poznato je da voda zbog svoje polarnosti posjeduje izvrstan kapacitet da otapa različite tvari. Iz tog razloga mogućnosti zagađenja i onečišćenja su velike, a samo onečišćenje može imati dalekosežne posljedice po zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet. Iz tog razloga se provodi monitoring kvaliteta vode, kako bi se utvrdio nivo zagađenosti.

Na području općine kroz ovu analizu se nije došlo do podataka koji pokazuju provođenje monitoringa nad kvalitetom tekućih voda. Ovaj vid monitoringa se provodi sistemski samo kroz vodozahvate za vodu koja se putem vodovodnih sistema isporučuje stanovništvu za piće i drugu upotrebu. To se provodi kroz ispitivanje bakteriološkog i hemijskog sastava vode.

Za tekuće vode i stajaće vode (rijeke, potoci, jezera) nisu provedeni monitorinzi, te se sa sigurnošću ne može tvrditi u kojoj količini je onečišćenje vode. Svakako da količina vode i periodi uzorkovanja

(zavisno od godišnjeg doba), kao i količine zagađivača utiču na kvalitet vode, te u skladu sa tim i na količine polutanata u vodi.

Najčešći zagađivači vode na području općine Tešanj predstavljaju:

- komunalne otpadne vode,
- industrijske otpadne vode,
- poljoprivredne otpadne vode,
- autopraonice,
- autoservisi,
- organska gnojiva,
- povećana upotreba herbicida,
- deponija otpada,
- divlje deponije,
- saobraćaj,
- akcidenti u saobraćaju,
- medicinski otpad

Ovo su samo neki (bitniji), ali ne i konačni identifikovani zagađivači vode. Pored toga, neophodno je vršiti stalan monitoring tekućih i stajaćih vodotoka, u cilju alarmiranja i obavještanja stanovništva, kao i preduzimanja odgovarajućih mjera, a samim tim i analiziranja podataka.

Komunalno preduzeće opremljeno je savremenom laboratorijom za ispitivanje kvaliteta vode za piće i raspolaže kvalifikovanim i obučanim kadrom za provođenje metoda ispitivanja propisanih Pravilnikom o higijenskoj ispravnosti vode za piće. Provođenje ispitivanja kvaliteta vode za piće na vodovodnim sistemima kojima Preduzeće upravlja provodi se:

- kontinuirano po fazama prerade vode gdje se kontrolišu mutnoća, sadržaj rezidualnog hlora i sl.
- periodično sa učestalošću koju propisuje navedeni pravilnik.

Broj periodičnih kontrola kvalitete vode za piće zavisi od ekvivalentnog broja stanovnika i za vodovod Tešanj iznosi 3 puta, vodovod Jelah 3 puta i vodovod Kraševu 1 puta mjesečno. Pri kontroli uzimaju se uzorci sirove vode na izvorištu, vode iz rezervoara kao i vode iz distributivne mreže na karakterističnim tačkama. Kontroliše se hemijska i bakteriološka ispravnost vode prema parametrima datim u navedenom pravilniku. Eksternu uslugu kontrole kvaliteta vode za piće za potrebe Preduzeća po ugovoru vrši Dom zdravlja Tešanj.

Preduzeće nema obavezu kontrole kvaliteta vode na lokalnim vodovodima i privatnim bunarevima. Usluga ovakve kontrole vrši se po zahtjevu lica koje upravlja lokalnim vodovodom odnosno vlasnika bunara. Uočljivo je da se zahtjevom za kontrolu kvaliteta vode za piće češće obraćaju pojedinci, vlasnici bunareva, nego lokalni vodovodi. Laboratorija je verifikovana na nivou Federacije BiH za kontrolu otpadnih voda

Zemlja/Tlo

Zagađenost zemlje može nastupiti kao indirektna posljedica zagađenosti zraka i vode kroz prirodne procese i obrnuto. Najčešći zagađivači tla na području općine Tešanj predstavljaju:

- otpadne vode,
- organska gnojiva, herbicidi, pesticidi i poljoprivredna ulja,
- deponija otpada (komunalni i biološki otpad);
- divlje deponije,
- autopraonice,
- autoservisi,
- saobraćaj,
- akcidenti u saobraćaju,
- medicinski otpad.

2.12.4.6 Deminiranje

Za vrijeme ratnih zbivanja u periodu 1992-1995. godina općina Tešanj je bila pod neposrednim udarom ratnih dejstava. Borbena djelovanja su bila aktivna na oko 110 km fronta, što je procentualno oko 30% teritorije općine, uz masovnu upotrebu minsko-eksplozivnih sredstava, posebno uz linije fronta koje su često mijenjale svoj položaj. Linije konfrontacije u toku 1992. godine su se protezale pravcem: Gornja Omanjska – Gojakovac – Lončari – Blaževci – Hercezi – Stražba – Miljevac – Jorgić – Orašje Planje – Džemilić Planje – Svinjci – Zmajevac – Staje – Kužno Groblje – Brezove dane i dalje općina Maglaj. Ispred svojih linija odbrane ARBiH je postavljala minska polja, ali je to radila i Vojska RS. Zbog značajnih pomjeranja linija procjenjuje se da je, pored registriranih, postavljen i manji broj neregistrovanih minskih polja, a što potvrđuju mino-incidenti koji su se dešavali na ovim lokacijama koje nisu registrirane kao minska polja.

Najugroženija područja kontaminirana minama na području općine Tešanj su grupisana oko rubnih naselja i mjesta Hercezi, Lončari, Križ, Kalošević, Mrkotić-Putešić, Džemilić Planje i Staje, gdje je još uvijek aktuelan i povratak stanovništva.

Unutrašnjost općine nije bila pošteđena od granatiranja, bombardovanja i slično, pa je i ovdje evidentan dosta veliki broj neeksplozivnih ubojnih sredstava.

Obzirom na veličinu sumnjive i rizične površine i broj očekivanih mina i drugih eksplozivnih sredstava još uvijek postoji opasnost od stradanja.

Prema prvim procjenama 1996. godine očekivana rizična površina (sumnjiva površina) od mina je je iznosila oko 18,5 km².

U periodu od 1996. do kraja 2011. godine kroz razne vidove protivminskih akcija, a i značajnim nastojanjima lokalnih općinskih struktura i drugih relevantnih činilaca, svedena je i reducirana na 3,0895 km².

U periodu od 1996. do kraja 2011. god. provedene su sljedeće protivminske akcije:

2.12.4.6.1 Humano deminiranje

Aktivnosti humanitarnog deminiranja (čišćenje i tehničko izviđanje) u periodu od 1999. do kraja 2011. godine su provedene na 23 lokacije ukupne površine 313.610,82 m² i to 17 projekata čišćenja ukupne površine 207.764,94 m² i 6 projekata tehničkog izviđanja (TI) ukupne površine 105.845,88 m².

U tabeli deminiranih površina se nalaze lokacije za koje Služba CZ Tešanj i općinski koordinator za deminiranje posjeduje Certifikate –Uvjerenja o izvršenom kvalitetu deminiranje izdate od strane BH MAC-a ili koji su arhivirani u bazi podataka -BHMAIS Centar za uklanjanje mina u BiH - BH MAC-a.

Sve aktivnosti humanitarnog deminiranja su provođene prema Standardu za uklanjanje mina u BiH, kroz stalnu pripremu lokacija-generalno izviđanje i stručni nadzor BH MAC-a i uz pomoć općinskih struktura, a posebno Službe Civilne zaštite.

Na projektima deminiranja je po potrebi i u skladu sa Standardima za uklanjanje mina u BiH vršeno trajno i polutrajno obilježavanje.

Tabela: Lokacije obrađene aktivnostima humanitarnog deminiranja u općini Tešanj

Izvor: Centar za uklanjanje mina u BiH-baza podataka BHMAIS i općina Tešanj –Služba CZ i općinski koordinator za deminiranje(stanje po izdatim certifikatima sa 31.12.2011.god.)

Red. broj	Godina realizacije	Naziv lokacije	BH MAC ID	Vrsta PMA	Površina (m2)
1	1999.	Klokot-Komarac	10148	čišćenje	1.111,00
2		Filipovići 2	10147	čišćenje	1.708,00
3	2000.	Hercezi vodovod	10475	čišćenje	7.279,00

4	2001.	Put Oraš-Planje-Vriskovac	10567	čišćenje	1.806,00
5	2002.	Hercezi vodovod 3	10885	čišćenje	2.632,00
6		Harlovača	10912	čišćenje	976,33
7	2004.	Lončari 2	11273	čišćenje	6.034,87
8	2005.	Vrela, dem. radi obilježavanja	11411	čišćenje	552,00
9		Lončari 1	11451	čišćenje	9.185,34
10		Lončari 6	11596	čišćenje	32.172,83
11	2006.	Lončari 5	11748	čišćenje	36.616,83
12		Lončari 5-1	11785	TI	28.577,93
13	2007.	Oraš-Planje	12253	TI	8.885,98
14		Lončari 5A Brezik	12017	TI	14.457,10
15	2008.	Šije 2A	12515	TI	8.995,45
16		Lončari 5B	12559	TI	18.630,09
17		Šije 2	12500	čišćenje	4.958,83
18		Šije	12501	čišćenje	7.908,11
19		Lončari 4	12519	čišćenje	2.440,74
20	2009.	Lončari 5B-1	12681	TI	26.299,33
21	2011.	LZ Lončari-Bašići	12995	čišćenje	26.566,06
22		LZ Lončari-Gaj	13126	čišćenje	29.694,00
23		LZ Lončari-Komin	13139	TI	36.123,00
UKUPNO:					313.610,82

2.12.4.6.2 Trajno obilježavanje

Trajno obilježavanje je provedeno na 2 lokacije sa ukupno 704 m trajne ograde.

Tabela: Lokacije obrađene aktivnostima trajnog obilježavanja/ograđivanja u općini Tešanj

Izvor: Centar za uklanjanje mina u BiH-baza podataka BHMAIS i općina Tešanj - Služba CZ i općinski koordinator za deminiranje(stanje po izdatim certifikatima sa 31.12.2011.god.)

Redni broj	Naziv lokacije	MAC ID	Broj trajnih znakova (kom)/ dužina trajne ograde(m)
1.	Lončari	20649	331
2.	Vrela	11411	373
UKUPNO:			704

Sve aktivnosti trajnog obilježavanja su provodene prema Standardu za uklanjanje mina u BiH, kroz stalnu pripremu lokacija-generalno izviđanje i stručni nadzor BH MAC-a i uz pomoć općinskih struktura, a posebno Službe Civilne zaštite i općinskog koordinatora za deminiranje.

Kroz uvide na terenu je utvrđeno da je veći dio postavljene trajne ograde devastiran i otuđen. Mjesta gdje je vršeno trajno obilježavanje su naknadnim aktivnostima obrađena kroz projekte humanitarnog deminiranja ili je izvršeno hitno obilježavanje kroz aktivnost korekcije sistematskog izviđanja.

2.12.4.6.3 Generalno izviđanje

Za sve aktivnosti humanitarnog deminiranja i trajnog obilježavanja vrši se generalno izviđanje. Trenutno ima pripremljeno, odnosno izvršeno je generalno izviđanje na 17 projekata humanitarnog deminiranja I i II faze ukupne površine 917.762,38 m² i to 7 projekata za čišćenje površine 247.833,06 m² i 10 projekata za tehničko izviđanje površine 669.929,32 m².

Tabela: Lista pripremljenih i nerealizovanih projekata humanitarnog deminiranja za općinu Tešanj

Izvor: Centar za uklanjanje mina u BiH -baza podataka BHMAIS (stanje 31.12.2011.)

ID GI 1A	ID GI 1	Lokacija	Lokalna zajednica	Vrsta PMA	Površina
2604	20047	Vrela	Kalošević	TI	80.040,00
7112	20047	Vrela-Krcana	Kolašević	Čišćenje	51.704,39
7121	20047	Vrela-Crvena Zemlja	Kalošević	TI	46.816,38
7122	20047	Vrela-Kanatova kosa	Kalošević	TI	46.893,75
8862	20047	Vrela-Bujadni potok	Kalošević	Čišćenje	25.968,65
7340	20123	LZ Lončari-7	Lončari	TI	110.356,42
8779	20862	Lončari-Potkomin 1	Lončari	Čišćenje	19.573,05
8780	20862	Lončari-Potkomin 2	Lončari	Čišćenje	34.395,35
8781	20862	Lončari-Potkomin 3	Lončari	Čišćenje	39.724,40
8782	20862	Lončari-Potkomin 4	Lončari	Čišćenje	46.663,17
8783	20862	Lončari-Potkomin 5	Lončari	TI	120.710,32
8784	20862	Lončari-Potkomin 6	Lončari	TI	102.317,22
8860	20861	Kalošević-Bugarinovići 1	Lončari	Čišćenje	29.804,05
8861	20861	Kalošević-Bugarinovići 2	Lončari	TI	36.977,22
8866	20861	Kalošević-Bugarinovići 3	Lončari	TI	64.498,56
8867	20861	Kalošević-Bugarinovići 4	Lončari	TI	56.148,77
8881	20887	Mrkotić-Barica	Kalošević	TI	5.170,68
UKUPNO:					917.762,38

2.12.4.6.4 Plan provođenja protivminskih akcija za period 2011-2019

Na osnovu Strategije protivminskog djelovanja Bosne i Hercegovine od 2009. do 2019. god. (usvojena na 45. sjednici Vijeća Ministara Bosne i Hercegovine održanoj 24.04.2008. godine), planirane su aktivnosti protivminskih akcija za općinu Tešanj:

- do 2019. godine, potpuno eliminisati sumnjivu površinu I i II kategorije prioriteta, kroz redukciju iste tokom generalnog i tehničkog izviđanja i čišćenja mina na rizičnim lokacijama. (Operativni cilj 1.1.)

- do 2019. godine potpuno eliminisati sumnjivu površinu III kategorije prioriteta, kroz poduzimanje mjera na zabrani kretanja i aktivnosti za izviđanje. (Operativni cilj 1.3.)

Tabela: Minska situacija za općinu Tešanj

Izvor: Centar za uklanjanje mina u BiH -baza podataka BHMAIS (stanje 30.09.2011.)

Minska situacija - općina Tešanj	Sumnjiva površina I kat. (km ²)	0,5697
	Sumnjiva površina II kat. (km ²)	0,7251
	Sumnjiva površina III kat. (km ²)	1,7947
	Ukupna sumnjiva površina (km ²)	3,0895
	Broj ugroženih zajednica	10

Tabela: Opća procjena minske situacije za općinu Tešanj

Izvor: Centar za uklanjanje mina u BiH -baza podataka BHMAIS (stanje 31.12.2011.)

NAZIV UGROŽENE ZAJEDNICE	POVRŠINA	SUMNJIVA POVRŠINA			INCIDENTI OD 2004.	NIVO UTICAJA (LIS-2004.)	NIVO UTICAJA (BHM-2007.)
	km ²	I KAT km ²	II KAT km ²	III KAT km ²	KOM		

RADUŠA	14,46	0	0	0,5331		-	NISKI
DŽEMLIĆ PLANJE	5,61	0	0	0,0757		NISKI	NISKI
KALOŠEVIĆI	10,9	0,3377	0,2471	0,2826		SREDNJI	SREDNJI
KARDAGALIJE	13,28	0,0219	0	0,450		NISKI	NISKI
LONČARI	3,01	0,176	0,3064	0,0431		NISKI	SREDNJI
MILJANOVCI	3,78	0	0,0673	0		NISKI	SREDNJI
NOVI MILJANOVCI	10,11	0	0	0,0313		-	NISKI
ORAŠ PLANJE	5,48	0	0,0664	0,3789		NISKI	NISKI
PILJUŽIĆI	5,47	0,0341	0,0379	0		NISKI	NISKI
ŠIJE	10,61	0	0	0	1	NISKI	NISKI
UKUPNO: OPĆINA TEŠANJ		0,5697	0,7251	1,7947			

Tabela: Akcioni plana dinamike rada za općinu Tešanj do 2016. godine

Izvor: Centar za uklanjanje mina u BiH

Akcioni plan									
Općina Tešanj									
Deminiranje									
2012.		2013.		2014.		2015.		2016.	
KALOŠEVIĆ	0,130 km ²	KALOŠEVIĆ	0,200 km ²	KALOŠEVIĆ	0,1077 km ²	KALOŠEVIĆ	0,1471 km ²	LONČARI	0,1064 km ²
KARDAGALIJE	0,0219 km ²	LONČARI	0,100 km ²	LONČARI	0,100 km ²				
LONČARI	0,176 km ²	MILJANOVCI	0,0673 km ²	PILJUŽIĆI	0,0379 km ²				
PILJUŽIĆI	0,0341 km ²	ORAŠ PLANJE	0,0664 km ²						

2.12.5 Općinska administracija i lokalna uprava

Općina Tešanj teritorijalno je organizirana u 25 mjesnih zajednica čiji izabrani organi koordiniraju svoj rad sa općinskom upravom.

Predstavnički organ – Općinsko vijeće, čini 25 vijećnika izabranih na lokalnim izborima 2012. godine, sa stranačkom strukturom: SDA – 11 vijećnika, SDP – 7 vijećnika, SBiH – 3 vijećnika, BPS SH – 2 vijećnika, LDS – 1 vijećnik, SBB – 1 vijećnik.

Općinsko vijeće ima komisije kao stalna radna tijela. Općinska administracija broji 98 uposlenih²⁰ (zajedno sa vatrogasnom jedinicom) organiziranih u pet općinskih službi. Rukovodna struktura je na čelu sa Općinskim načelnikom i pet pomoćnika. Profesionalno je angažovan i PRK (predstavnik rukovodstva za kvalitet). Općinski pravobranilac je dio općinske uprave. Općina ima terenske urede elektronski potpuno uvezane u Jelahu, Tešanjci, Šijama i Kaloševiću te je sposobna pružiti sve usluge građanima i u terenskim uredima.

Općinska uprava je u posljednje četiri godine prošla značajnu reformu i danas funkcinira na nivou elektronske uprave. Općinska administracija je svoje procese uredile prema zahtjevima međunarodnog sistema kvaliteta ISO 9001:2008 i definirala četiri glavna procesa:

1. obrada zahtjeva
2. izrada i realizacija budžeta
3. razvoj zajednice
4. izrada i donošenje propisa

Općina Tešanj je uredila svoje procese i prema okolinskim zahtjevima (ISO 14001).

Općinsko rukovodstvo je razvilo jedinstven menadžment sistem općinske administracije Tešanj (MSOT) koji je postao prepoznatljiv na širem planu i priznat kao uspješan model lokalne uprave.

Općina periodično izdaje vlastito interno informativno glasilo *Tešanjki bilten*, ima ugovore sa lokalnim radio i tv medijima a Općinski načelnik izdaje i redovni mjesečni elektronski bilten.

Internet stranica Općine www.opcina-tesanj.ba je korisnički orijentirana, dinamična i administrira se u realnom vremenu. Na strani se nalazi i Registar administrativnih postupaka sa svim potrebnim informacijama korisnicima usluga.

Kao lider u oblasti jačanja i inovativnog pristupa lokalne samouprave u BiH, općinska uprava vrši redovno samoocjenjivanje po evropskom modelu - *CAF* metodologiji (*CAF* - engl. *Common Assessment Framework* – Zajednički okvir za samoprocjenjivanje). Metodologija posmatra uticaj liderstva, strategije i planiranja, upravljanja ljudskim resursima, procesima i promjenama, partnerstava i resursa na rezultate u organizaciji.

Općinska uprava je uspostavila mjerenje zadovoljstva korisnika usluga i uposlenih, i utvrdila svoje performanse za 124 usluge koje pruža te vrši stalna mjerenja, analize i poboljšanja.

U strukturi uposlenih u organima uprave Općine Tešanj dominira srednjeobrazovna struktura namještenika 4. stepena obrazovanja, i to sa 46,00%; VSS-VŠ sa 36,00%, SSS 3. stepen sa 14% te ostalo 4%. Ovakva struktura, uz poboljšanja u korist VSS odlaskom u penziju starijih radnika te stalnom edukacijom i usavršavanjem kroz razvoj ljudskih resursa može odgovoriti potrebama lokalne uprave. Uz

²⁰ 1,98 uposlenih/1000 stanovnika

nedovoljnu motivaciju članova rukovodstva i srednjeg menadžmenta koji je u razvoju, trenutna struktura mogla bi biti narušena.

Prema podacima o polnoj strukturi uposlenih, muškarci čine 58,00% uposlenih, a žene 42,00%, što je relativno povoljno u odnosu na druge lokalne uprave.

Također, prema pregledu starosne strukture uposlenih u organima uprave, vidljivo je da se polahko ta struktura podmlađuje, ali mnogo sporije nego što je potrebno. Ipak, obzirom na zakonski okvir, pa i ljudske sudbine, nije realno očekivati brži zaokret.

Godine uposlenih	Broj	Učešće
18 do 30	5	5%
31 do 40	17	17%
41 do 50	38	39%
51 do 60	32	33%
od 61	6	6%

12.5.1 Ključni partneri

Međunarodni subjekti u Bosni i Hercegovini, pa tako i u općini Tešanj, već duže vrijeme ne podržavaju infrastrukturne projekte, ali je Općina Tešanj snažno uključena i involvirana u proces saradnje sa gotovo svim organizacijama (UNDP, UNESCO, UNICEF, MDGF, TIKA, GTZ/GIZ, MDGF, USAID, Svjetska banka, Delegacija EU u BiH), a održavaju se i kontakti sa mnogim organizacijama kao i stranim ambasadama.

Projektni pristup je pravilo, a općinska administracija i Agencija za razvoj su osposobljene za izradu najzahtjevnijih aplikacija.

Osposobljen je i NVO za ovakav pristup koji se uspješno koristi.

Očekuje se brži puta BiH ka EU kako bi imali pristup strukturalnim fondovima sa infrastrukturu i privredu.

Općina Tešanj je razvila partnerstva sa mnogim općinama u BiH i sujedstvu i radi zajedničke aplikacije prema pozivima donatora.

Ipak, i pored svega navedenog, još uvijek nije pronađen mehanizam da se na ključnim mjestima nađu kvalitetni, prije svega stručni i vrijedni, kadrovi koji bi pokrenuli sve do sada neiskorištene mogućnosti za približavanje naše općine svijetu, prvenstveno koristeći mogućnost partnerskih odnosa u smislu jačanja lokalnog razvoja i boljeg života građana kroz upošljavanje, a sve manje kroz socijalne programe.

Koordinacija lokalnih i viših nivoa uprave, kada se partnerstva s drugim subjektima tiče, nije u potpunosti razvijena, posebno nespremnost viših nivoa u procese elektronske integracije i prenošenje prihoda na općine (primjer sredstava za zaštitu okoliša). Potrebno je nastaviti sa elektronskim uvezivanjem na lokalnom nivou sa javnim ustanovama i preduzećima, a insistirati i dalje na uvezivanju sa višim vlasti.

Interes za općinu Tešanj je na vrlo visokom nivou, kako stranih organizacija tako i domaćih partnera, jer

svi koji su radili posljednjih godina nose odlične uspomene i daju visoke ocjene. Općina Tešanj je postala pouzdan i potpuno otvoren partner za sve.

12.5.2 Budžet Općine

U cilju sagledavanja potencijala Općine u pogledu finansiranja razvojnih projekata i izrade procjene prihoda za naredni srednjoročni period izvršena je analiza ostvarenja budžeta Općine za period 2007 – 2011. godina. Radi naglašavanja kapaciteta tekućeg budžeta, izvršeno je izdvajanje iz analize kreditnih sredstava i sredstva prenesena iz prethodnih godina, koja se iskazuju u zasebnoj tabeli. Ostvarenje prihoda budžeta i njihovo kretanje u periodu 2007-2011. godina iskazano je u slijedećem tabelarnom i grafičkom pregledu:

12.5.3 Prihodi

Tabela 1 : Ukupni prihodi i primici sa prenesenim i kreditnim sredstvima za period 2007-2011. godina

Vrsta prihoda, primitka	2007	2008	2009	2010	2011	Pros.god.
I POREZNI PRIHODI	5.757.445	6.552.907	5.694.900	5.873.853	6.414.500	3,27
II NEPOREZNI PRIHODI I POTPORE	2.224.149	2.457.438	2.194.566	2.194.555	2.301.478	1,17
III GRANTOVI I PRIMICI	1.253.216	878.344	627.813	832.886	1.356.515	9,27
IV KREDITNA SREDSTVA	0	0	0	0	500.000	-
V PRENESENA SREDSTVA	805.016	2.250.018	1.794.194	741.518	691.474	23,46
PRIHODI I PRIMICI SA PRENESENIM I KREDITNIM SREDSTVIMA	10.039.826	12.138.707	10.311.473	9.642.812	11.263.967	4,05

U posmatranom periodu, za razliku od prethodnog, ukupni prihodi budžeta Općine iskazuju značajne oscilacije. Konstantni rast prihoda zabilježen još od 2001. godine zaustavljen je u 2009. godini kada je došlo do pada prihoda u odnosu na prethodnu godinu za cca. 14%, odnosno 1.370.000 KM. Navedeno umanjeno je izazvano opštom svjetskom krizom koja se snažno odrazila i na budžete svih nivoa vlasti unutar BiH, pa time i općine Tešanj. Nakon 2009. godine, stabilizacijom privrednih i finansijskih aktivnosti, dolazi do ponovnog konstantnog rasta prihoda, tako da je u 2011. godini dostignut nivo prihoda iz 2008. godine, a u odnosu na baznu 2007. godinu zabilježen je rast od 9%.

U pogledu strukture prihoda može se reći da se ona po godinama mijenjala i u nešto većem rasponu, ali i to da je omjer tri osnovne grupe prihoda i primitaka približno isti u 2011. i baznoj 2007. godini. Struktura prihoda utječe na budžet samom razlikom u namjeni sredstava i obavezom namjenskog trošenja istih. S toga se može reći da struktura prihoda, nije imala ni približno značajan utjecaj na budžet kao njihova visina.

U pogledu stabilnosti prihoda potrebno je istaći slijedeće:

Indirektni porezi, sa porezom na dodanu vrijednost predstavlja najznačajniji izvor općinskog budžeta. Ovi porezi čine i do 45% općinskog budžeta bez kreditnih i prenesenih sredstava. On sada predstavlja stabilan i institucionalno u potpunosti regulisan prihod koji će i ubuduće predstavljati osnov općinskog budžeta. Za razliku od drugih prihoda, koji su zabilježili značajniji pad u kriznom razdoblju, ovi prihodi su imali stalni rast koji je bio samo usporen tokom 2009. godine. Budući da je ovaj porez vezan direktno za potrošnju, sve varijacije koje se iskazuju kroz osnovne makroekonomske pokazatelje (rast cijena, inflacija, obim industrijske proizvodnje, BDP i drugo) najdirektnije se odražavaju na njegovu visinu. Potrebno je istaći da se najavljuje novi krizno razdoblje koje će se odraziti i na ove prihode. Pored toga, zbog djelimičnog ujednačavanja privrednih aktivnosti u Federaciji BiH i RS-u, konstanto se vrši izmjena omjera raspodjele između entiteta, tako da se umanjuje dio prihoda koji pripada Federaciji BiH. Zbog svega navedenog u narednom srednjoročnom razdoblju se može očekivati usporeniji rast ovih prihoda, ali ne i njihov pad. Prosječan godišnji rast ovih prihoda u posmatranom periodu iznosio je 7,68%, a najveći rast je ostvoren u 2010. godini kada je iznosio 14%.

Direktni porezi su u posmatranom periodu zabilježili prosječan pad od 2,79%. Do smanjenja ove grupe prihoda došlo je izmjenom zakonske regulative, donošenjem Zakona o porezu na dohodak. Donošenjem ovog Zakona ukinuti su raniji poreski oblici (poreza na dobit, porez od igara na sreću i drugo), čime je izvršeno značajno smanjenje poresko opterećenja pravnih i fizičkih lica, ali i smanjenje ove grupe prihoda općinskih budžeta za cca. 30%. Nakon provedenih zakonskih izmjena i uspostave mehanizma naplate i ovaj prihod pokazuje stabilnost i rast koji je uzrokovan povećanjem dohodaka i prije svega rasta zaposlenosti koji je direktno vezan za lokalnu sredinu. Prihodi od poreza na dohodak ubrani na teritoriji Općine se vraćaju u 34,46%-tnom iznosu u općinski budžet, a ovaj procent se može mijenjati samo na više. Porez na imovinu i porez na promet nekretnina neće trpjeti veće izmjene budući da su zakonski propisi sa stopama poreza izdefinisane u protekle dvije godine.

Neporezni prihodi predstavljaju izvorne prihode budžeta Općine i oni većim dijelom zavise direktno od aktivnosti organa uprave. Određene oscilacije unutar ove grupe prihoda uzrokovane su izmjenom zakonske regulative i odlukama Općinskog vijeća kojima se reguliše ova oblast. Ovim odlukama se reguliše visina neporeskog opterećenje pravnih i fizičkih lica, ali i visina sredstava budžeta za razvoj zajednice, jer su često ovi prihodi sa tačno definisanom namjenom. Najznačajnije stavke komunalnih taksi, te administrativnih taksi i naknada predstavljaju značajan i stabilan prihod koji će i ubuduće biti jedna od osnova razvojnog dijela budžeta. Prosječan godišnji rast ove grupe prihoda iznosio je 1,17%.

Grantovi i primici predstavljaju najčešće namjenska sredstva koja su doznačena iz budžeta viših nivoa vlasti, fondova, mjesnih zajednica ili donatora. Njihova namjena je unaprijed određena i samim time utječe na strukturu budžeta. U posmatranom periodu došlo je do značajnijeg rasta ove grupe prihoda u toku 2011. godine od kada se vrši evidentiranje namjenskih sredstava ZE-DO kantona za stambeno i drugo zbrinjavanje boračkih populacija. S druge strane, došlo je do značajnijeg smanjenja sredstava mjesnih zajednica u realizaciji projekata, tako da će ovaj vid finansiranja trebati ponovo animirati u realizaciji porjekata mjesnih vodovoda i sličnog. Prosječan godišnji rast ove grupe prihoda iznosio je 9,27%.

Prenesena sredstva iz naredne godine ne predstavljaju prihod budžeta tekuće godine, te su izdvojena iz analize. Ova sredstva se javljaju manjom realizacijom određenih projekata ili većim ostvarenjem prihoda tokom godine. Stabilizacijom prilika (zakonska regulativa i dr.) ova sredstva se trebaju smanjivati i svesti na minimum.

Kreditno zaduženje u proteklom periodu je vršeno u svrhu uređenja poslovne zone Glinište u Jelahu. Zaduženje je izvršeno emisijom općinskih obveznica u visini od 500.000,00 KM i pokazalo se kao dobro rješenje za realizaciju manjih infrastrukturnih radova koji će ostvariti povrat sredstava kroz indirektno efekte budućih poslovnih investicija na prostoru koji se trenutno uređuje.

Zbog nedostatka drugih izvora finansiranja, kao i zbog obezbjeđenja uslova za povoljno kreditno zaduženje kroz projekt Svjetske banke, Općinsko vijeće je izrazilo spremnost za značajnije kreditno zaduženje kojim će se rješavati problem prikupljanja i prečišćavanja otpadnih voda na teritoriji cijele Općine. U narednoj projekciji prihoda i primitaka je iskazano planirano zaduženje sa grant sredstvima u ukupnoj visini od 14.500.000,00 KM. Ovo zaduženje značajno mijenja strukturu kako prihodovne tako i rashodovne strane budžeta u narednom srednjoročnom periodu.

Imajući u vidu gore navedenu stabilnost prihoda i utvrđeni konstantni ali usporeni rast, planirano kreditno zaduženje i grant sredstva po istom, te dostupne makroekonomske pokazatelje za naredni srednjoročni period, može se očekivati dalji rast prihoda i u narednom srednjoročnom periodu.

Procjena prihoda i primitaka budžeta Općine za narednih 6 godina sa prosječnom stopom povećanja od 2,23% dana je u sljedećem tabelarnom pregledu:

Tabela 2 : Procjena rasta ukupnih prihoda bez prenesenih i kreditnih sredstava za period 2012-2017. godina

Procjena visine ukupnih prihoda budžeta po godinama	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	Prosječni godišnji rast %
I Prihodi bez kreditnog zaduženja i prenesenih sredstava	10.290.000	10.600.000	11.000.000	11.500.000	12.100.000	12.800.000	4,47
II Kreditno zaduženje sa pripadajućim grant sredstvima i prijenosom sredstva	1.884.000	3.500.000	3.300.000	6.200.000	2.500.000	0	1,65
UKUPAN BUDŽET	12.174.000	14.100.000	14.300.000	17.700.000	14.600.000	12.800.000	2,23

12.5.4 Rashodi

Ostvarenje rashoda i izdataka budžeta Općine u periodu 2007-2011. godina prikazano je u narednom tabelarnom i grafičkom pregledu.

Tabela 3 : Ukupni rashodi i izdaci budžeta Općine za period 2007 - 2011. godina

Vrsta rashoda, izdatka	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	Prosječni godišnji rast %
I Sredstva za bruto plaće i naknade	2.032.470	1.951.011	2.027.119	2.023.417	2.075.199	0,57
II Direktni materijalni rashodi Organa uprave	645.046	694.441	721.449	716.017	806.028	5,84
III Opštedruštvene potrebe	965.589	1.143.871	1.468.747	1.318.560	1.329.882	9,37
IV Tekući grantovi, kamate i sredstva rezervi	1.763.511	2.095.091	2.633.439	3.022.299	3.197.175	16,26
V Kapitalni grantovi i izdaci	2.383.192	4.601.132	2.719.202	2.079.323	1.970.951	5,86
SVEGA RASHODI I IZDACI	7.789.808	10.485.546	9.569.956	9.159.616	9.379.235	6,00

Iz tabelarnog i grafičkog prikaza mogu se uočiti osnovne karakteristike kretanja rashoda i izdataka u posmatranom periodu.

Prvenstveno treba istaći da je struktura rashoda uslovljena prijenosom sredstva za realizaciju kapitalnih projekata, koji je nekada iznosi i do 18% budžeta. Zbog toga je kapitalni dio budžeta u 2011. godini prvi puta u posmatranom periodu bio na nivou sredstava za plate i naknade organa uprave. Budući da je izvršeno ugovaranje i prijenos sredstava od preko 1.000.000,00 KM, ovako iskazana struktura ne daje pravu sliku utroška sredstava za tu godinu, dok će u narednoj godini biti iskazano značajno uvećanje kapitalnog dijela budžeta. Zbog navedenog potrebno je obratiti pažnju na kretanje prihoda pojedinačno bez obzira na učešće u ukupnim rashodima.

Sredstva za plaće i naknade zaposlenih i vijećnika u posmatranom periodu su prosječno rasla za 0,57%, što predstavlja najmanji rast u odnosu na sve druge grupe rashoda. Ovo je obezbijedeno smanjenjem broja izvršilaca uz istovremeno kontinuirano jačanje lokalne samouprave - jačanje menadžmenta i poboljšanje kvalifikacione strukture zaposlenih. Istovremeno, ostvaren je kontinuiran rast prosječnih ličnih primanja zaposlenih.

Direktni materijalni rashodi organa uprave su takođe rasli u manjem obimu od preostalih grupa rashoda. Njihov prosječni rast iznosio je 5.84%, a vezan je prije svega za povećanja cijena usluga i materijala.

Sredstva za opštedruštvene potrebe su prosječno rasla za 9,37%, prvenstveno zbog uvećnog obima održavanja infrastrukturnih objekata koja je značajno uvećana investiranjima koja su izvršena u poslijeratnom periodu (uvećana je mreža asfaltnih puteva, javne rasvjete, uređenih javnih površina i drugo).

Tekući grantovi, kamate i sredstva rezervi su zabilježili najveći rast koji je u prosjeku iznosio 16,26%. Stalnim rastom izdvajanja sredstava, ova grupa rashoda u 2010. godini je postala najveća i čini oko 33% budžetskih sredstava. Tome je doprinijelo i uključenje sredstava ZDK za zbrinjavanje svih kategorija boračkih populacija, koja se kreću i do 400.000,00 KM. Zbog njihove visine i značaja u okviru tabelarnog pregleda posebno je iskazana visina ovih sredstava. Na ovaj način je obezbijedeno poboljšanje pojedinih segmenata socijalne zaštite, razvoja zajednice, sporta i drugog. U narednom tabelarnom pregledu iskazana su ukupna izdvajanja iz budžeta i procentualno učešće u budžetu za posmatrani period.

Tabela grupe 4 : Struktura rashoda tekućih grantova, kamata i sredstava rezervi

Vrsta rashoda, izdatka	Ukupno za period 2007 - 2011. godina	2011. godina	učešća u budžetu 2011.godine (%)
1. Grantovi socijalne zaštite i pomoći	3.869.133	1.099.227	11,72
2. Grantovi za kulturu, obra-zovanje i mlade	2.899.904	880.394	9,39
3. Grantovi u oblasti sporta	1.142.425	236.863	2,53
4. Grantovi udrazenjima građana	622.957	119.500	1,27
5. Grantovi za razvoj (poljoprivreda, poduzetništvo i dr.)	1.733.616	491.743	5,24
6. Ostali grantovi	1.370.141	284.970	3,04
7. Kamate, budžetska rezerva i sanacija šteta	1.073.339	84.478	0,90
IV Tekući grantovi, kamate i sredstva rezervi	1.763.511	3.197.175	34,09

Kapitalni dio budžeta u posmatranom periodu je zabilježio prosječan rast od 5,86%. U okviru ove grupe rashoda izdataka zabilježene su najveće oscilacije. Kako je to već naglašeno, osnovi razlog tome jeste značajniji prijenos sredstva za realizaciju ugovorenih kapitalnih projekta u narednu godinu.

Ukupna kapitalna ulaganja u posmatranom periodu iznosila su 13.753.800,00KM, što sa prenesenim ugovorenim projektima iz 2011. godine od 1.047.000,00 KM iznosi 14.808.000,00 KM.

Shodno istaknutim kretanjima u posmatranom periodu i utvrđenoj procjeni prihoda, kreditnog zaduženja i grantova, ukupan potencijal za kapitalna ulaganja iz budžeta Općine Tešanj u periodu 2012 – 2017. godine iznosi **32.032.000,00 KM**. Istovremeno se procjenjuje povrat kamata i osnovnog duga u visini od **2.257.000,00 KM**.

Procjena prihoda i primitaka budžeta Općine za narednih 6 godina sa prosječnom stopom povećanja od 2,23% dana je u sljedećem tabelarnom pregledu.

Tabela 5 : Projekcija rashoda – izdataka budžeta Općine za period 2012 - 2017. godina

Procjena visine ukupnih rashoda i izdataka budžeta po godinama	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	Prosječni godišnji rast %
I Sredstva za bruto plće i naknade	2.207.000	2.270.000	2.330.000	2.380.000	2.430.000	2.500.000	2,53
II Direktni materijalni rashodi Organa uprave	788.400	810.000	835.000	860.000	880.000	900.000	2,68
III Opštedruštvene potrebe	1.445.000	1.500.000	1.560.000	1.620.000	1.650.000	1.700.000	3,31
IV Tekući grantovi, kamate i sredstva rezervi	3.590.600	3.750.000	3.950.000	4.150.000	4.340.000	4.450.000	4,39
- od čega kamate	30.000	81.000	169.000	308.000	443.000	480.000	82,61

V Kapitalni grantovi i izdaci	3.946.000	5.560.000	5.415.000	8.647.000	5.257.000	3.207.000	3,96
-od čega tretman otpadnih voda (kredit + grant)	0	3.000.000	3.000.000	6.000.000	2.500.000	0	-
VI Otplata kredita i garancije	197.000	210.000,00	210.000,00	43.000,00	43.000,00	43.000	-14,58
UKUPAN BUDŽET	12.174.000	14.100.000	14.300.000	17.700.000	14.600.000	12.800.000	2,23

Pored ove analize kojom je utvrđen potencijal budžeta za finansiranje razvojnih projekata Općine, potrebno je navesti druge izvore finansiranja istih koji, kako to pokazuje dosadašnje iskustvo u realizaciji projekata, učestvuju povremeno i sa preko 50% ukupnih ulaganja.

Radi se, prvenstveno, o sredstvima budžeta ZE-DO kantona koja se realiziraju kroz sufinansiranje projekata za koje je obezbjeđeno vlastito učešće Općine, ili se radi o cjelokupnom finansiranju projekata. Zahvaljujući aktivnosti lokalne uprave, obezbjeđenjem kvalitetnih projekata i vlastitog učešća u realizaciji istih, i dalje se može očekivati značajna podrška budžeta Kantona.

Finansiranje projekata od strane Vlade Federacije BiH realizuje se, uglavnom, putem grantova koji se iskazuju u okviru budžeta Općine, tako da se u ovoj analizi ne mogu navoditi kao uvećanje osnove za kapitalna ulaganja. Slično je i sa učešćem mjesnih sredina koje se do sada ogledalo samo u projektima asfaltiranja lokalnih puteva i vodosnabdijevanja. Pored navedenog, posebno treba istaći i mogućnost korištenja sredstva pristupnih fondovima i drugih sredstava EU.

12.5.5 Ljudski resursi

Administracija ima 95 stalno uposlenih sa određenim brojem nepopunjenih radnih mjesta. U toku je izrada nove organizacijske structure kojom će se opredjeliti i konačna popuna. Školska sprema uposlenih u administraciji je sljedeća:

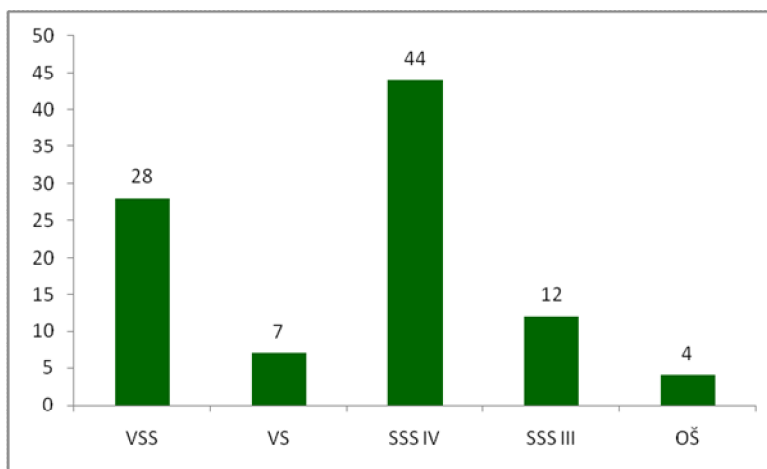
VSS – 26

VS -7

SSS IV – 46

SSS III – 12

OŠ – 4

Prosječna starost uposlenih je 46,84 godine, najmlađi ima 25,21 godinu a najstariji 63,96 godina. Ono što je posebno važno je činjenica da postoje specijalistička znanja i vještine kako u okviru zanimanja tako i u području rukovodnih i menadžerskih sposobnosti. Posebno važno za realizaciju Strategije je činjenica da je 14 uposlenih osposobljeno za projektni pristup.

3. PEST ANALIZA

Politički i pravni aspekti

- Globalna politička i finansijsko-ekonomska nestabilnost,
- Politička nestabilnost BiH (posljedica raspada ExYu, ustavnog uređenja iz mirovnog sporazuma, negativne unutrašnje i vanjske politike spram BiH),
- Euroatlanske integracije (kriza u EU, neizvjestan i usporen proces sa negativnim efektima po privredu i uopće društveni razvoj),
- Neefikasnost vlasti (zakonodavne, izvršne i sudske).

Ekonomski aspekti

- Stabilnost valute,
- Nizak kreditni rejting BiH,
- Podijeljen ekonomski prostor u BiH,
- Ulazak Hrvatske u EU,
- Visoka stopa nezaposlenosti,
- Trgovačko-administrativne barijere,
- Destimulativna poreska politika (obaveze na plaće).

Sociološki aspekti

- Podijeljenost bh društva,
- Visok nivo korisnika socijalne potrebe i budžetskih izdvajanja,
- Visok stepen korupcije,
- Depopulacija stanovništva (pad nataliteta i migracija),
- Tranzicijske slabosti.

Tehnološki aspekti

- Nizak nivo izdavajanja za nove tehnologije,
- Sporost reformi u obrazovanju,
- Stalne i brze promjene u komunikacijskim tehnologijama,
- Nizak nivo inovativnosti,
- Novi međunarodni standardi,
- Korištenje obnovljivih izvora energije,
- Ograničenost infrastrukturnih kapaciteta.

4. SWOT ANALIZA

Snage

- Povoljne geografske, reljefne i klimatske karakteristike;
- Dobro razvijena lokalna putna mreža na općini;
- Prirodni resursi: mineralne vode, zemljište, vegetacija ljekovitog i drugog bilja;
- Postojeća prostorno-planska dokumentacija i dio provedbenih planova razvoja, kao i određene površine posebne namjene;
- Ravnomjerno raspoređeni objekti škola na području općine;
- Relativno veliki izbor i raznovrsnost zanimanja u srednjim školama;
- Izgrađenost zdravstvenih objekata, bolnički kapaciteti i mreža lokalnih ambulanti, kao i kvalificiran medicinski kadar;
- Stalna i stabilna podrška općine u finansiranju sportskih kolektiva i značajni uspjesi u određenim granama sporta (ribolov, šah, kick-box...) uključujući i školska sportska takmičenja;
- Relativno velika izdvajanja za obrazovanje, kulturu i socijalnu zaštitu na nivou općine, te institucionalna uređenost u ovim oblastima;
- Ukupna ekonomska snaga zajednice;
- Kulturna povijest i zaštićen dio kulturno-historijskog naslijeđa;
- Kontinuitet u finansiranju udruženja iz Budžeta općine i sistemsko finansiranje udruženja putem projekata;
- Redovna namjenska potrošnja sredstava iz Budžeta;
- Izražen interes građana i finansijsko učešće u realizaciji projekata;
- Strateški pristup u planiranju razvoja zajednice;
- Ostvaren kontinuitet kapitalnih ulaganja u infrastrukturu;
- Opća ekspanzija gradnje na većem području općine;
- Solidno razvijena autoindustrija, strani kapital djelimično već prisutan;
- Raznovrsna industrija i veliki broj izvoznika sa konkurentnom radnom snagom;
- Velika ponuda konkurentne radne snage;
- Potencijal ljudi u dijaspori;
- Velika koncentracija stanovništva – gustina naseljenosti;
- Jako privatno poduzetništvo i izražen interes za razvoj malih i srednjih preduzeća;
- Solidne pretpostavke za razvoj turizma: Kiseljak – Crni vrh, Stara čaršija, Gradina;
- Zemljišni resursi za razvoj poljoprivrede (tradicija i radna snaga);

- Koncentracija privrednih i servisnih usluga (banke, osiguravajuća društva, carina...)
- Agencija za razvoj (TRA);
- Formiranje novih privrednih zona;
- Planska rješenja u budućem koridoru 5-C;
- Stipendiranja svih studenata;
- Efikasna lokalna administracija;
- Organizacijska kultura.

Slabosti

- Udaljenost općine od administrativnog središta Kantona;
- Nepostojanje boniteta poljoprivrednog zemljišta;
- Zaostala minska polja i NUS;
- Nedovoljno razvijen sistem predškolskog odgoja;
- Koncentracija učenika na jednom mjestu (SŠC), neadekvatan objekat O.Š. "09. septembar", Medakovo i neadekvatna nastavna učila;
- Udaljenost kantonalne bolnice;
- Neefikasan sistem zdravstvene zaštite;
- Mali broj stručnih trenera i usitnjenost sportskih kolektiva;
- Nedostatak sportskih terena za određene sportove (plivanje, atletika, ...);
- Nedovoljna koordinacija humanitarnih organizacija i adekvatnijeg prepoznavanja socijalnih potreba stanovništva koji su izvan institucionalnog socijalnog staranja;
- Nedovoljna osposobljenost udruženja za planiranje i upravljanje projektima;
- Ključni infrastrukturni problemi kao refleksija dugoročnih skromnih ulaganja;
- Uslovljenost razvoja infrastrukture na lokalnom nivou prenesenom nadležnošću i sredstvima na više nivoe vlasti;
- Nedovoljno finansijskih sredstava u odnosu na potrebe;
- Složena procedura rješavanja imovinsko-pravnih odnosa za projekte općeg interesa;
- Neefikasna i neefektivna koordinacija unutar različitih nivoa vlasti;
- Duga zakonska procedura donošenja i izmjena određenih prostorno-planskih dokumenata;
- Neriješeno pitanje državne imovine u BiH;
- Neusaglašenost evidencija vlasništva;
- Usitnjenost posjeda u području poljoprivrednog zemljišta;
- Nezaposlenost stanovništva;
- Nerazvijena intenzivna poljoprivredna proizvodnja;
- Nedostatak prerađivačkih kapaciteta i hladnjača za poljoprivredne proizvode ili adekvatnog otkupa;
- Nelegalne poslovne aktivnosti (rad bez odobrenja, nelegalno angažovanje radnika, nelegalan promet roba i usluga);
- Nepotpunost turističke ponude;
- Nedosljednost u primjeni prostorno-planskih dokumenata i materijalnih propisa iz oblasti nadzora;
- Nedovoljan broj kvalitetnih projektnih kuća;

Mogućnosti

- Bolja saobraćajna povezanost – gradnja koridora 5-C;
- Poboljšanje hidrografske situacije: sadnja šuma, regulacija vodotoka;
- Bolja iskorištenost poljoprivrednog zemljišta;
- Stalno podizanje svijesti građana o značaju okoliša;
- Sprega privrede, roditelja i školstva u planiranju školovanja kadrova i njihovom stipendiranju;
- Veća uključenost mladih u društveni život;
- Kontinuirano obrazovanje odraslih;
- Proširenje usluga zdravstvene zaštite u Općoj bolnici;
- Prirodni resursi za banjsko liječenje i rehabilitaciju;
- Dalji razvoj sporta i uspostavljanje bolje sprege svih sportskih klubova;
- Jedinstven mehanizam izdvajanja sredstava za socijalnu zaštitu;
- Kulturno-historijsko naslijeđe i kulturna tradicija i kao turistički resurs;
- Nastaviti prenošenje javnih ovlasti na udruženja;
- Veći kapacitet nevladinih organizacija i dodatna edukacija;
- Vanjski izvori finansiranja;
- Povećati efikasnost upravljanja prostorom;
- Efikasna javna uprava;
- Dalja diversifikacija privrede;
- Razvoj obrazovnih ustanova u skladu s potrebama privrede i mogućeg razvoja tehnoloških parkova;
- Podrška preduzećima u prepoznavanju i otklanjanju kriznih situacija;
- Saradnja sa općinama izvan BiH.

Prijetnje

- Neizvjesno vrijeme izgradnje koridora 5-C;
- Pogoršanje političke situacije u BiH;
- Globalne klimatske promjene;
- Prirodne nepogode i klizišta;
- Odliv kadrova i smanjenje prirodnog priraštaja stanovništva;
- Stalni novi izazovi savremenog društva;
- Niska prosječna obrazovna struktura stanovništva;
- Preuzimanje osnivačkih prava nad Općom bolnicom;
- Socijalne potrebe koje nisu obuhvaćene Zakonom o socijalnoj zaštiti;
- Finansiranje javnih funkcija i projekata sa viših nivoa vlasti;
- Ograničenja prirodnih resursa (pitka voda);
- Svjetska ekonomska i politička dešavanja.

5. STRATEŠKO FOKUSIRANJE

Prirodne prednosti	Generičke prednosti	Jedinstvene prednosti
1. Geografske karakteristike područja (n.m., klima, reljef) 2. Mineralna izvorišta 3. Nezagađenost zraka, vode i zemlje	1. Automobilska proizvodnja 2. Infrastruktura (poslovna, putna, telekomunikacije, elektro) 3. Ravnomjerna razvijenost područja 4. Lokalna investiciona sposobnost 5. Položaj u odnosu na tržišta u okruženju	1. Poduzetnost stanovništva 2. Kulturno-historijsko nasljeđe 3. Ekološka svijest stanovništva 4. Privrženost zajednici
<u>Prilike</u> 1. Prolazak koridora Vc 2. Razvoj turističke ponude 3. Nove investicije 4. Dalji razvoj civilnog društva 5. Regionalno povezivanje (općine u okruženju)		
<u>Slabosti</u> 1. Nedovoljna zaposlenost 2. Ograničene slobodne površine za dugoročni razvoj 3. Visok procenat učešća niskoakumulativnih grana privrede 4. Neriješena odvodnja i prečišćavanje otpadnih voda 5. Nedovoljne količine vode za proširenje vodosnabdijevanja 6. Udaljenost od administrativnog sjedišta kantona	<u>Prijetnje</u> 1. Politička nestabilnost BiH 2. Položaj lokalne samouprave (zakon) 3. Neefikasna administracija na višim nivoima 4. Ustavno rješenje 5. Klimatske promjene i prirodne nepogode (klizišta, poplave) 6. Svjetska finansijska i ekonomska kriza	
<u>Strateški fokus:</u> 1. Tešanj, poželjno mjesto za investicije (ekonomija). 2. Tešanj, sredina ekološke svijesti, energetske efikasnosti i efikasnih mehanizama zaštite okoliša (okoliš). 3. Tešanj, sredina ugodnog življenja sa lokalnom poduzetnosti, izvrsnosti i uključenosti (društveni sektor). 4. Tešanj, sredina pogodna za mlade izraženih vrlina, znanja i vještina (mladi).		
<u>Vizija:</u> V1: Tešanj, sredina ekološke svijesti, čistoće i reda. V2: Tešanj, sredina izvrsnosti - 9E (Ekonomija, Ekologija, Elektronska uprava, Edukacija, Energija, Etika, Estetika, Etnologija i Europska Unija)		

6. EKONOMIJA

E-vizija: Tešanj, poželjno mjesto za investicije

Strateški cilj	Operativni ciljevi	Programi/ Projekti/Mjere
1. Konkurentna regionalno orijentisana, diversifikovana privreda sa visokim stepenom investicija, razvijenosti lanca vrijednosti i preduzetništva	1.1 Privučene domaće i strane investicije koje će otvoriti najmanje 1.000 novih radnih mjesta na području općine Tešanj do 2018. godine	1.1.1 Opremiti poslovne zone sa infrastrukturnim sadržajima 1.1.2 Formirati preduzetnički inkubator za start-up firme 1.1.3 Uspostaviti savjetovalište za privrednike i servis „Sve na jednom mjestu“
	1.2 Uspostavljena podrška razvoju preduzetništva i male diversifikovane regionalno orijentisane privrede kroz razvoj kompetencija, znanja i vještina	1.2.1 Institucionalno povezati obrazovanje i tržište rada
	1.3 Osigurana podrška razvoju infrastrukture kroz modele javno-privatnog partnerstva	1.3.1 Iznaći dodatnih 15 l/s pitke vode 1.3.2. Okončati projekte izgradnje vodovodnih sistema O. Planje, Mekiš-Dobropolje, Medakovo-Trepče, Hrvatinovići, Raduša 1.3.3 Procijeniti energetska efikasnost, istražiti primjenu obnovljivih izvora energije i proširenje mreže 1.3.4 Istražni radovi na utvrđivanju kapaciteta geotermalne energije na prostoru općine Tešanj 1.3.5 Dovršiti izgradnju III trake u Bukvi 1.3.6 Projektovanje rješenja saobraćaja za grad Tešanj 1.3.7 Projektovati saobraćajnicu južnog izlaza općine Tešanj

		1.3.8 Povećati elektro-energetske kapacitete za potrebe privrede i lokalne zajednice - Izgradnja 110 KWTS Jelah
1.4 Izgrađeni kapaciteti za održivi razvoj ruralnih područja kroz stvaranje lanaca vrijednosti i ekonomski održivu poljoprivrednu proizvodnju		1.4.1 Uspostaviti modernu otkupnu stanicu za poljoprivredne proizvode 1.4.2 Podići nove intenzivne zasade voćnjaka (autohtone sorte) 1.4.3 Podići mini farme u stočarstvu i plasteničku proizvodnju u povrtlarstvu
1.5 Unaprijeđeni postojeći i razvijeni novi prirodno-kulturno-historijski sadržaji u području turizma i uslužnih djelatnosti		1.5.1 Kreirati prostorno-planske dokumente za turističke zone 1.5.2 Izvršiti rekonstrukciju Titove ulice i urediti prilaz Starom gradu 1.5.3 Kreirati jedinstvenu turističku ponudu (B&B-Vikend u Tešnju, stećci, prirodne i kulturne destinacije)

Napomena:

Sastavni dio ovog dokumenta je .xls fajl „STRATEŠKI-OPERATIVNI CILJEVI 2013-2018“ sa punim pregledom podataka koji uključuju kratak opis i ciljeve projekata/programa, ciljne grupe, indikatore, očekivani rezultat, rokove, status, glavne rizike, očekivane troškove, izvore finansiranja, nosioce projekata/programa i partnere.

7. DRUŠTVENI SEKTOR

D-vizija: Tešanj, sredina ugodnog življenja sa lokalnom poduzetnosti, izvrsnosti i uključenosti

Omogućen kvalitetan i adekvatan pristup socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti (OKiAPSiZZ)	Prevođenje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	Socijalno uključivanje i podrška socijalno osjetljivim osobama koje mogu pristupiti tržištu rada
	Prevođenje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	Socijalno uključivanje i podrška socijalno osjetljivim osoba koje ne mogu pristupiti tržištu rada
	Prevođenje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	Dnevni boravak za djecu sa posebnim potrebama
	Poboljšani uslovi pružanja zdravstvene zaštite u zdravstvenim i drugim institucijama	Podizanje nivoa zdravstvene zaštite starije životne populacije i oboljelih od hroničnih oboljenja sa posebnim osvrtom na tretman u kućnom ambijentu
Osigurano kvalitetno i društvenim potrebama samjereno obrazovanje	Podignut nivo svijesti i zdravstvene kulture građana	Prevenција bolesti i promocija zdravlja kroz edukaciju stanovništva s akcentom na rizične grupe
	Obezbijedene institucionalne i druge pretpostavke za formalno i neformalno obrazovanje	Obezbijednje institucionalnih pretpostavki za formalno obrazovanje
	Poboljšana infrastruktura za obrazovanje	Obezbijediti uslove za predškolski odgoj
Doprinos razvoju društvene zajednice kroz snažan nevladin sektor (DRDZKSNS)	Jačanje organizacionih i drugih kapaciteta nevladinog sektora	Podsticanje edukacije nosilaca aktivnosti u NVO
	Jačanje organizacionih i drugih kapaciteta nevladinog sektora	Unaprijediti javno informisanje o djelovanju NVO
Vjerodostojan i prepoznatljiv kulturni identitet (ViPKI)	Izgrađena osmišljena i jedinstvena kulturna politika	Nastavak i unapređenje zaštite, istraživanja i proučavanja kulturne povijesti
	Izgrađena osmišljena i jedinstvena kulturna politika	Snažnija disperzija javnih kulturnih sadržaja izvan općinskog središta
	Izgrađena osmišljena i jedinstvena kulturna politika	Dovršetak izgradnje objekta Biblioteke

	Iskorišten kulturni potencijal u turističkoj ponudi	Kreiranje turističke ponude bazirane na kulturnom potencijalu
Razvoj i jačanje sporta kroz omasovljavanje i popularizaciju sporta u cjelini (RiJSKOPSuC)	Povećana prisutnost djece, žena i invalidnih lica u sportu	Izrada planskog dokumenta za razvoj sportskog saveza i sporta na prostoru općine Afirmacija uspjeha u sportu putem lokalnih medija (sportske emisije, sedmično, mjesečno), web-stranice
	Viši nivo stručne osposobljenosti trenera i ostalih angažovanih u sportskim klubovima	Stručna edukacija sportista, trenera, mladih, lica angažovanih u radu sportskih klubova i jačanje njihovih organizacionih sposobnosti
	Razvoj sportske infrastrukture	Razvoj sportske infrastrukture
	Humano deminiranje i upozoravanje na opasnosti od mina na području općine	Eliminisanje sumnjivih površina I, II i III kategorije
	Osigurati da se označavanje i upozoravanje na sumnjive površine sprovodi kao dio integralnih projekata i drugih aktivnosti protuminskog djelovanja	Podrška realizacija aktivnosti upozorenje na mine kao sastavni dio ukupnog projekta deminiranja

Napomena:

Sastavni dio ovog dokumenta je .xls fajl „STRATEŠKI-OPERATIVNI CILJEVI 2013-2018“ sa punim pregledom podataka koji uključuju kratak opis i ciljeve projekata/programa, ciljne grupe, indikatore, očekivani rezultat, rokove, status, glavne rizike, očekivane troškove, izvore finansiranja, nosioce projekata/programa i partnere.

8. EKOLOGIJA

E-vizija: Tešanj, sredina ekološke svijesti, čistoće i reda

Strateški cilj	Operativni ciljevi	Programi/ Projekti/Mjere
1. Visok nivo svijesti stanovnika općine Tešanj o odnosu prema okolini i resursima	1.1 Zbrinjavanje otpada, čvrstog i tečnog sa posebnim akcentom na opasne materije	1.1.1 Rješavanje otpadnih voda 1.1.2 Rješavanje opasnog otpada 1.1.3 Selekcija čvrstog otpada
	1.2 Čisti vodotoci	1.2.1 Smanjiti potrošnju vode 1.2.2 Iskorištenje solarne energije
	1.3 Energetska efikasnost	1.3.1 Toplotne izolacije i izmjene stolarije radi toplotnih ušteda 1.3.2 Smanjiti prosječnu potrošnju vode po domaćinstvu.
	1.4 Rekreacija i estetika	1.4.1 Formiranje bioparkova 1.4.2 Izgradnja šumskih staza 1.4.3 Sajam voća i meda 1.4.3 Održavanje putnih pojasa i bankina
	1.5 Povećanje svijesti o ekologiji	1.5.1 Održavanje radionica kroz škole, medijsko oglašavanje,... 1.5.2 Inspekcijske mjere

Napomena:

Sastavni dio ovog dokumenta je .xls fajl „STRATEŠKI-OPERATIVNI CILJEVI 2013-2018“ sa punim pregledom podataka koji uključuju kratak opis i ciljeve projekata/programa, ciljne grupe, indikatore, očekivani rezultat, rokove, status, glavne rizike, očekivane troškove, izvore finansiranja, nosioce projekata/programa i partnere.

9. MLADI

M-vizija: Općina Tešanj, razvijena lokalna zajednica u kojoj obrazovani, informisani i aktivni mladi kreiraju vlastitu budućnost i učestvuju u izgradnji demokratskog i modernog društva.

Strateški cilj	Operativni ciljevi	Programi/ Projekti/Mjere
Općina Tešanj, razvijena lokalna zajednica u kojoj obrazovani, informisani i aktivni mladi kreiraju vlastitu budućnost i učestvuju u izgradnji demokratskog i modernog društva.	Omogućen konstantan pristup i dostupnost širokog spektra informacija svim mladim sa područja općine Tešanj (sa akcentom na ruralna područja).	1.1.1. Uspostaviti kvalitetan i funkcionalan Info centar (i info tačke po ruralnim sredinama/MZ) za mlade općine Tešanj.
	Povećana društvena odgovornost mladih na području općine Tešanj.	1.2.1. Uspostaviti program obuke omladinskih lidera (socijalne vještine, omladinski rad, volontiranje, pisanje projekata i druge relevantne teme). 1.2.2. Uspostaviti otvoreni program/konkurs za mlade pod nazivom "Nagrada za najbolju društveno korisnu ideju/projekat".
	1.3. Poboljšati uslove i prilike za održiv razvoj i organizaciju kulturnih i sportskih sadržaja za mlade.	1.3.1. Organizovati obuku mladih za planiranje i upravljanje kulturnim i sportskim projektima i aktivnostima. 1.3.2. Priznavanje i nagrađivanje mladih umjetnika i sportista i njihovih uspjeha i rezultata. 1.3.3. Omogućiti dostupnost korištenja knjižnog fonda gradske biblioteke mladima iz ruralnih sredina.
	1.4. Unaprijediti kvalitet i jednake mogućnosti obrazovanja mladih.	1.4.1. Profesionalna orijentacija mladih na prelasku iz osnovne u srednju školu i iz srednje škole na fakultet/višu školu. 1.4.2. Sajam srednjih škola i fakulteta (detaljnija i sveobuhvatnija prezentacija i promocija postojećih i dostupnih škola i smjerova). 1.4.3. Osigurati održivost programa stipendiranja i dostupnost što većeg fonda za podršku i stipendiranje srednjoškolaca (s akcentom na deficitarni kadar te mlade iz ruralnih sredina i socijalno ugroženih porodica).
	1.5. Kreirati adekvatne	1.5.1. Edukacija mladih u oblasti poslovnih vještina i komunikacije (CV, pismo

	uslovi za (samo) zapošljavanje mladih.	motivacije intervju, traženje posla, i sl.), Razviti Strategiju za razvoj neformalnog obrazovanja i cjeloživotnog učenja mladih na području općine Tešanj 1.5.2 Servis za podršku pri (samo) zapošljavanju mladih (omladinska zadruga).
	1.6. Unaprijediti i omogućiti efikasnu zdravstvenu i socijalnu zaštitu mladih.	1.6.1. Medijske kampanje o vrijednostima porodice. 1.6.2. Razvoj socijalnih vještina kod mladih ljudi (edukacija). 1.6.3. Organizacija anti – stress programa za mlade s ciljem povećanja sigurnosti i smanjenja rizičnih ponašanja. 1.6.4. Lokalni Fond ili program rješavanja stambenih pitanja mladih (podrška kroz sufinansiranje ili finansiranje).kulturnim institucijama u zemlji i regiji.
	1.7. Unaprijediti ekološku kulturu i svijest mladih.	1.7.1. Organizovati ekološke akcije prikupljanja otpada, sa akcentom na puteve, ceste i obale te industrijske zone.

Napomena:

Sastavni dio ovog dokumenta je .xls fajl „STRATEŠKI-OPERATIVNI CILJEVI 2013-2018“ sa punim pregledom podataka koji uključuju kratak opis i ciljeve projekata/programa, ciljne grupe, indikatore, očekivani rezultat, rokove, status, glavne rizike, očekivane troškove, izvore finansiranja, nosioce projekata/programa i partnere.

10. Pregled ciljeva (skraćeni .xls fajl "STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE TEŠANJ 2018")

R.br.	Sekt	Grupa	Strateški cilj	Sektorski cilj	Naziv programa/projekta	Kratak opis/opravanost	Ciljevi projekta	Indikator	Očekivani rezultat	..	Trošak	Period	Izvori finansiranja	Nosilac projekta
1	E1	1.1.1	Konkurentna regionalno orijentisana, diversifikovana privreda sa visokim stepenom investicija, razvijenosti lanca vrijednosti i preduzetništva (KRODP)	<i>Privučene domaće i strane investicije koje će otvoriti najmanje 1.000 novih radnih mjesta na području općine Tešanj do 2018. godine</i>	Opremiti poslovne zone sa infrastrukturnim sadržajima	Na području općine Tešanj ima više poslovnih zona sa već izgrađenim poslovnim objektima ili slobodnim lokacijama za izgranju (Bukva-Vila, Glinište, Cigjana, Ekonomija, Ljetinić-Šljunkara,...). Investitori iskazuju potrebu za infrastrukturno opremljenim parcelama za pokretanje biznisa	Na osnovu već donesenih regulacionih planova, pribaviti projektnu dokumentaciju i izgraditi potrebnu infrastrukturu	Broj uspostavljenih i operativnih poslovnih zona; Broj novih preduzeća u novim zonama	min.2; min 10	31.12.2017	2.000.000,00 KM	total	IPA fondovi, Vlada ZDK i FBiH, Budžet Općine	Općina Tešanj
2	E1	1.1.2	KRODP	<i>Privučene domaće i strane investicije koje će otvoriti najmanje 1.000 novih radnih mjesta na području općine Tešanj do 2018. godine</i>	Formirati preduzetnički inkubator za start-up firme	Preduzetnički inkubator bi svojim stanarima nudio širok spektar usluga među kojima su osim smještajnog prostora i već navedene usluge edukacije i treninga, kao i poslovnog povezivanja.	Pružiti podršku start-ups firmama kroz usluge koje nudi funkcionalan preduzetnički inkubator	Broj uspostavljenih i operativnih preduzetničkih inkubatora;	Uspostavljen najmanje jedan preduzetnički inkubator	31.12.2017	120.000,00 KM	total	Javno privatno partnerstvo (Objaviti javni konkurs za izgradnju pomenutog objekta sa potrebnim programskim aktivnostima).	Općina Tešanj
3	E1	1.1.3	KRODP	<i>Privučene domaće i strane investicije koje će otvoriti najmanje 1.000 novih radnih mjesta na području općine Tešanj do 2018. godine</i>	Uspostaviti savjetovalište za privrednike i servis „Sve na jednom mjestu“	Općina Tešanj sve je prepoznatljivije mjesto za pokretanje biznisa. Problemi pri pokretanju biznisa u BiH su i dalje prisutni na svim nivoima vlasti. Zbog toga ured za podršku postojećim preduzećima kao i potencijalnim investitorima se nameće kao potreba a i kao sredstvo za jačanje konkurentnosti tešanjске privrede.	Stimulacija lokalnog ekonomskog razvoja kroz podršku malim i srednjim preduzećima i privlačenje novih domaćih i inostranih investicija.	Broj malih i srednjih preduzeća kojima je pružena usluga; Broj novih domaćih i stranih investicija.	500 malih i srednjih preduzeća koristilo usluge One stop shop ureda. 5 novih investicija.	31.12.2017	500.000,00 KM	total	EU fondovi, finansijska sredstva privrednika, budžet općine Tešanj	IRA Agencija za razvoj općine Tešanj
4	E1	1.2.1	KRODP	<i>Uspostavljena podrška razvoju preduzetništva i male diversifikovane regionalno orijentisane privrede kroz razvoj kompetencija, znanja i vještina</i>	Institucionalno povezati obrazovanje i tržište rada	Stručno obrazovanje i obuku karakteriše veoma slaba povezanost s tržištem rada. Društveni partneri nisu dovoljno uključeni u osiguranje kvaliteta u obrazovanju	Da bi se osigurala veza između srednjeg obrazovanja i tržišta rada potrebna je stalna saradnja (izvođenje praktične obuke u firmama) predstavnika poslodavaca, škola i Biroa za zapošljavanje.	Slaba upisna politika, hiperprodukcija kadrova na Birou, nedostatak određenih profila zanimanja	Osnivanje tripartitnih i savjetodavnih vijeća	31.12.2014	10.000,00 KM	total	Budžet- ZDK-a i Općine Tešanj	Biro-Tešanj
5	E1	1.3.1	KRODP	<i>Osigurana podrška razvoju infrastrukture kroz modele javno-privatnog partnerstva</i>	Iznaći dodatnih 30 l/s pitke vode	Problem kontinuiranog i kvalitetnog snabdijevanja pitkom vodom općine Tešanj je prouzročen činjenicom da se vodovodna mreža širila, a izvorišta nisu jačala i nova pronalazila. Npr. Vodovod Jelah je projektovan za potrebe 5.500 korisnika i privrede, a trenutno snabdijeva oko 18.500 korisnika. Kao imperativ postavilo se pitanje iznalaženja novih količina pitke vode, posebno jer rješenje nije poznato, a redukcije su postale učestale u posljednje vrijeme, posebno u ljetnom i sušnom periodu.	Iznaći dodatne količine vode 30 l/s i ojačati postojeća vodoizvorišta u cilju njihove zaštite i upravljanja	Dodatna količina vode	30 l/s	31.12.2017	4.000.000,00 KM	total	ORIO, Budžet općine, transferi sa nivoa Kantona, FBiH	Općina Tešanj

6	E1	1.3.2	KRODP	<i>Osigurana podrška razvoju infrastrukture kroz modele javno-privatnog partnerstva</i>	Okončati projekte izgradnje vodovodnih sistema O. Planje, Mekiš-Dobropolje, Medakovo-Trepče, Hrvatinovići, Raduša	U O.Planjama i Mekiš-Dobropolje je završna faza izgradnje, Medakovo-Trepče u toku a Hrvatinovići i Raduša u početnoj fazi, u fazi projektovanja	Kontinuirano i kvalitetno vodosnabdijevanje	Broj novih korisnika na sistemu vodosnabdjevanja	1.500 novih korisnika	31.12.2017	1.500.000,00 KM	total	Vlada ZDK i FBiH, Budžet Općine i građani	Općina Tešanj
7	E1	1.3.3	KRODP	<i>Osigurana podrška razvoju infrastrukture kroz modele javno-privatnog partnerstva</i>	Procijeniti energetske efikasnost, istražiti primjenu obnovljivih izvora energije i proširenje mreže	Na prostoru općine Tešanj nepunih 4% domaćinstava je korisnik usluga daljinskog grijanja, a ostatak domaćinstava koristi pretežno individualne kotlovnice za zagrijavanje prostora. Onečišćenje zraka izraženo je posebno u zimskim uslovima u urbanim dijelovima općine Tešanj (grad Tešanj, Jelah i Tešanjka).	Smanjiti negativan uticaj na okoliš	broj domaćinstava; broj pravnih subjekata	5000 domaćinstava i 400 pravnih subjekata	31.12.2017	36.000.000,00 KM	total	Strateški partner, građani	Privatni investitor
8	E1	1.3.4	KRODP	<i>Osigurana podrška razvoju infrastrukture kroz modele javno-privatnog partnerstva</i>	Istražni radovi na utvrđivanju kapaciteta geotermalne energije na prostoru općine Tešanj	Analiza postojećih podataka o toplotnim kapacitetima. Izrada ekspertske studije opravdanosti, Idejno rješenje prikupljanje osnovnih podataka i geološko i geohemijsko istraživanje. Korištenje obnovljivih izvora energije, ekološki prihvatljiv energent i ujedno niska cijena, široka primjena u različitim privrednim granama.	Proizvodnja jeftine električne i toplotne energije, Cilj trenutnih aktivnosti je provjera energetske potencijala na širem području općine Tešanj, te utvrđivanje parametara za njegovo korištenje, primarno za zagrijavanje i pretvaranje u električnu energiju, izgradnjom energetskog objekta koji bi proizvodio električnu struju, a zatim i kaskadno korištenje tople vode u različitim privrednim granama (poljoprivreda, zdravstvo itd.	Potencijal i kapacitet izvora geotermalne energije	Izrađena tehnološka studija potencijala geotermalne energije	31.12.2015	1.000.000,00 KM	total	fondovi EU, Fond za okoliš, IPA fondovi, Budžet Ze-Do kantona	Općina Tešanj
9	E1	1.3.5	KRODP	<i>Osigurana podrška razvoju infrastrukture kroz modele javno-privatnog partnerstva</i>	Dovršiti izgradnju III trake u Bukvi	Potreba za izradom priključka na budući autoput i rasterećenje ulaska u grad Tešanj	omogućiti brži i sigurniji saobraćaj kroz poslovnu zonu Bukva do budućeg priključka na autoput	Povećana efikasnost i protočnost saobraćaja; smanjen broj saobraćajnih incidenata i nezgoda	30% veća protočnost; 10% manji broj saobraćajnih incidenata	31.12.2017	2.400.000,00 KM	total	Općina Tešanj, Direkcija za ceste ZDK	Općina Tešanj
10	E1	1.3.6	KRODP	<i>Osigurana podrška razvoju infrastrukture kroz modele javno-privatnog partnerstva</i>	Projektovati rješenja saobraćaja za grad Tešanj	Regionalna saobraćajnica prolazi kroz gradsku jezgru, uključivo teretna vozila i autobuse, stvaranje prometnih gužvi u dnevnim "špicama", gusta izgrađenost i nepovoljna geomorfologija grada i gradske jezgre, stacionažni saobraćaj na gradskim ulicama i otežano kretanje i pješaka i vozila u pojedinim gradskim zonama	izmještanje regionalne saobraćajnice iz grada ili planiranje i izgradnja alternativnih saobraćajnica, rješavanje stacionažnog saobraćaja za cijelo gradsko područje, poboljšanje pješackog saobraćaja i kreiranje "zelenih zona"	Obim rasterećenja saobraćaja	50%	31.12.2017	500.000,00 KM	total	europski fondovi za podršku projektima gradskim upravama, općinski i kantonalni budžeti, građani,	Općina Tešanj
11	E1	1.3.7	KRODP	<i>Osigurana podrška razvoju infrastrukture kroz modele javno-privatnog partnerstva</i>	Projektovati saobraćajnicu južnog izlaza općine Tešanj	Sanacija i asfaltiranje regionalnog puta R474 od Tešnja preko Crnog vrha do granice prema Novom Šeheru. Uredjenje i modernizacija ove saobraćajnice podrazumjeva njeno proširenje i asfaltiranje za neometan saobraćaj i za veće transporte. Preostalo je još cca 6.000 metara za izgradnju i sanaciju ove saobraćajnice.	Napraviti modernu cestu kao dobru alternativu magistralnoj cesti	Postojanje moderne saobraćajnice južnog izlaza iz Tešnja (alternativa M17)	Tešanj povezan modernom saobraćajnicom sa dijelovima općine Maglaj	31.12.2016	1.600.000,00 KM	total	Općina + viši nivoi vlasti	Direkcija za ceste Ze-Do Kantona

12	E1	1.3.8	KRODP	<i>Osigurana podrška razvoju infrastrukture kroz modele javno-privatnog partnerstva</i>	Povećati elektro-energetske kapacitete za potrebe privrede i lokalne zajednice - Izgradnja 110 KWTS Jelah	Izgradnja 110 KWTS Jelah predstavlja predušlov za razvoj lokalne mreže i sigurnost dvostranog napajanja	Obezbjediti odgovarajući napon i količinu el. Energije za potrebe privrede i domaćinstava	Trenutno se koristi oko 90 % ukupno raspoložive el. Energije	Omogućavanje daljeg razvoja novih privrednih subjekata	31.12.2015	2.000.000,00 KM	total	Elektroprenos BiH opremu, a Općina zemljište	Direkcija za Elektroprenos BiH
13	E1	1.4.1	KRODP	<i>Izgrađeni kapaciteti za održivi razvoj ruralnih područja kroz stvaranje lanaca vrijednosti i ekonomski održivu poljoprivrednu proizvodnju</i>	Uspostaviti modernu otkupnu stanicu za poljoprivredne proizvode	Dosadašnje novčane poticaje “za proizvedene količine” treba usmjeravati u poticaje “za prodane količine” što je korak naprijed, jer proizvođače okrećemo ka tržištu i plasmanu kroz organizovani otkup, što garantuje redovne prihode (otkup voća, povrća, otkup mlijeka,..).	Projekat ima za cilj organizovanje otkupa na području općine Tešanj, animiranjem poduzetnika koji bi organizirali dalju prodaje tržnih viškova.	vrsta i količina otkupa	70% ukupne poljoprivredne proizvodnje usmjereno u plasman	31.12.2017	2.000.000,00 KM	total	Vlada ZDK i FBiH, Budžet Općine i poduzetnici	Općina Tešanj
14	E1	1.4.2	KRODP	<i>Izgrađeni kapaciteti za održivi razvoj ruralnih područja kroz stvaranje lanaca vrijednosti i ekonomski održivu poljoprivrednu proizvodnju</i>	Podići nove intenzivne zasade voćnjaka (autohtone sorte)	Na području općine Tešanj se trenutno nalazi cca. 30 ha zasada voćnjaka. Navedeni zasadi su polu-intenzivnog i intenzivnog karaktera. Ova činjenica predstavlja prepreku sistemski uređenom intenzivnom uzgoju voća.	Povećati površinu intenzivnih zasada voćnjaka za dodatnih 20 ha na području općine	Broj novih poljoprivrednih proizvođača; Nove površine za intenzivni uzgoj voća; broj novih sadnica	30; 20ha; 20.000 sadnica	31.12.2017	80.000,00 KM	total	Budžet općine Tešanj Kanton, poljoprivredni proizvođači	Općina Tešanj
15	E1	1.4.3	KRODP	<i>Izgrađeni kapaciteti za održivi razvoj ruralnih područja kroz stvaranje lanaca vrijednosti i ekonomski održivu poljoprivrednu proizvodnju</i>	Podići mini farme u stočarstvu i plasteničku proizvodnju u povrtlarstvu	Na području općine Tešanj se trenutno nalazi cca. 4.500 grla goveda. Ovaj podatak je alarmantno nizak i direktno utiče na nemogućnost daljeg ozbiljnijeg razvoja zajednice. U narednom srednjeročnom periodu je potrebno uzeti kao pokus 10 poljoprivrednih farmi koje bi uvećale broj grla za 500 novih u narednih 6 godina. U pogledu plasteničke proizvodnje, možemo ustvrditi da je na području općine samo 6 ha, što je ispod nivoa opravdanosti u navedenoj proizvodnji. Na temelju svjetskih pokazatelja za područje općine Tešanj potreban nivo plasteničke proizvodnje bi trebao biti min.dodatnih 5 ha.	Povećati broj grla goveda na mini farmama; Povećati površine pod plasteničkom proizvodnjom;	Broj uključenih poljoprivrednih gazdinstva; Broj novih grla goveda; Nove površine pod plasteničkom proizvodnjom; Broj novih plastenika;	10 (farme)+20 (plastenici po 400 m2)=30; 500; 5 ha; 20 plastenika	31.12.2017	400.000,00 KM	total	Budžet općine Tešanj Kanton, poljoprivredni proizvođači, međunarodni projekti za poljoprivredu	Općina Tešanj
16	E1	1.5.1	KRODP	<i>Unaprijeđeni postojeći i razvijeni novi prirodno-kulturno-historijski sadržaji u području turizma i uslužnih djelatnosti</i>	Kreirati prostorno-planske dokumente za turističke zone	Master plan turizma općine Tešanj identifikovati će zone za razvoj turizma, koje će zahtijevati usaglašavanje sa postojećim prostorno-planskim dokumentima	Izraditi i usvojiti prostorno-planske dokumente za razvoj turizma u definisanim zonama	Broj izrađenih prostorno-planskih dokumenata za turističke zone	min.2	31.12.2015	50.000,00 KM	total	Općina Tešanj, Federalno ministarstvo zaštite okoliša i turizma	Općina Tešanj
17	E1	1.5.2	KRODP	<i>Unaprijeđeni postojeći i razvijeni novi prirodno-kulturno-historijski sadržaji u području turizma i uslužnih djelatnosti</i>	Izvršiti rekonstrukciju Titove ulice i urediti prilaz Starom gradu	Uređenje čaršije i prilaza Starom gradu, popločavanje saobraćajnice sa rješavanjem kompletne infrastrukture.	Uređenje čaršije i prilaza Gradini kao turističkog potencijala, zatim povećavanje funkcionalnosti saobraćajnice.	Titova ulica usklađena sa starim jezgrom Čaršije; Prilaz Gradini u skladu sa zahtjevima kulturno-historijskog naslijeđa;	Rekonstruisana saobraćajnica; urađen prilaz Gradini	31.12.2015	700.000,00 KM	total	Općina + viši nivoi vlasti	Općina Tešanj

18	E1	1.5.3	KRODP	Unaprijedni postojeći i razvijeni novi prirodno-kulturno-historijski sadržaji u području turizma i uslužnih djelatnosti	Kreirati jedinstvenu turističku ponudu (B&B-Vikend u Tešnju, stećci, prirodne i kulturne destinacije)	Obzirom na planirano vrijeme boravka, potencijalni turisti nemaju operativnu turističku paket ponudu obilaska predloženih objekata i lokacija po prioritetima što ih ne motiviše na duže zadržavanje	Da turisti za planirano vrijeme boravka dobiju prijedloge obilazaka po prioritetima, što bi uticalo i na njihovo duže zadržavanje	Broj turista/posjetilaca koji posjete Tešanj	15.000 godišnje	31.3.2013	25.000,00 KM	total	Općina Tešanj i Turistička zajednica Ze-Do Kantona	Turistička zajednica Ze-Do Kantona
19	DS	2A.1.1	Omogućen i adekvatan pristup socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti (OKiAPSiZZ)	Prevođenje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	Socijalno uključivanje i podrška socijalno osjetljivim osobama koje mogu pristupiti tržištu rada	Donošenje mjera razvoja socijalnog poduzetništva putem osnivanja socijalnih udruženja, kooperativa, porodičnog biznisa.	Omogućiti nezaposlenim radno sposobnim osobama da egzistenciju obezbijede vlastitim radom	broj ostvarenih konkretnih podrški za upošljavanje, broj uposlenih osoba	unaprijedena socijalna uključenost materijalno neobezbijedjenih radno sposobnih osoba, smanjeno pasivno pomaganje iz budžetskih sredstava.	31.12.2018	10.000 KM	god	budžeti	JU CSR Tešanj
20	DS	2A.1.2	(OKiAPSiZZ)	Prevođenje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	Socijalno uključivanje i podrška socijalno osjetljivim osoba koje ne mogu pristupiti tržištu rada	Nedovoljnost programa i aktivnosti koji uključuju osobe sa posebnim socijalnim i psihofizičkim potrebama (djeca, starije osobe...)	Podizanje kvaliteta života socijalno osjetljivim osobama koje ne mogu pristupiti tržištu rada	broj donešenih programa, broj uključenih osoba/djece	unaprijedjen kvalitet i kvantitet usluga socijalne zaštite za osobe koje ne mogu pristupiti tržištu rada	31.12.2018	20.000 KM	god	Budžeti, međunarodni fondovi	JU CSR Tešanj
21	DS	2A.1.3	(OKiAPSiZZ)	Prevođenje socijalne zaštite u socijalnu uključenost	Dnevni boravak za djecu sa posebnim potrebama	Podizanje kvaliteta života djece i omladine sa posebnim potrebama, kroz bolje prostorne uslove i adekvatnu organizaciju i finansiranje	Institucionalno održiv sistem socijalne zaštite djece i omladine sa posebnim potrebama	broj korisnika, širina i intenzitet obuhvata	intitucionalna zaštita djece i mladih sa posebnim potrebama, povećan kvantitet i kvantitet pružanja usluga socijalne zaštite	31.12.2014	60.000 KM	god	Budžeti i donacije (godišnje)	JU CSR Tešanj
22	DS	2A.1.4	(OKiAPSiZZ)	Poboljšani uslovi pružanja zdravstvene zaštite u zdravstvenim i drugim institucijama	Podizanje nivoa zdravstvene zaštite starije životne populacije i oboljelih od hroničnih oboljenja sa posebnim osvrtom na tretman u kućnom ambijentu	Materijalne prilike osoba starije životne dobi, izostanak kućne njege u nekim slučajevima	Veći međugeneracijskog razumijevanja i bolji uslovi življenja	Broj korisnika obuhvaćenih uslugom	Poboljšana zdravstvena zaštita	31.12.2018	20.000 KM	god	Budžeti, Donacije, privatni sektor	Dom zdravlja
23	DS	2A.1.5	(OKiAPSiZZ)	Podignut nivo svijesti i zdravstvene kulture građana	Prevenција bolesti i promocija zdravlja kroz edukaciju stanovništva s akcentom na rizične grupe	Prvenstveno terapijski tretman javnozdravstvenog problema	Smanjenje broja oboljelih	Broj i oblik provedenih aktivnosti	Smanjenje broja hospitalizacija	31.12.2018	5.000 KM	god	Budžeti, Donacije, Fond ZO, privatni sektor	Dom zdravlja, PZU
24	DS	2B.2.1	Osigurano kvalitetno i društvenim potrebama samjereno obrazovanje (OKiDPSO)	Obezbijedene institucionalne i druge pretpostavke za formalno i neformalno obrazovanje	Obezbijedene institucionalnih pretpostavki za formalno obrazovanje	Povezivanjem škola i lokalne privrede (savjetodavno vijeće) analiziraju se potrebe privrede a tako i kvaliteta obrazovanja u školi.	Zapošljavanje završenih srednjoškolaca sa zanimanjima, znanjima i vještinama	Broj direktno zaposlenih	Bolja povezanost privrede i škole, promijenjena upisna politika škole prema potrebama privrede	31.12.2018	15.000 KM	god	Općina Tešanj, MSS Tešanj, TRA d.o.o., IPA fondovi,	JU MSS Tešanj
25	DS	2.B.2.2	(OKiDPSO)	Poboljšana infrastruktura za obrazovanje	Obezbijediti uslove za predškolski odgoj	Težiti ka europskim standardima u odgoju predškolske djece, oformiti prostor te ga opremiti adekvatnim didaktičkim sredstvima	Poboljšati kvalitet i obuhvat korisnika predškolskog odgoja	Broj uključene djece	Prostor opremljen i spreman za prihvata predškolske djece	31.12.2015	100.000 KM	god	Općina Tešanj, lokalna zajednica,	Općina Tešanj
26	DS	2C.3.1	Doprinos razvoju društvene zajednice kroz snažan nevladin sektor (DRDZKSNS)	Jačanje organizacionih i drugih kapaciteta nevladinog sektora	Podsticanje edukacije nosilaca aktivnosti u NVO	Edukacijom rukovodstva udruženja bi se povećao kvalitet i rezultati rada udruženja	Efikasnost rada udruženja	Broj održanih edukacija i broj educiranih	Min 2 edukacije godišnje	31.12.2018	15.000 KM	total	budžet	Općina

27	DS	2C.3.2	(DRDZKSNS)	<i>Jačanje organizacionih i drugih kapaciteta nevladinog sektora</i>	Unaprijediti javno informisanje o djelovanju NVO	Nedovoljno je razvijen sistem informisanja, što direktno utiče na povjerenje članstva i javnosti i odnos spram volonterskog rada	Povećala bi se zainteresiranost za rad u udruženjima kao i promocija rada udruženja	uspostavljen funkcionalan registar	Informisati javnost o radu udruženja	31.12.2014	10.000 KM	total	Budžet i drugi izvori	
28	DS	2D.4.1	Vjerodostojan i prepoznatljiv kulturni identitet (ViPKI)	<i>Izgrađena osmišljena i jedinstvena kulturna politika</i>	Nastavak i unapređenje zaštite, istraživanja i proučavanja kulturne povijesti	Kulturna povijest ima izrazit značaj u konstituiranju kulturnog identiteta sredine	Izgradnja kulturne samosvijesti i reprezentiranje kulturnog identiteta sredine	broj realiziranih projekata i aktivnosti	obnova postojećih objekata, i kvalitetnija prezentacija	2018	100.000 KM	god	budžeti svih nivoa i dr.	u Općina javne ustanove u području kulture i NVO
29	DS	2D.4.2	(ViPKI)	<i>Izgrađena osmišljena i jedinstvena kulturna politika</i>	Snažnija disperzija javnih kulturnih sadržaja izvan općinskog središta	U dosadašnjem razvoju kulturne politike dostignut je nivo koji omogućuje realizaciju ovakvog projekta, tj. disperziju sadržaja na mjesne sredine	Izgradnja i reprezentiranje kulturnog identiteta općine kao cjeline	broj realiziranih sadržaja, odziv građana	decentralizovane kulturne aktivnosti, više komunikacije i saradnje intelektualnog uzdizanja	2018	10.000 KM	god	budžet	u području javne ustanove u području kulture i NVO
30	DS	2D.4.3	(ViPKI)	<i>Izgrađena osmišljena i jedinstvena kulturna politika</i>	Dovršetak izgradnje objekta Biblioteke	Potreba dugotrajnog adekvatnog prostornog rješenja za izrazito vrijedan bibliotečki fond i oslobađanje prostora za razvoj predškolskog odgoja	Zaštita i mogućnost korištenja i unapređenja knjižnog fonda	Završen projekat	Trajnije funkcionalno rješenje za bibliotečku djelatnost	2015	600.000 KM	total	TIKA	općina
31	DS	2D.4.4	(ViPKI)	<i>Iskorišten kulturni potencijal u turističkoj ponudi</i>	Kreiranje turističke ponude bazirane na kulturnom potencijalu	Kulturni potencijal može biti dodatno iskorišten u turističkoj ponudi, kroz afirmiranje putem medija i međunarodnu razmjenu i saradnju	Promocija sredine i ekonomski efekti	Broj posjeta	Pozitivni finansijski efekti po sredinu i naslijeđe	2018	100.000 KM	total	TZ ZDK, Općina i dr	općina i TZ
32	DS	2E.5.1	Razvoj i jačanje sporta kroz omasovljavanje i popularizaciju sporta u cjelini (RiJSKOPSuC)	<i>Povećana prisutnost djece, žena i invalidnih lica u sportu</i>	Izrada planskog dokumenta za razvoj sportskog saveza i sporta na prostoru općine	Sportski kolektivi i sportski savez nemaju kapacitete da sami identifikuju svoj dalji razvoj i prevaziđu trenutno neuređeno pitanje finansiranja rada sportskih klubova, održavanja i građenja infrastrukture	Identifikacija potreba i realizacija javnog interesa u sportu,	Broj novih udruženja u nezastupljenim granama, broj udruženih klubova	Viši nivo saradnje unutar sektora, razvoj nezastupljenih grana sporta	31.12.2014	10.000 KM	total	budžeti	Sportski savez
33	DS	2E.5.2	(RiJSKOPSuC)	<i>Povećana prisutnost djece, žena i invalidnih lica u sportu</i>	Afirmacija uspjeha u sportu putem lokalnih medija (sportske emisije, sedmično, mjesečno), web-stranice	Sportisti i klubovi sa područja općine ostvaruju uspjehe na kantonalnim i državnim takmičenjima kao i na međunarodnim takmičenjima međutim, nema adekvatne prezentacije postignutih uspjeha	Bolja vidljivost sportskih rezultata	Broj sportskih emisija, broj priloga na web-stranicama i tiskanim medijima	Bolja prezentacija sportskih rezultata	31.12.2015	5.000 KM	god	Budžeti, Donacije, Privatni sektor	Sportski savez

34	DS	2E.5.3	(RiJSKOPSuC)	<i>Viši nivo stručne osposobljenosti trenera i ostalih angažovanih u sportskim klubovima</i>	Stručna edukacija sportista, trenera, mladih, lica angažovanih u radu sportskih klubova i jačanje njihovih organizacionih sposobnosti	Dalji razvoj i unapređenje sporta iziskuje podizanje stručnih i organizacionih kapaciteta svih sudionika, od članova klubova, do trenera, organizatora, navijača, a moguće je provoditi u odvojenoj ili zajedničkoj edukaciji	Širenje sportske kulture i sportskog načina života, stvaranje navike zdravog življenja, bolja socijalizacija djece i razvijanje takmičarskog duha,	Broj edukacija i broj učenika	Kvalitetniji rad sa najmlađim kategorijama, Veći broj djece mlađeg uzrasta uključene u sportska udruženja	31.12.2018	5.000 KM	god	Budžeti, Donacije,	Sportski savez, Udruženje pedagoga tjelesnog i zdravstvenog odgoja
35	DS	2E.5.4	(RiJSKOPSuC)	<i>Razvoj sportske infrastrukture</i>	Razvoj sportske infrastrukture	Uređenje i nastavak izgradnje zona sporta i rekreacije građana, izgradnja trim i šumskih staza za rekreaciju i sport, projekti izgradnje potrebnih sportskih terena	Bolji uslovi za rekreativno, amatersko i profesionalno bavljenje sportom, unapređenje zdravlja građana	Broj izgrađenih sportskih terena	Izgrađeni potrebni sportski tereni	31.12.2018	300.000 KM	total	Budžeti, Donacije, Privatni sektor	Općina Tešanj
36	DS	2F.6.1	Humano deminiranje i upozoravanje na opasnosti od mina na području općine (HDiUnOoM)	<i>Eliminisanje sumnjivih površina I, II i III kategorije</i>	Deminiranje sumnjivih površina I i II kategorije i njihovu redukciju putem generalnog i tehničkog izviđanja i čišćenja mina	Na području općine Tešanj ukupna sumnjiva površina pod minama iznosi 3.089.500 m ² , čime je ugroženo 10 zajednica sa područja općine Tešanj-.	Povećati stepen sigurnosti stanovništva, očuvanje prirodnih i kulturnih vrijednosti iskorištene u turizmu te korištenje zemljišta.	Površina kontaminiranih i očišćenih površina	Veća sigurnost stanovništva, smanjen broj poginulih i povređenih i veća iskorištenost zemljišta	31.12.2018	100.000 KM	god	Budžeti, donacije, sufinsiranja	Općina Tešanj
37	DS	2F.6.2	(HDiUnOoM)	<i>Eliminisanje sumnjivih površina I, II i III kategorije</i>	Preduzimanje mjera na sumnjivim površinama III kategorije o zabrani kretanja i redukciju putem izviđanja	Na području općine Tešanj ukupna sumnjiva površina III kategorije iznosi 1.794.700 m ²	Upozorenje stanovništvu i povećanje sigurnosti	Broj postavljenih znakova trajnog obilježavanja	Veća sigurnost stanovništva, smanjen broj poginulih i povređenih	31.12.2013	2.000 KM	total	Budžeti, donacije, sufinsiranja	Općina Tešanj
38	DS	2F.6.3	(HDiUnOoM)	<i>Osigurati da se označavanje i upozoravanje na sumnjive površine sprovodi kao dio integralnih projekata i drugih aktivnosti protuminskog djelovanja</i>	Podrška realizacija aktivnosti upozorenje na mine kao sastavni dio ukupnog projekta deminiranja	Upozorenje na mine kao dio i aktivnost hitnog i trajnog obilježavanja sprovoditi u svim ugroženim zajednicama kroz generalno izviđanje, kao i projekte organizacija koje se bave ovom aktivnošću.	Upozorenje stanovništvu i povećanje sigurnosti	Broj postavljenih billboard površina	Veća sigurnost stanovništva, smanjen broj poginulih i povređenih	31.12.2013	2.000 KM	total	Budžeti, donacije, sufinsiranja	Općina Tešanj
39	E2	3.1.1	Tešanj, sredina ekološke svijesti, energetske efikasnosti i efikasnih mehanizama zaštite okoliša (TSESEMZO)	<i>Zbrinjavanje otpada, čvrstog i tečnog sa posebnim akcentom na opasne materije</i>	Realizovati projekat prikupljanja, odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda – I faza	Na području općine Tešanj 70% stanovništva ima vodu u kućama a odvodnja završava u septičkim jamama sa stalnim prelivom na otvoreno zemljište ili potoke i rijeke.	Preuzeti prljavu vodu iz domaćinstava i privrede, i istu vratiti u prirodu prečišćenu	Broj domaćinstava Broj pravnih lica	7.000 1.000	31.12.2017	24.000.000,00 KM	total	EIB - kredit, Fond za okoliš, IPA fondovi, Budžet, građani	Općina Tešanj
40	E2	3.1.2	(TSESEMZO)	<i>Zbrinjavanje otpada, čvrstog i tečnog sa posebnim akcentom na opasne materije</i>	Rješavanje opasnog otpada	Na području općine Tešanj nije riješeno odlaganje opasnog otpada (elektronički otpad, neonske lampe, ...).	Organizovati prihvatanje opasnog otpada	Organizovan početak otkupa otpada	100%	31.12.2014	100.000,00 KM	total	Privatni sektor	Općina Tešanj

41	E2	3.1.3	(TSESEMZO)	Zbrinjavanje otpada, čvrstog i tečnog sa posebnim akcentom na opasne materije	Selekcija čvrstog otpada	Selekcija čvrstog otpada je započeta 2011. godine uvođenjem eko-ostrva (kontejneri za staklo, za papir i za ostalo)	Uspostaviti eko-ostrva na cijelom području općine Tešanj	10 ostrva godišnje	60	31.12.2018	150.000,00 KM	total	Budžet, donatorska sredstva	KP "RAD"
42	E2	3.2.1	(TSESEMZO)	Čisti vodotoci	Usora, ekološki čista rijeka	Glavno vodoizvorište za stanovnike općine Tešanj je rijeka Usora.	Zaštiti rijeku Usoru od zagađivača	eko incidenti/godišnje	0	31.12.2015	20.000,00 KM	total	Budžet, donatorska sredstva	Općina Tešanj
43	E2	3.2.2	(TSESEMZO)	Čisti vodotoci	Čišćenje vodotoka	Pročistiti vodotoke: Radušica, Mekiški potok, Trebačka rijeka kako bi se spriječile prepreke i uklonio otpad	Čista i protočna korita	čišćenje/2 godine	1	31.12.2015	90.000,00 KM	total	Budžet, donatorska sredstva	Općina Tešanj
44	E2	3.3.1	(TSESEMZO)	Energetska efikasnost	Smanjiti potrošnju toplote	Toplotne izolacije i izmjene stolarije radi toplotnih ušteda	Smanjiti gubitak toplote	smanjiti gubitke za period 2013-2018	30%	31.12.2018	500.000,00 KM	total	Budžet, donatorska sredstva	Općina Tešanj, škole, javne ustanove i preduzeća
45	E2	3.3.2	(TSESEMZO)	Energetska efikasnost	Smanjiti potrošnju vode	Nedostatak pitke vode uopće, i nedovoljne količine na postojećem izvorištu a sve veći broj priključaka zahtjeva racionalniju potrošnju vode.	Smanjiti prosječnu potrošnju vode po domaćinstvu.	% smanjenja na godišnjem nivou	3%	31.12.2018	10.000,00 KM	total	Budžet, donatorska sredstva	KP "RAD"
46	E2	3.3.3	(TSESEMZO)	Energetska efikasnost	Iskorištenje solarne energije	Smanjiti budžetske troškove električne energije	Iskoristi solarnu energiju za rasvjetu	% zamjenjivosti električne energije sa solarnom na godišnjem nivou	5%	31.12.2018	1.000.000,00 KM	total	Budžet, donatorska sredstva	Općina Tešanj, javne ustanove i preduzeća
47	E2	3.4.1	(TSESEMZO)	Rekreacija i estetika	Formiranje bioparkova	Sve slobodne površine na području općine Tešanj pored lokalnih, regionalne i magistralnih cesta oblikovati kao biopark	Poboljšan izgled općine	biopark/godišnje	1	31.12.2018	60.000,00 KM	total	Donatorska sredstva	Općina Tešanj
48	E2	3.4.2	(TSESEMZO)	Rekreacija i estetika	Izgradnja šumskih staza	Zbog guste naseljenosti općine i velike dužine putne komunikacije koje nemaju širok putni pojas, potrebne su staze za šetanje radi rekreacije stanaonvištva	Bolji uslovi za rekreaciju stanovništva	metara šumske staze/godišnje	1000	31.12.2018	90.000,00 KM	total	Budžet, donatorska sredstva	Općina Tešanj
49	E2	3.5.1	(TSESEMZO)	Rekreacija i estetika	Sajam voća i meda	Posljednjih deset godina zasađene su značajne površine raznih stabala voća, a već postoji manji sajam meda. Postoji potreba radi afirmacije Tešnja kao voćarskog kraja (što je nekada bio) da se uspostavi ovakav sajam	Afirmacija Tešnja i kao voćarskog kraja	regionalni sajam u dvije godine	1	31.12.2015	120.000,00 KM	total	Budžet, donatorska sredstva	Udruženje pčelara, Udruženje poljoprivrednika

50	M	4.1.1	Općina Tešanj, razvijena lokalna zajednica u kojoj obrazovani, informisani i aktivni mladi kreiraju vlastitu budućnost i učestvuju u izgradnji demokratskog i modernog društva.	1.1. Omogućiti mladima konstantan pristup i dostupnost širokog spektra informacija (sa akcentom na ruralna područja).	1.1.1. Uspostaviti kvalitetan i funkcionalan Info centar (i info tačke po ruralnim sredinama/MZ) za mlade općine Tešanj.	Omogućeno prikupljanje i obrada informacija iz svih oblasti života i rada mladih ljudi na jednom mjestu, Pобољšan pristup informacijama, Usmjeravanje mladih relevantnim institucijama i organizacijama (adrese).	Unaprijediti postojeće i kreirati nove različite modele informisanja mladih na području čitave općine Tešanj.	Broj mladih koji koriste usluge	3.000		31.3.2013	10.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Omladinski i/ili drugi sektori
51	M	4.2.1	(OTRLZ)	1.2. Povećati društvenu odgovornost mladih.	1.2.1. Uspostaviti program obuke omladinskih lidera (socijalne vještine, omladinski rad, volontiranje, pisanje projekata i druge relevantne teme).	Povećan broj inicijativa i organizovanja mladih u različitim formama na različitim projektima i aktivnostima, veći uticaj na kvalitetne izbore i motivaciju mladih	Izgraditi kapacitete i kompetencije mladih za aktivno učešće u razvoju lokalne zajednice.	Broj učesnika/ca	30		31.3.2013	5.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Omladinski i/ili drugi sektori
52	M	4.2.2	(OTRLZ)	1.2. Povećati društvenu odgovornost mladih.	1.2.2. Uspostaviti otvoreni program/konkurs za mlade pod nazivom "Nagrada za najbolju društveno korisnu ideju/projekat".	Povećan broj kvalitetnijih projektnih ideja i realizatora istih, animiranje mladih	Izgraditi kapacitete i kompetencije mladih za aktivno učešće u razvoju lokalne zajednice.	Broj nagrađenih mladih	10		31.3.2013	5.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Općina Tešanj, omladinski sektor
53	M	4.3.1	(OTRLZ)	1.3. Poboљšati uslove i prilike za održiv razvoj i organizaciju kulturnih i sportskih sadržaja za mlade.	1.3.1. Organizovati obuku mladih za planiranje i upravljanje kulturnim i sportskim projektima i aktivnostima.	Povećan broj kulturnih i sportskih aktivnosti koje planiraju i kojima upravljaju mlade, ako i atraktivnost istih cjelokupnoj populaciji mladih na području općine Tešanj	Razviti kapacitete mladih za planiranje i upravljanje kulturno – sportskim sadržajima	Broj učesnika/ca	20		31.3.2013	5.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Omladinski i/ili drugi sektori
54	M	4.3.2	(OTRLZ)	1.3. Poboљšati uslove i prilike za održiv razvoj i organizaciju kulturnih i sportskih sadržaja za mlade.	1.3.2. Priznavanje i nagrađivanje mladih umjetnika i sportista i njihovih uspjeha i rezultata.	Animiranje mladih za učešće i organizaciju kulturnih i sportskih sadržaja, Veća zainteresiranost mladih za bavljenjem kulturom i sportom, Satisfakcija i promocija uspješnih mladih ljudi u svojoj sredini i šire, Bolji rezultati u nadmetanju mladih u kulturi i sportu.	Izgraditi svijest mladih ljudi o vrijednostima njihovog učešća u izgradnji kulturnog i sportskog kapitala.	Broj nagrađenih mladih	10		31.3.2013	5.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Općina Tešanj, omladinski sektor
55	M	4.3.3	(OTRLZ)	1.3. Poboљšati uslove i prilike za održiv razvoj i organizaciju kulturnih i sportskih sadržaja za mlade.	1.3.3. Omogućiti dostupnost korištenja knjižnog fonda gradske biblioteke mladima iz ruralnih sredina.	Povećana pismenost mladih ljudi posebno u ruralnim mjestima, Bolji i pravovremeni pristup mladih knjižnom fondu gradske biblioteke, Povećan pristup i korištenje knjiga za sve uzrasne kategorije.	Unaprijediti postojeće i razviti novi kulturne sadržaje za mlade.	Broj korisnika	500		31.3.2013	15.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Gradska biblioteka, omladinski sektor
56	M	4.4.1	(OTRLZ)	1.4. Unaprijediti kvalitet i jednake mogućnosti obrazovanja mladih.	1.4.1. Profesionalna orijentacija mladih na prelasku iz osnovne u srednju školu i iz srednje škole na fakultet/višu školu.	Adekvatan izbor srednje škole i fakulteta u skladu sa afinitetima učenika i studenata i potrebama tržišta rada.	Povećati nivo uskladenosti obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada.	Broj učesnika/ca	30		31.3.2013	6.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Omladinski sektor, obrazovne ustanove

57	M	4.4.2	(OTRLZ)	1.4. Unaprijediti kvalitet i jednake mogućnosti obrazovanja mladih.	1.4.2. Sajam srednjih škola i fakulteta (detaljnija i sveobuhvatnija prezentacija i promocija postojećih i dostupnih škola i smjerova).	Kreirane prilike za lakši izbor srednje škole ili fakulteta, Uključivanje mladih u procese razvoja obrazovanja.	Povećati svijest mladih o važnosti obrazovanja za aktivan doprinos u ličnom razvoju i razvoju lokalnih zajednica.	Broj izlagača i posjetitelja	2.000	31.3.2013	10.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Obrazovne ustanove, omladinski sektor
58	M	4.4.3	(OTRLZ)	1.4. Unaprijediti kvalitet i jednake mogućnosti obrazovanja mladih.	1.4.3. Osigurati održivost programa stipendiranja i dostupnost što većeg fonda za podršku i stipendiranje srednjoškolaca (s akcentom na deficitarni kadar te mlade iz ruralnih sredina i socijalno ugroženih porodica).	Povećan procenat mladih koji pohađaju školu, Omogućen kontinuitet pohađanja visokih škola.	Povećati svijest mladih o važnosti obrazovanja za aktivan doprinos u ličnom razvoju i razvoju lokalnih zajednica.	Broj ugovora	20%	31.12.2018	330.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Općina Tešanj
59	M	4.5.1	(OTRLZ)	1.5. Kreirati adekvatne uslovi za (samo) zapošljavanje mladih.	1.5.1. Edukacija mladih u oblasti poslovnih vještina i komunikacije (CV, pismo motivacije intervju, traženje posla, i sl.), Razviti Strategiju za razvoj neformalnog obrazovanja i cjeloživotnog učenja mladih na području općine Tešanj.	Unapredene mogućnosti za zapošljavanje mladih, Kvalitetniji pristup u radu i obavljanju radnih obaveza	Razviti poslovne vještine mladih	Broj učesnika/ca	50	31.12.2018	25.000,00 KM	god	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Omladinski i/ili drugi sektori
60	M	4.5.3	(OTRLZ)	1.5. Kreirati adekvatne uslovi za (samo) zapošljavanje mladih.	1.5.2 Servis za podršku pri (samo) zapošljavanju mladih (omladinska zadruga).	Povećane mogućnosti za (samo) zapošljavanje mladih i generiranje prihoda, Izgrađena baza podataka o privremenom, povremenom ili stalnom zapošljavanju mladih.	Razviti nove i unaprijediti postojeće programe za podsticanje (samo) zapošljavanja mladih.	Broj korisnika	1	31.3.2013	7.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Omladinski i/ili drugi sektori
61	M	4.6.1	(OTRLZ)	1.6 Unaprijediti i omogućiti efikasnu zdravstvenu i socijalnu zaštitu mladih.	Medijske kampanje o vrijednostima porodice.	Veći stepen informiranosti mladih i njihovih porodica o vrijednostima porodične zajednice, Promocija pozitivnih strana dobrih porodičnih odnosa.	Promovisati vrijednosti i ulogu porodice u psiho – socijalnom razvoju mladih te zdravih stilova življenja.	Broj medijskih sadržaja	3000	31.12.2018	5.000,00 KM	god	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Omladinski i/ili Mediji, omladinski sektor
62	M	4.6.2	(OTRLZ)	1.6 Unaprijediti i omogućiti efikasnu zdravstvenu i socijalnu zaštitu mladih.	Razvoj socijalnih vještina kod mladih ljudi (edukacija).	Veći nivo socijalne uključenosti mladih, Masovnija društvena okupljanja mladih i češća organizacija društveno – kulturnih događaja za mlade.	Smanjiti nivo socijalne isključenosti mladih (sa akcentom na mlade iz ruralnih sredina i socijalno ugroženih porodica).	Broj učesnika/ca	30	31.3.2013	4.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Omladinski i/ili drugi sektori
63	M	4.6.3	(OTRLZ)	1.6 Unaprijediti i omogućiti efikasnu zdravstvenu i socijalnu zaštitu mladih.	Organizacija anti – stress programa za mlade s ciljem povećanja sigurnosti i smanjenja rizičnih ponašanja.	Manji broj incidenata i delikventnog ponašanja među mladima.	Unaprijediti psiho – fizički razvoj i preventivno zdravlje mladih.	Broj učesnika/ca	30	31.3.2013	5.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Zdravstvene ustanove, Omladinski i/ili MUP, omladinski drugi sektor

64	M	4.6.4	(OTRLZ)	1.6 Unaprijediti i omogućiti efikasnu zdravstvenu i socijalnu zaštitu mladih.	Lokalni Fond ili program rješavanja stambenih pitanja mladih (podrška kroz sufinansiranje ili finansiranje).	Veći broj sklopljenih brakova među mladima, Veći broj mladih sa riješenim stambenim pitanjem.	Povećati institucionalnu podršku u procesima razvoja zdravstvene i socijalne zaštite mladih.	Broj prijavljenih i broj ugovora	200/5	31.3.2013	250.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Općina Tešanj, ZDK
65	M	4.7.1	(OTRLZ)	1.7 Unaprijediti ekološku kulturu i svijest mladih.	Organizovati ekološke akcije prikupljanja otpada, sa akcentom na puteve, ceste i obale te industrijske zone.	Smanjena količina smeća u navedenim regijama/lokacijama.	Obučiti mlade da aktivno doprinose i učestvuju u zaštiti životne sredine	Broj akcija i broj učesnika/ca	4/800	31.3.2013	8.000,00 KM	total	Domaći i strani izvori (sponzori, donatori, privatni sektor i vlastito učešće)	Omladinski sektor JKP RAD

11. OPERATIVNI DIO

Lokalna samouprava u Tešnju ima razvijen sopstveni model, u okviru Menadžment sistema općinske administracije (MSOT), realizacije strateških ciljeva. Taj model podrazmijeva realizaciju ciljeva kroz projekte/programme u okviru potrebnih znanja i vještina projektnog pristupa.

Rukovodni tim Općine Tešanj (Općinski načelnik sa saradnicima) definiše na godišnjem nivou ciljeve koji ulaze u realizaciju na temelju rukovodnog alata za odlučivanje koji koristi matricu sa dvije varijable: hitno/važno. Shodno dobivenim rezultatima na godišnjem nivou i raspoloživim resursima, rukovodni tim Općine Tešanj će opredjeliti ciljeve za realizaciju na godišnjem nivou, utvrditi menadžere projekata/programa (nosioce odgovornosti), izraditi operativni plan aktivnosti sa zainteresovanim stranama, rokovima, potrebnim resursima te utvrditi redovni monitoring i izvještavanje na periodičnom nivou, kao i poduzimanje potrebnih korektivnih mjera.

Javna preduzeća i ustanove, kao institucije kojima je osnivač Općina Tešanj, trebaju u svom daljem razvoju slijediti iskazano strateško planiranje ovim dokumentom i adekvatno učestvovati u realizaciji zacrtanih ciljeva. Oblik učešća, i način usklađivanja planova ustanove/preduzeća usaglašavat će Općinski načelnik-Upravni/Nadzorni odbori – Menadžment.

Za monitoring na tom nivou je odgovoran Općinski načelnik.

Općinski načelnik je obavezan Općinskom vijeću podnijeti najmanje jednom godišnje informaciju o realizaciji ove strategije.

Monitoring od strane Općinskog vijeća će se vršiti najmanje jednom godišnje a po podnešenoj informaciji od strane Općinskog načelnika.

Pored iznesenog, Općinsko vijeće i Općinski načelnik će procjenjivati potrebu i okolnosti (Ustavne reforme sa refleksijama na lokalnu samoupravu i sl.) u kojima bi u slučaju značajnijih promjena pokrenuli pitanje revizije Strategije.